

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOS-YL-2014-015**

**6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE, ÜLKEMİZİN
KAYNAKLARI ÜNİTESİNDE KAVRAM HARİTASI
TEKNİĞİNİN BAŞARI, TUTUM VE KALICILIĞA
ETKİSİNİN BELİRLENMESİ**

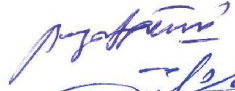

**HAZIRLAYAN
Özge AKYOL GÖK**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Sultan BAYSAN**

AYDIN- 2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge AKYOL GÖK tarafından hazırlanan “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Yer Alan Kavramların Kavram Haritası Tekniğiyle Öğretimi: Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi” başlıklı tez, 30.10.2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : DOÇ. DR. SULTAN BAYSAN	ADÜ	
Üye : DOÇ. DR. NEVZAT GÜMÜŞ	DEÜ	
Üye : YRD. DOÇ. DR. A. ADNAN ÖZTÜRK	ADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun Sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ
Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

17.10.2014

Özge AKYOL GÖK

ÖZET
İLKÖĞRETİM 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ “ÜLKEMİZİN
KAYNAKLARI” ÜNİTESİNİN KAVRAM HARİTASI TEKNİĞİYLE
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

Özge AKYOL GÖK

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sultan BAYSAL

2014, 143 sayfa

Eğitimde terim ve kavramlar, çeşitli olgu ve olayların tanımlanması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, kavram ve terimler Sosyal Bilgiler öğretiminde ve Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan konuların öğretiminde de önem kazanmaktadır. Kavramlar bilgilerin yapı taşlarıdır. Özellikle çok sayıda kavramın ve bilginin organizasyonunu gerektiren Sosyal Bilgiler ve Coğrafya konularının öğretiminde kavram öğretiminin etkililiği göz ardı edilemez. Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin Kavram Haritaları tekniğiyle öğretiminin öğrenci başarısına etkisini saptamaktır. Araştırma, Kavram haritaları tekniğinin Sosyal bilgiler eğitimindeki etkililiğini ortaya koyabilmek amacıyla, deneysel nitelikte yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Aydın ili, Germencik ilçesi Şehit Cafer Ortaokulu’nun 6/B sınıfında bulunan 30 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sağlıklı uygulanabilmesi amacıyla öğrenciler Kavram haritaları tekniğinin ne olduğu noktasında önceden bilgilendirilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” adlı üniteye yer alan 17 kavram seçilmiştir. Bu kavramlarla ilgili olarak, öğrencilere uygulanmak üzere 40 soruluk bir başarı testi hazırlanmıştır. Bu test bu konuları görmüş olan aynı okuldaki 7.sınıf öğrencileri ile Himmet Çundur Ortaokulu’ndaki 7.sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 176 öğrenciye uygulanarak geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda 32 soru geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Geçerli ve güvenilir olan 32 soruluk test hazır bulunuşluluk testi olarak 6/B sınıfına uygulanmıştır. Hazır bulunuşluluk düzeyleri tespit edilmeye çalışılarak, söz konusu kavramların kavram haritaları tekniği ile öğretilmesi ve kavratılması amaçlanmıştır. Deney grubu sınıfına kavram haritaları tekniğine uygun olarak hazırlanmış ders planından hareketle 6 hafta boyunca “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi işlenerek aynı test ünite sonunda son test olarak uygulanmıştır. Yapılan analizleri sonucunda ön test ve son test karşılaştırılmasıyla ilgili olarak, aralarındaki anlamlılığın son test yönünde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Uygulanan çalışmadan elde edilen veriler sonucunda, öğrencilerin kavramları öğrenme düzeyinde artış olduğu gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, coğrafi kavramların öğretiminde Kavram haritası kullanılmasının bu yönde etkili ve verimli olduğunu ortaya koymuş ve çalışma istenen amaca ulaşmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Sosyal Bilgiler, Kavram, Harita

ABSTRACT

THE EFFECT OF TEACHING THE UNIT CALLED “THE SOURCES OF OUR COUNTRY” OF 6th GRADE SOCIAL SCIENCE LESSON THROUGH ‘CONCEPT MAPPING’ ON THE SUCCESS OF THE STUDENTS

Özge AKYOL GÖK

Master Thesis , Department of Elementary Education

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Umut EVLİMOĞLU

2014, 143 pages

The terms and concepts in education are of great importance in terms of identification of various fact and phenomena. Therefore, terms and concepts gain more importance in teaching social science lessons and its contents. Concepts are the building blocks of information. In particular, the effectiveness of concept mapping in teaching social science and geography which require the organization of numerous concepts and knowledge cannot be ignored. The aim of this research is to determine the effect of teaching the unit called “the sources of our country” of 6th grade social science lesson through ‘concept mapping’ on the success of the students. The research is in the experimental model in order to reveal the effectiveness of concept mapping in teaching social science. The sample of the study consists of 30 students studying in Şehit Cafer Secondary School in Germencik in Aydın. The students are informed about concept mapping beforehand in order for the research to be conducted effectively.

For this purpose, 17 concepts are selected from the unit called “Our Country’s Sources” of 6th grade social science lesson. An achievement test consisting of 40 questions related with these concepts is prepared. This test is administered to the students of 7th grade in Şehit Cafer and Himmet Condur Secondary Schools; in Toplam 176 students in both schools. After that, the validity and reliability analysis are conducted. According to the analysis results, 32 questions are found valid and reliable. 32 questions which are found to be valid and reliable is administered to the 6th grade students in Şehit Cafer Secondary School as a readiness test. Determining the level of readiness, the teaching through concept map and comprehension of the above mentioned concepts are aimed.

The post-test is applied to the experimental group after the unit “Our Country’s Sources” is conducted in the experimental group throughout 6 months depending on the lesson plan which is prepared in accordance with the concept mapping technique. At the end of the analyses, regarding pre-test and post-test results comparison, the significance is found to be in favor of post-test.

According to the data obtained the study, an increase in the level of students’ learning the concepts is observed. The data obtained shows that the technique of concept mapping is efficient and effective in teaching geographical concepts.

KEY WORDS: Social Studies, Concept, Map.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, coğrafya öğretiminde kavram haritalarının önemini ortaya koymak üzere hazırlanmış deneysel bir çalışmadır. Bu çalışmada, kavram ve kavram öğretimi, Sosyal Bilgilerde coğrafi kavramların öğretiminde kavram haritalarının önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca coğrafya öğretiminde kullanılabilen örnek kavram haritaları ile çalışma desteklenmeye çalışılmıştır. Örnek kavram haritaları ile kavram haritalarının coğrafya eğitimi açısından faydaları ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersi içerisindeki coğrafi kavramların kavram haritası tekniğiyle öğretiminden yola çıkılarak, kavramların etkili bir şekilde öğretilmesi bu sayede öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik başarılarının ve tutumlarının olumlu yönde etkilenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın, coğrafya eğitiminde kavram öğretimi konusunda faydalanılabilecek bilgiler ve görüşler içermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinin başından sonuna kadar her aşamasında, yol gösterip, içerik belirlemeye kadar bana rehberlik edip destek veren değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Sulatan BAYSAN'a, Yrd. Doç. Dr. A. Adnan ÖZTÜRK'e, Doç. Dr. Nevzat GÜMÜŞ'e, değerli arkadaşım Duygu YILMAZ'a, aileme, her zaman bana destek olan eşim Ali GÖK'e ve doğacak kızımız Doğa Deniz GÖK'e teşekkürlerimi bir borç bilirim...

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖNSÖZ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
ÇİZELGELER DİZİNİ	xvii
EKLER DİZİNİ	xxi
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	6
1.1. Problem	6
1.1.1. Alt Problemler.....	6
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Araştırmanın Varsayımları	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6. Tanımlar.....	10
2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ALANYAZIN.....	12
2.1. Kavramsal Çerçeve.....	12
2.1.1. Sosyal Bilimler	12
2.1.2. Sosyal Bilgiler.....	13
2.1.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Karşılaştırması.....	14
2.2. Kavram ve Terimlerin Öğretimdeki Yeri Ve Önemi	15
2.2.1. Kavramın Tanımı	15
2.2.2. Kavramların Özellikleri	17
2.2.3. Kavram Öğrenme	19
2.2.3.1. Somut düzey	21
2.2.3.2. Tanıma düzeyi	22
2.2.3.3. Sınıflama düzeyi.....	22
2.2.3.4. Soyut düzey.....	23

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Öğretiminde Materyal Kullanımı	25
2.3.1. Kavram Haritaları	25
2.3.2. Kavram Ağları	27
2.3.3. Anlam Çözümleme Tabloları	28
2.3.4. Kavram Karikatürleri	29
2.3.5. Kavram Bulmacaları	30
2.3.6. Kavram Yanılgıları	32
3. YÖNTEM	33
3.1 Araştırma Modeli	33
3.2 Veri Kaynağı ve Verilerin Uygulanması	34
3.2.1. Verilerin Kaynağı	34
3.2.2. Araştırmanın Uygulanması	36
3.3. Veri Toplamada Kullanılacak Yöntemler	36
3.5. Verilerin Analizi	37
4. BULGULAR	39
4.1. Ankete Katılanların Tanımlayıcı Bulguları	39
4. 2. Alt Probleme Dair Bulgular	41
4.2.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Öğrenme İsteği	44
4.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	46
4.2.3. Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	47
4.2.4. Sosyal Bilgiler Sevgisi	49
4.3. Deney Sonrası Hipotez Testleri	53
TARTIŞMA VE SONUÇ	96
KAYNAKÇA	111
EKLER	116
ÖZGEÇMİŞ	142

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Ülkemizin Kaynakları Ünitesinin Kavram Haritası Örnekleri.....	26
Şekil 2.2. Sosyal Bilgiler Dersi Kavram Ağları	27
Şekil 2.3. Ülkemizde Toplamlar Anlam Çözümleme Tabloları.....	28
Şekil 2.4. Kardan Adam Kavram Karikatürü	29
Şekil 2.5. Çengel Kavram Bulmacası	31

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Eğitim Programında Kavram Öğrenmeyi Gerektiren İçerik	20
Çizelge 4.1. Anne ve Baba Meslekleri	40
Çizelge 4.2. Anne ve Babalarının Eğitim Durumu	40
Çizelge 4.3. Öğrencilerin Çalışma Ortamı ve Gelir Düzeyleri	41
Çizelge 4.4. Ön Test-Son Test İstatistiksel Farklılıkları	42
Çizelge 4.5. Ön Test – Son Test Eşleştirme Testi Değerleri	43
Çizelge 4.6. Son Test Kalıcılık Eşleştirme Testi Değerleri	43
Çizelge 4.7. Son Test ve Kalıcılık Testi İstatistiksel Farklılıkları	44
Çizelge 4.8 Öğrenme İsteği	45
Çizelge 4.9. Sosyal Bilgiler dersinden Hoşlanma Durumu	46
Çizelge 4.10. Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	48
Çizelge 4.11. Sosyal Bilgiler Sevgisi	49
Çizelge 4.12. Ankete Katılan Öğrencilerin Derse Karşı “Nefret” İlişkisi	50
Çizelge 4.13. Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Mesleği	51
Çizelge 4.14. Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Mesleği	52
Çizelge 4.15. Ailenin Gelir Düzeyi Sosyal Bilgiler dersinden Nefret Ediyorum	53
Çizelge 4.16. Öğrenme İsteği Deney Öncesi ve Deney Sonrası İstatistiksel veriler	54
Çizelge 4.17. Sosyal Bilgiler dersi Tutumları karşılaştırılması	55
Çizelge 4.18. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Tanımlayıcı İstatistikler	56
Çizelge 4.19. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Değişken İstatistikler	57
Çizelge 4.20. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler)	57
Çizelge 4.21. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu Değişken İstatistikler	58
Çizelge 4.22. Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)	59
Çizelge 4.23. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Meslek Durumu Değişken İstatistikler	60
Çizelge 4.24. Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)	61
Çizelge 4.25. Annenin Meslek Durumu Değişken İstatistikler	62

Çizelge 4.26. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet (Tanımlayıcı İstatistikler).....	62
Çizelge 4.27. Cinsiyete Bağlı Değişken İstatistikler.....	63
Çizelge 4.28. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Düzeyi (Tanımlayıcı İstatistikler).....	63
Çizelge 4.29. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Durumu Değişken İstatistikler.....	64
Çizelge 4.30. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Öğrenci Çalışma Odası Var mı? (Tanımlayıcı İstatistikler).....	65
Çizelge 4.31. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Öğrenci Odası Durumu Değişken İstatistikler.....	66
Çizelge 4.32. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler).....	66
Çizelge 4.33. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Meslek Durumu Değişken İstatistikler.....	67
Çizelge 4.34. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler).....	68
Çizelge 4.35 Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Değişken İstatistikler.....	69
Çizelge 4.36. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler).....	69
Çizelge 4.37 Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Değişken İstatistikler.....	70
Çizelge 4.38. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler).....	71
Çizelge 4.39. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu Değişken İstatistikler.....	72
Çizelge 4.40. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Düzeyi (Tanımlayıcı İstatistikler).....	72
Çizelge 4.41. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Durumu Değişken İstatistikler.....	73
Çizelge 4.42. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet Etkisi (Tanımlayıcı İstatistikler).....	74
Çizelge 4.43. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet Etkisi Değişken İstatistikler.....	75
Çizelge 4.44. Sosyal Bilgiler Dersi Hoşlanma Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? (Tanımlayıcı İstatistikler).....	75

Çizelge 4.45. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? Değişken İstatistikler	76
Çizelge 4.46. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Cinsiyet (Tanımlayıcı İstatistikler)	77
Çizelge 4.47. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Cinsiyet Değişken İstatistikler	78
Çizelge 4.48. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kaynaklı Tutum İlişkisi Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)	78
Çizelge 4.49. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Değişken İstatistikler	79
Çizelge 4.50. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Mesleği Öğretmen Tutumu (Tanımlayıcı İstatistikler)	80
Çizelge 4.51. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Mesleği Öğretmen Tutumu Değişken İstatistikler	81
Çizelge 4.52. Sosyal Bilgiler Dersi Babanın Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)	81
Çizelge 4.53. Sosyal Bilgiler Dersi Babanın Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum Değişken İstatistikler	82
Çizelge 4.54. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)	83
Çizelge 4.55. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum Değişken İstatistikler	84
Çizelge 4.56. Sosyal Bilgiler dersi Annenin Gelir Düzeyi Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)	84
Çizelge 4.57. Sosyal Bilgiler dersi Annenin Gelir Düzeyi Öğretmen Kaynaklı Tutum Değişken İstatistikler	85
Çizelge 4.58. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? (Tanımlayıcı İstatistikler)	86
Çizelge 4.59. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? Değişken İstatistikler	87
Çizelge 4.60. Sosyal Bilgiler Dersi Tutumlarında Cinsiyet Sosyal Bilgiler Sevgisi (Tanımlayıcı İstatistikler)	87
Çizelge 4.61. Sosyal Bilgiler Dersi Cinsiyet Sosyal Bilgiler Sevgisi Değişken İstatistikler	88
Çizelge 4.62. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)	89

Çizelge 4.63. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Babanın Mesleği Değişken İstatistikler	90
Çizelge 4.64. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)	90
Çizelge 4.65. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Mesleği Değişken İstatistikler	91
Çizelge 4.66. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Gelir Düzeyi Tanımlayıcı İstatistikler	92
Çizelge 4.67. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Gelir Düzeyi Değişken İstatistikler	93
Çizelge 4.68. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Öğrencinin Çalışma Odası Var mı (Tanımlayıcı İstatistikler)	93
Çizelge 4.69. Sosyal Bilgiler dersi Sevgisi Tutumlarında Öğrencinin Çalışma Odası Var mı Değişken İstatistikler	94

EKLER

Ek 1. Kavram Tanımlama Formu.....	116
Ek 2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi.....	117
Ek 3. Sosyal Bilgiler Tutum Anketi.....	120
Ek 4. Aile Bilgi Formu	122
Ek 5. Çalışmada Öğrencilerin Yaptığı Kavram Haritası Örnekler.....	123
Ek 6. Etkinlikler.....	127

GİRİŞ

Eğitim insanların toplum yaşamında yerlerini alabilmeleri için, bilgi ve beceri kazandırmak, yaşama bakışı değiştirmek, yaşam ufkunu genişletmek, özgür düşünmeyi öğretmek-yaşam boyu öğrenmeyi öğrenmek, çağdaş tutum ve davranışlar kazandırmak gibi önemli misyonlar taşıyan bir süreçtir. Bu uzun soluklu sürecin aktörleri, okullar, öğrenci ve velilerin yanı sıra, başta devlet ve hükümet politikaları olmak üzere, çalışma yaşamı, hukuk gibi üst yapı kurumlarını da kapsayan geniş bir yelpaze oluşturmaktadır.

Eğitim, 19. yüzyılda eski kuşakların yeni kuşaklar üzerinde bir amaca yönelik davranış değiştirme eylemleri olarak ele alınıyordu. Eğitim çağımızda doğumdan ölünceye değin sürmektedir. Anne- baba eğitimi, velilerin eğitimi, yaşlıların eğitimi v.b. bilgi patlamasıyla meslek elemanları da yeni bilgiler öğrenmek için sürekli eğitim almaktadırlar. Bu nedenle eğitim yalnızca okul değil, okul dışında da verilmektedir. Ailede, iş yerinde, askerde, seyahatte, ibadethanelerde, kahvede, kantinde sürekli eğitim verilmektedir. Literatürde değişik tanımlar yapılmaktadır.

Eğitim kurumu, toplumun çocuklarını eğittiği toplumsal bir sistemdir (Sözer, 1998: 2). Eğitim kavramı literatürde farklı tanımlamalarla yer almakla birlikte, temel olarak birey özneline buluşmaktadır. Tyler (1950:4), “kişinin davranış biçimini değiştirme süreci”; Ertürk (1984: 12) ise bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolunda istedik değişim meydana getirme süreci” olarak tanımlamaktadır.

Eğitim bireylere yeteneklerini geliştirme ortamı sağlar. Bireyler birbirlerinin haklarına saygı göstermeyi öğrenirlerken, uzlaşmayı benimser ve demokratik bir ortamda yaşamayı amaçlarlar. Bireylerin eğitimdeki değişikliklerin istenilen düzeyde olması için yaratıcı ve üretici davranışlar kazandırılmak amaçlanır. Bireylerin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci eğitim ile aşılır. Kişinin aklını özgürleştirme ve tüm yeteneklerini geliştirmesi iyi bir eğitimde istenilen özelliklerdendir. Eğitilen kişinin de başkalarına ve özgürce gelişebileceği topluma saygılı olmayı, toplumun ilerlemesi için çaba göstermeyi öğrenmesi beklenir. Okullarda, iş yerlerinde yapılan eğitim amaçlıdır, planlıdır, kısıtlıdır. Üretime, yaratıcılığa dönüktür. Tüm bu tanımlarda ortak noktalar aşağıda sıralanmıştır (Türkoğlu,2002:16):

1. Eğitim bir değişme sürecidir.
2. Değiştirilecek olan insan davranışlarıdır.
3. Eğitim süreci sonunda gerçekleşecek davranış değişikliği istenilen yönde olmalıdır.
4. Eğitim süreci belli bir amaca yöneliktir.
5. Eğitim sürecinin temelinde etkileşim vardır.
6. Etkili eğitim için ortam, yöntem ve araçlar uygun olmalıdır.
7. Eğitim sürecinde eğitici etkili bir rol üstlenmelidir. Eğitim kalkınmanın anahtarı çağdaşlaşmanın kilididir.

Eğitim sürecinde kişinin davranışları değişiklikler gösterirken bu değişikliklerin bağlı olduğu etkenler aşağıdaki şekilde gruplanır (Türkoğlu, 2002:14):

- Kültürel ve sosyal durum
- Bulunulan yerin eğitim bilimleri durumu
- Toplum ve ekonomik durum

Bireye olumlu davranışlar kazandırmak bir mesleğin bilgi, beceri ve tekniklerini öğretmek, bireyi üretken kılmak eğitimde temel amaçtır. Öğretmenlik, mühendislik mesleğinin bilgi, becerileri, teknikleri öğrenilir, üretken olunarak araştırmacı, sağlıklı, mutlu bir yaşam için olumlu davranışlar kazanılır. Toplumun yaratıcı gücü ve verimini artıran, bireye yeteneklerini artırma şansını veren, eğitimde olanak eşitliği ilkelerini gerçekleştiren ve sosyal adalet fırsatı sağlayan en etkili araçtır. Eğitim çağımızda, yalnızca bilgi aktarmak değil aynı zamanda yaşam biçimini oluşturmak için yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Türkoğlu, 2002: 15).

Bilimsel gelişme ve ilerlemeler sonucunda, bilgi aktaran eğitim anlayışı, yeni bilgi oluşturma, bilgiye ulaşma yollarını öğreten eğitim anlayışına bırakılmaktadır. Bilginin farklı kaynaklardan ve hızla elde edilmesi, bilgiyi elde edilenin değil, bu bilgiyi kullanmada fark yaratabilmenin önem kazanmasına neden olmuştur (Özdemir ve Yalın, 1998: 2). Öğrencileri bu amaçlara ulaştırmada, onlara ilk temel bilgileri kazandırmak için, ilköğretim okulları programına öncelikle (1.2.3. sınıflara Hayat Bilgisi, ardından da (4.5.6. ve 7. sınıflara) Sosyal Bilgiler dersleri konulmuştur (Sözer, 1998: 17).

Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin anılarak sistematik ve eş güdümlü bir çalışmanın oluşturulmasını hedefler. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı karşılıklı olarak birbirinden bağımlı bir dünyada kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneğini geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (NCSS, 1993'den aktaran Safran, 2008: 5).

Ülkemizde etkili vatandaş olarak yetiştirme amacıyla çocuklara bilgi beceri tutum kazandırma amacıyla hazırlanan eğitim-öğretim programında, eğitim kurumlarının temel misyonuyla örtüşen amaçlara sahip olan ders Hayat ve Sosyal Bilgiler dersleridir. Çünkü Hayat ve Sosyal Bilgiler derslerinin de temel amacı, öğrencileri etkili vatandaşlar olarak topluma hazırlamaktır. Hayat ve Sosyal Bilgiler dersleri çoğu toplumda “vatandaş yetiştirme programı” olarak düşünülmektedir (Tanrıöğen, 2005: 13).

Çağdaş dünyada bilgi ve teknoloji üretiminin hızla artması ve iletişimin gelişmesiyle bilgi kaynaklarının yaygın ve kolay ulaşılabilir hale gelmesi, toplumsal yaşamı önemli ölçüde değiştirmiştir. Her alanda artan bilgi birikiminin bireylere etkili ve verimli biçimde aktarılması eğitimcilerin öncelikli sorunu haline gelmiştir. Bütün bu gelişmelere bağlı olarak eğitimin amacı, yeni fikirler oluşturabilen ve bilginin kaynağını araştıran, üretken bireyler yetiştirmek olmuştur. Bireylerin bir bilimsel alana ilişkin fikirler üretebilmeleri için de, öncelikle o alana ilişkin kavramları kazanmış olmaları ve var olan kavram yanlışlarının giderilmesi gerekmektedir (Sever ark., 2009: 20).

Sosyal Bilgiler eğitiminde coğrafi kavramların öğretimi oldukça önemli bir konudur. Coğrafi kavramlar hakkındaki öğrenci görüşlerinin araştırılmasının Piaget ile başladığı ve yapılan bu çalışmalarda fiziki çevrede yer alan olay ve olguların oluşumu hakkında çocukların yanlış algılamalara sahip oldukları sonucunun ortaya çıktığı belirtilmektedir (Alim, 2008: 168).

Günümüzde kavram öğretimi ve kavram yanlışları ile ilgili çalışmalar oldukça önem kazanmıştır. Coğrafi kavramlarla ilgili çalışmaların daha çok iklim,

fiziki coğrafya, nem, ısı, sıcaklık, astronomi gibi daha çok fen bilimlerine yakın kavramlar hakkında olduğu görülmektedir. Coğrafya alanıyla ilgili Türkçe literatür incelendiğinde öğrencilerin kavramları anlama düzeyleri ile kavram yanlışlarının tespiti ve kavram öğretimi üzerine pek çok çalışmanın yapıldığı, ancak coğrafya eğitiminde kavram haritalarının kullanımı konusundaki çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür (Sever, 2009: 19).

Ülkemizde konu ile ilgili yapılan çalışmalar kavram öğretimi ve kavram yanlışları alanlarında ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde incelenmiştir. İncelenen araştırmaların bazıları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Alim ve ark. (2007) 5. sınıf öğrencilerinin bazı coğrafya kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanlışları, Yazıcı ve Samancı (2003) çalışmalarında, İlköğretim 5. Sınıf ders konularıyla ilgili bazı kavramlar hakkında, öğrencilerin anlama düzeylerini tespit etmeye çalışmışlardır. Altıntaş (2008), İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kavram haritası kullanımının öğrenci akademik başarısına etkisini incelemiş, Sever ve arkadaşları (2009), Coğrafya eğitiminde kavram haritalarının önemi üzerinde çalışmışlardır.

Doğanay (2002) çalışmasında, öğrencilerde kavramların iyi bir şekilde öğretilmesi için yeni yöntemlerin geliştirilmesini ve bu yöntemlerle çalışmanın ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersi ile başlaması, lise ve üniversitede de kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, seçilen kavramın türüne göre de etkinlik ve stratejilerin belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Turan (2004), Sınıf öğretmenliği programında, coğrafya derslerinde kavram öğrenimi ve ezbercilik konusundaki araştırmasında, coğrafya öğretiminde bir durum tespitini ortaya koyarken, öğretimde ezbercilikten daha uzak bir öğretimin benimsenmesi için yapılacak araştırmalara kaynak oluşturması açısından bir değer taşımaktadır. Kaya (2003) çalışmasında eğitimde alternatif değerlendirme yolu olarak kavram haritalarının öneminden bahsetmiş, Beydoğan (2007) derinliğine ve yüzeysel öğrenmede kavram haritaları ve şemaların işlevini, Bayındır ve Gencer (2006), İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi Coğrafya konularında kavram haritalarının öğrenci başarısına etkisini, Akdağ (2010) çalışmasında, İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesindeki kavram yanlışlarını, Aktaş (2010), İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde Coğrafya konularının öğretimi, sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde çalışmıştır. Çalışmalarda genel olarak Coğrafya öğretiminde kavram haritaları

kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini ve bilgilerin kalıcı hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kavram haritalarının coğrafya eğitiminde kullanılması konusundaki çalışmaların yetersizliği coğrafya eğitimi açısından önemli bir kayıptır. Daha önce de birçok defalar tekrarlandığı üzere kavramlar coğrafya öğretiminin vazgeçilmezleridir. Bu nedenle kavram öğretimi üzerine daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1.Problem

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, Ülkemizin Kaynakları ünitesinde kavram haritası tekniğinin başarı, tutum ve kalıcılığına etkisi nedir?

1.1.1. Alt Problemler

1)Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrenme isteği

- a) Anne ve babalarının meslek durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- b) Anne ve babalarının eğitim durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- c) Ailenin gelir durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- d) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişiklik gösterir mi?
- e) Öğrencilerin çalışma odası var mı? durumuna göre değişiklik gösterir mi?

2) Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik hoşlanma tutumları

- a) Anne ve babalarının meslek durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- b) Anne ve babalarının eğitim durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- c) Ailenin gelir durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- d) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişiklik gösterir mi?
- e) Öğrencilerin çalışma odası var mı? durumuna göre değişiklik gösterir mi?

3) Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları

- a) Anne ve babalarının meslek durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- b) Anne ve babalarının eğitim durumlarına göre değişiklik gösterir mi?

- c) Ailenin gelir durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- d) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişiklik gösterir mi?
- e) Öğrencilerin çalışma odası var mı? durumuna göre değişiklik gösterir mi?

4) Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik sevgisi

- a) Anne ve babalarının meslek durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- b) Ailenin gelir durumlarına göre değişiklik gösterir mi?
- c) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişiklik gösterir mi?
- d) Öğrencilerin çalışma odası var mı? durumuna göre değişiklik gösterir mi?

5) Bu alt problemler temelinde 5. ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritası tekniğinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son testleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük *bilgiyi üreten* ve bilgiyi *kullanan* kişilerde toplanmıştır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir (MEB, 2005: 50). Sosyal bilimlerde anlatılmak istenen konunun tam olarak anlaşılabilmesi için, öncelikle o konuya ait tüm kavramların iyice anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle de anlatılmak istenen kavramın özelliğine göre eğitim-öğretim yöntemi belirlenmelidir. Aksi takdirde bu durum kavram yanlışlarına ve kavram kargaşalarına neden olabilecek, eğitim- öğretimin sağlıklı işleyişine engel teşkil edecektir. Öğrenci gerekli kazanımları gerçekleştiremediği gibi konudan da uzak kalacaktır. Bu nedenle bu araştırma, ilköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan coğrafi kavramların ne derece bilindiği ve üst sınıflarda yer alan diğer coğrafi kavramlara temel teşkil ettiği düşüncesiyle, bu kavramların etkili bir şekilde öğrenciye kazandırılmasını amaçlamıştır (Yel, 2006: 150).

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin Kavram Haritaları tekniğiyle öğretiminin öğrenci başarısına etkisini saptamaktır. Araştırma, kavram haritaları tekniğinin Sosyal bilgiler eğitimindeki etkililiğini ortaya koyabilmek amacıyla, deneysel nitelikte yapılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritaları tekniğinin uygulandığı 6-B sınıfının ön test ve son testleri arasında fark var mıdır? sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın alt problemlerini oluşturan sorulara cevaplar aranacaktır.

Alt Amaçlar

1. Öğrencilerin kavramların önemine ve kavram öğrenimine yaklaşımları ne yöndedir?
2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler konularına karşı tutumları nasıldır?
3. Süreç sonunda Sosyal Bilgiler konularına yönelik tutum açısından farklılık var mıdır?
4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler konularına karşı tutumu ile Sosyal Bilgiler kavramları bakımından başarı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler kavramlar bakımından hazır bulunuşluk düzeyleri nasıldır?
6. Çalışma doğrultusunda öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki ya da farklılık var mıdır?
7. Çalışma sonucunda, ön test ve son test arasında anlamlılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Genel anlamda öğrenme, yaşantı sonucu bireyin davranışlarında meydana gelen değişimdir. Kavram öğrenme ise, özellikle ilk ve orta öğretimde, yaşam boyu kullanılan, yeni öğrenmelere temel oluşturan bir süreçtir (Ülgen, 2004: 105).

Kavramlar çocuğun uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni gelen bilgileri anlamlı bir biçimde belleklerinde depolamalarına yardımcı olur (Erden,1996: 49). Kavramlar içine yerleştirilmiş bilgiler, dağınık bilgilere göre daha kalıcı olmaktadır. Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktörden biri de o konuyla ilgili ön bilgilerdir. Belirli bir alandaki kavramlar öğrenilmeden başka bir öğrenme alanına geçilmesi yeni öğrenmeleri zorlaştırmaktadır. Çünkü kavramlar düşünce sürecimizde önemli bir yer tutar. Düşüncelerimizin yapı taşı olarak ifade edilen kavramlarla düşünür, düşündüklerimizi başkalarına aktarır ve böylece sağlıklı iletişim kurarız. Bu nedenle öğretmenlerin kavram öğretimine önem vermesi ve öğrencilerin kavramları anlamlı bir biçimde öğrenmelerine yardımcı olmaları gerekir.

Yeni geliştirilen öğretim teknikleri, öğrenmenin nasıl oluştuğu sorusuna bulunan cevaplar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. İnsan beyninin işleyişi tam olarak çözülemediği için de geliştirilen tekniklerin birisi tam doğrudur ve uygulanırsa öğretimde istenen sonuçları kesinlikle elde ederiz denilememektedir. Bu öğretim metotlarının etkinliği ve uygulaması sonucu elde edilecek başarı düzeyleri yapılan araştırmalarla ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde hâlihazırda uygulanan eğitim faaliyetlerinde de istenen sonuçlar alınamamaktadır. Bunun en somut örneği ulusal ve uluslararası sınavlarda öğrencilerin aldığı sonuçlardır. Sosyal Bilgiler alanındaki sınavlarda da diğer branşlarda olduğu gibi başarının düşük olduğunu görülmektedir. Eğitimde alternatif öğretim metotlarının kullanımı bu soruna bir çözüm olarak görülmektedir. Bu metotlar arasında ön plana çıkanlardan biri olan kavram haritası tekniğine dayalı öğretimin, karşılaşılan sıkıntılara çözüm olabileceği düşünülmektedir.

Günümüzde kavramların öğretimi için anlamlı ve tam öğrenmeyi sağlayıcı yeni etkinlikler geliştirilmiştir ve geliştirilmeye devam edilmektedir. Geliştirilen etkinliklerden bazıları, anlam çözümleme tabloları, kavram ağları ve kavram haritalarıdır. Ayrıca kavram eşleştirme ve kavram bulmacaları da geliştirilen diğer etkinliklerdir.

Bu çalışmanın amacı, dersleri öğrenciler için kalıp bilgi olmaktan çıkaran ve daha anlamlı hale getiren kavram haritası tekniğinin öğrencilerin akademik başarılarında ne derece etkili olduğunun saptanmasıdır. Bunun için kavram haritası

teknikğine uygun olarak işlenen derslerin ön test ve son test sonucundaki öğrenci kazanımları karşılaştırılmıştır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın amacı başlığı altında belirlenen sorular ve soruların cevaplarını oluşturacak bulguların yorumları aşağıdaki varsayımlara göre yürütülmüştür:

1. Araştırma kapsamında bulunan öğrenciler üzerinde, deney koşulları dışındaki etkilerin aynı olduğu ve önemli bir etkilenmenin olmadığı varsayılmıştır.
2. Deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son testten aldığı puanları öğrencilerin başarı düzeyini yansıtmaktadır.
3. Deney grubundaki öğrencilerin öğrenmelerine etki edebilecek sınıf dışı etkenler ve öğrencilerin öğrenmeye ilgileri aynı sınıftaki tüm öğrenciler için de eşittir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmadan elde edilen bulgular, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında Aydın ili Germencik ilçesi Şehit Cafer Ortaokulu 6-B sınıfına devam eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma İlköğretim 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “ Ülkemizin Kaynakları” ünitesi ile sınırlıdır.
3. Araştırma süreci altı hafta ve haftada üç saat Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlıdır.
4. Araştırma kavram haritaları teknikğine dayalı öğretim teknikğinin Sosyal Bilgiler dersinde (6.sınıf) başarı ve tutum etkisinin incelenmesi ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Eğitim: Toplumsal kültürün, belirli bir amaca yönelik genç nesle aktararak, benimsetme sürecidir (Oğuzkan, 1981: 57).

Öğrenme: Çevresel faktörlerin değişmesiyle kişinin davranış yapısının, reaksiyonlarının ve becerilerinin sürece adaptasyonudur (Ülgen, 2004: 117).

Sosyal Bilimler: antropoloji, iletişim bilimleri, ekonomi, eğitim, coğrafya, tarih, uluslar arası ilişkiler, dil bilimi, din bilimleri, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, müzikoloji, hukuk ve suç bilimi disiplinlerini kapsayan, insan ve insanı eseri olguları konu alan beşeri bilimler bütünüdür (Safran, 2008: 3).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olabilmesi amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Ünite: Belirli bir ders saati süresinde gerçekleştirilen, öğretim ve öğrenme faaliyetinin belirlenen hedefe yöneltildiği, dersin belli konusunun amacına ulaştırılması için hazırlanan bir bölümdür (Özçelik, 1992: 67).

Kavram: İnsanın zihninde belli bir anlam bütünü sağlayan, nesnelere ve olayların ortak özelliklerini ifade eden bilgi yapısıdır (Ülgen, 2004: 107).

Kavram Haritası: Kavram haritaları bireylerin nasıl öğrendikleri ile anlamlı öğrenme kuramlarının arasında ilişki kuran bir öğrenme-öğretim aracıdır. Belleğin organizasyon işlevinden, öğrencilerin yararlanması, öğrenme-öğretim sürecini kolaylaştıracak hedeflere etkin bir şekilde ulaşılmasını sağlayacak olan Sosyal Bilgiler dersinde de etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilen bir materyaldir (Kalaycı ve Çakmak, 2000: 571).

Kavram Öğrenme: Nesnelere, olayları yada insanları belirli bir kategoriye dahil edebilme ve bu kategorilerin tümüne ortak reaksiyon geliştirebilme durumudur (Özyürek, 1983: 348).

Tutum: Bir bireye atfedilen ve onun herhangi bir durumla ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kâğıtçıbaşı, 1983: 84).

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kavramsal Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde konuyla ilgili tanımlama ve karşılaştırmalara yer verilmiştir. Sosyal Bilimler, Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler karşılaştırması alt başlıklarıyla kuramsal çerçeve belirlenmektedir.

2.1.1. Sosyal Bilimler

Sosyal Bilimler, toplumla ilgili disiplinlerin belirli kurallarla bilimsel bir çerçevede incelenmesidir. Sosyal bilimleri fen, matematik, güzel sanatların dışında kalan, konusu insan ve eseri olgular olan beşeri bilimler şeklinde tarif edenler de vardır (Köstüklü, 2003: 2). İnsanın olduğu her yerde sosyal bilim olarak incelenebilecek konu toplulukları vardır. Bu kapsamda sosyal bilimler içerisinde sayılabilecek disiplinlerden bazıları: antropoloji, iletişim bilimleri, ekonomi, eğitim, coğrafya, tarih, uluslar arası ilişkiler, dil bilimi, din bilimleri, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, müzikoloji, hukuk ve suç bilimidir. Bu disiplinlerin her biri insan olgusu ile ilgili araştırmalar yapar. Bu araştırmalarda her disiplin insan olgusuna ve onun ortaya çıkardığı ürünlere farklı pencerelerden bakar. Bu farklı bakış açıları, ayrı ayrı çalışma alanlarını doğurmuştur. Örneğin, ekonomi, insanın üretimi, dağıtımını, tüketimi, ticareti, değişimi ve bölüşümünü; antropoloji, kültürler ve kültür aktarımını; iletişim, insanların birbirleriyle haberleşmesine; eğitim bilimleri, insanlara istendik davranış geliştirmesini; coğrafya, insanların yaşadığı mekânı; siyaset bilimi, insanlar ve devletler arasındaki ilişkileri; tarih, insanın geçmişte yaşadığı olayların yerini ve zamanını; psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını ve sosyoloji ise toplumsal olayları ve bu olayların sonuçlarını inceler. İnsanla ilgili boyutların genişliği düşünüldüğünde, sosyal bilimlerin ne kadar geniş kapsamlı olduğu daha iyi görülür (Safran, 2008: 3).

Sosyal bilimler ifadesi on dokuzuncu yüzyılda kullanılmaya başlanmış ve bu yüzyılda sosyal bilimler önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. Sosyal bilimlerin alt disiplinlere ayrılması da yine on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına tekabül eder. Sönmez (1999: 17)'e göre sosyal bilimler, insanlar tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonucunda elde edilen dirik bilgiler olarak da tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimlerin ilgi alanı, insan tarafından oluşturulan bütün gerçekler ile toplumsal

olgu ve olaylardır. İnsanlar tarafından oluşturulan gerçekler; doğumdan-ölüme, evlenmeden-boşanmaya, savaştan-barışa, devlet kurmadan-yıkılmaya kadar pek çok olgu ve olayı içerebilir. Bu açıklamaların ışığında sosyal bilimlere, “tarih, iktisat, sosyoloji, hukuk ve psikoloji gibi toplum içerisindeki grup etkinliklerini, insan ilişkilerini ve toplum yaşayışlarını inceleyen disiplinlere verilen genel adıdır.” denilebilir (Şahin, 1994: 43).

2.1.2. Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olabilmesi amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler dersleri, içerik olarak bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, bu konuda birikim ve deneyim sahibi olmaları için de en uygun derstir. Çünkü bu derste öğrenciler, bir yandan içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugününü öğrenirken, diğer yandan da diğer toplumlar hakkında bilgi edinirler. Böylesine kapsamlı bir içerik onlara, insanlığın yüzyıllardan beri oluşturduğu zengin ve kültürel deneyimi tanıma fırsatı verir (Öztürk ve Dilek, 2005:16).

Çocuğun elde edeceği kazanç bakımından Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını (kapsamlı olmakla birlikte) her biri davranışa dönüştürülecek biçimde, dört ana kümede belirleyebiliriz (Sözer, 1998: 19):

1. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun eleştirci, yapıcı ve yaratıcı düşünme ve yetenekleri gelişir; sorun çözüme ile ilgili becerileri kazanması sağlanır;
2. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk bireylerarası ilişkilerini geliştirir; işbirliği yapmasını öğrenir; sorumluluk bilinci kazanarak yetişir;
3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavrar; anayasa ve yasalar karşısında görev ve sorumluluklarını bilir;

4. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk ekonomik olma konusunda görüş kazanır; gereksinimlerini iyi belirleme ve doğru tercihler yapma alışkanlığını elde eder.

Sosyal Bilgiler, bir ders adı olarak ilk kez 1916 yılında ABD’de kullanılmıştır. Bu tarihte yürürlüğe giren eğitim programında, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri çok disiplinli yaklaşımla okutulmuştur.

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ismiyle, ilk olarak 1968–1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970–1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 9. Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitim 4., 5., 6., 7. ve 8.sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim okullarında 1968’ten itibaren, Ortaokullarda ise 1975’ten itibaren okutulmaya başlanmıştır. Bu uygulama 1985 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim II. kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 öğretim sezonunda tekrar İlköğretim okullarında (4., 5., 6., 7. sınıflarda) Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına başlanmıştır (Safran, 2008: 14).

2005 İlköğretim program değişikliklerine kadar Sosyal Bilgiler programlarının temel felsefesinin daimicilik ve esasicilik olduğu gözlenmektedir. Ancak daha sonraki yıllarda dünyadaki gelişmeler de göz önünde bulundurularak diğer öğretim programlarında olduğu gibi Sosyal Bilgiler Programlarında da program geliştirme çalışmaları hız kazanmıştır. Geliştirilen programa en son hali 2005 yılında verilmiştir. Pilot bir çalışma halinde başlatılan yeni Sosyal Bilgiler Programı 2004–2005 öğretim yılından itibaren bütün ilköğretim okullarında uygulanmaya başlamıştır. Bu program hazırlanırken tematik öğrenme, işbirlikli öğrenme, problem çözmeye vurgu yapan sosyal yapılandırıcılık anlayışı esas alınmıştır.

2.1.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Karşılaştırması

İnsan ve toplumun geçmiş ve günümüz zaman diliminde inceleme yapan disiplinler birleşimidir. Bu tanım temelinden hareketle insan ve toplumla ilgili

konularda belirlenen yöntemlerle inceleme yapan bilimsel içeriği olan bir bilim dalıdır (Kabapınar, 2009: 2).

Sosyal Bilimlerin çerçevesini çizen bazı disiplinler tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, antropolojidir. Saydığımız bu disiplinler süreci analiz ederek kendi bilgisini üreten bilim dallarıdır. Sosyal Bilgiler ise eğitim kurumlarında müfredat çerçevesinde öğretilen vatandaşlık eğitimini temel alan sosyal davranışı irdeleyerek önemini vurgulayan temelini Sosyal Bilimlerden alan bir çalışma alanıdır (Tanrıöver, 2005: 13). Sosyal Bilimler birçok disiplinin bilimsel çalışmalarının bütününe verilen bir ad iken sosyal bilgiler Sosyal Bilimler çerçevesinde yapılmış bilimsel çalışmaların, bilgilerinin 5-6-7 ve 8. sınıf öğrencilerinde aktarılması amacıyla düzenlenmiş olan derslere verilen addır. Sosyal Bilimler süreç tahlili ile teori geliştirirken, Sosyal Bilgiler bu teorilerin çocukların düzeyine indirgeyerek hedeflediği kazanımları amaçlamaktadır (Kılıçoğlu, 2011: 6). Sosyal Bilimler çerçevesi içinde yer alan tüm disiplinlerin amacı kendi alanlarında çalışma yapmak iken, Sosyal Bilgilerin temel amacı elde edilen bilgiler ışığında etkili vatandaşlık kazanımlarını sağlamaktır (Barth ve Demirtaş, 1997: 7).

2.2. Kavram ve Terimlerin Öğretimdeki Yeri ve Önemi

2.2.1. Kavramın Tanımı

Kavramlar deneyimlerimizin ve bilgilerimizin zihnimizde gruplandırılmış kategorileridir. Bu kategoriler, nesnelere ve olayları ifade edebilen kelimelerle etiketlenir. Aynı kategoride etiketlenen nesnelere ve olaylar yine aynı kategorideki nesnelere ilişkilendirilmeye çalışılır. Deneyimlerimiz sonucunda iki veya daha fazla varlığı ortak özelliklerine göre bir arada gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederiz. Bu grup zihnimizde bir düşünce birimi olarak yer eder. Düşünce birimini ifade etmekte kullandığımız sözcük veya sözcükler bir kavramdır. Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada kavramların ancak örnekleri bulunabilir (MEB, 2005).

Kavramlar çocuğun uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni gelen bilgileri anlamlı bir biçimde belleklerinde depolamalarına yardımcı olur. Kavramlar içine yerleştirilmiş bilgiler dağınık bilgilere göre daha kalıcı olmaktadır. Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktörden

biri de o konuyla ilgili ön bilgilerdir. Belirli bir alandaki kavramlar öğrenilmeden başka bir öğrenme alanına geçilmesi yeni öğrenmeleri zorlaştırmaktadır. Çünkü kavramlar düşünce sürecimizde önemli bir yer tutar. Düşüncelerimizin yapı taşı olarak ifade edilen kavramlarla düşünür, düşündüklerimizi başkalarına aktarır ve böylece sağlıklı iletişim kurarız. Bu nedenle öğretmenlerin kavram öğretimine önem vermesi ve öğrencilerin kavramları anlamlı bir biçimde öğrenmelerine yardımcı olmaları gerekir (Erden, 1996: 49).

Uzmanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanan kavramın tanımlarından bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

Kavram: Benzer nesnelere, olayları, fikirleri, süreçleri, gruplamada kullanılan bir kategoridir (Semenoğlu, 1998: 513).

TDK (2005)' e göre kavram: Nesnelere ve olayların ortak özelliklerinin kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım olarak tanımlanmaktadır.

Ülgen'e (2001) göre kavram, insan zihnine anlaşılan farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bilgi formu, bir değişken, bir sözcükle ifade edilebilen genel kelimelerdir.

Ayas (2005: 67)'a göre ise kavram, yaşanmışlıkların sonucunda birden fazla varlığın taşıdığı ortak özelliklerin gruplandırılıp, diğerlerinden ayırt edilerek zihnimizde depolanan düşünceler bütünüdür.

Kaptan'a göre (1999: 103), ortak özelliklerine göre sınıflandırılarak diğerlerinden ayrılan olay, olgu, fikir, varlık veya obje sayısı en az iki ya da daha fazla olmalıdır. Bu sınıflama sayesinde oluşan grup, zihinde bir düşünce birimi oluşturur. İşte bu düşünce birimlerini ifade eden sözcüklerin her biri kavramdır. Kavramlar bir somut eşya, varlık ya da olay değildir. Onların belirli gruplar altında toplanmasıyla ulaşılan soyut düşünce birimleridir. Görüldüğü gibi Kaptan (1999)'ın bu tanımı Ülgen (2001)'in tanımını desteklemektedir.

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarıdır ve bilimsel bilgiler de bu kavramlar arası ilişkilerden doğmaktadır. İnsanlar, çocukluktan itibaren kavramları ve onların adlarını (sözcükleri) öğrenmeye başlamakta, onları sınıflandırmakta ve kavramlar arası ilişkileri yani bilgileri keşfetmektedir. Gerçekte bilişsel yapıda var olan kavramlara, yenilerinin eklenmesi, düzenlenmesi ve/veya yeniden yapılandırılması

hayat boyu devam eden bir süreçtir. Diğer taraftan kavram öğretimi ise ilgili kavramın çocuğun zihninde oluşmasını sağlama işidir (Kaptan, 1999. 75).

Kavrama ilişkin literatürde yapılmış pek çok tanım ve açıklama bulunmaktadır. Genel olarak bu tanım ve açıklamalara baktığımızda kavram denince aklımıza soyut obje, fikir ya da olaylar değil, onları belirli gruplar altında topladığımız soyut düşünce birimleri gelmektedir. Biz gerçek dünyada olmayan bu soyut düşünce birimlerini zihnimizde benzer özelliklerine göre gruplandırmaktayız.

Çelikgöz'e göre (1998), biz farklı obje, fikir, olayları ortak özelliklerine göre gruplandırmıyorduk, her bir unsuru ayrı olarak öğrenmek zorunda kalacaktık. Özbay (2002) da Çelikgöz'ü destekleyerek eğer insanların kavram oluşturma yeteneği olmasaydı, yaşam karışık ve birbirleriyle ilişkilendirilemez olurdu. Hiçbir gruplama, soyutlama, sembolleştirme olmadan düşünme ve iletişim kolaylığı da mümkün olmazdı diye ifade etmiştir.

2.2.2. Kavramların Özellikleri

Kavramları daha iyi anlamak ve kavram yanılgılarına neden olmamak için kavramların özelliklerini kavramak gerekir.

Ülgen (2004: 107)'e göre kavramların özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Her kavramın bir ismi vardır. Bu isimler bir veya iki sözcükle ifade edilebilirler. İnsanlar iletişimlerinde bu isimleri kullanırlar. Yani kavramlar, toplumsal olarak kabul edilmiş sözcüklerin anlamıdır.

2. Kavramlar somuttan soyuta derecelendirilebildiği gibi basitten karmaşığa doğru da sıralanabilirler.

3. Kavramlar hangi yolla kazanılırsa kazanılsın onlara sadece kişinin kendi yaşantıları anlam kazandırır.

4. Kavramlar kişinin geçirdiği tecrübelerine bağlı olarak zaman içerisinde değişim gösterebilirler.

5. Tüm kavramlar öğrenilebilirlik (kavramlar sonradan öğrenilir), kullanılabilirlik (ilkeleri anlama ve problem çözme gibi çeşitli kullanım alanlarına

sahip olması), açıklık, genellik ve güçlülük (kavramın gücü alanındaki ilkelerin anlaşılmasına yardım etme ve problem çözme gibi konulardaki faydasıdır) özelliklerini taşır.

6. Kavramlar çok boyutludur.

7. Kavramlar dille ilgilidir. Bir kültürde geliştirilen kavram çeşitliliği ile o kültürün dil zenginliği arasında olumlu bir ilişki vardır.

8. Kavramın orijinali (prototype) vardır. Bireyin düşüncelerindeki ilk oluşum kavramın orijinal halidir.

Senemoğlu (1998: 514-516)'na göre kavramların özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1) Kavramlar sözcüklerle ifade edilir diğer bir deyişle sözcük, kavramın adıdır. Kavramlar, toplumsal olarak kabul edilmiş sözcüklerin anlamıdır.

2) Kavramlar, sözcükler ve bileşik sözcüklerle adlandırılırlar. Kavramları adlandıran sözcükler cümlede kullandıkları yere göre gruplanabilirler. Bu grupların bazıları isimler, sıfatlar, fiiller, zarflar, bağlaçlar vb.'dir. Hangi sözcük grubuyla temsil edilirse edilsin, tüm kavramlar, öğrenilebilirlik, kullanılabilirlik, açıklık, genellik ve güçlülük özellikleri taşır.

a) Öğrenilebilirlik: Tüm kavramlar sonradan öğrenilir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, bazı kavramlar daha kolay öğrenilirken bazıları daha zor öğrenilirler (Senemoğlu, 1998: 514-515).

Sosyal Bilgiler dersinden örnek verecek olursak çocuk gözlemleyebildiği hava, sıcaklık, yeryüzü şekilleri(dağ, ova, deniz...) kavramlarını daha kolay öğrenirken demokrasi, özgürlük, adalet gibi kavramları daha zor öğrenmektedir.

b) Kullanılabilirlik: Kavramlar ilkeleri anlama, problem çözme gibi çok çeşitli kullanım alanlarına sahiptirler. Ancak bir alandaki bazı kavramlar sık kullanılırken bazıları daha seyrek kullanılırlar (Senemoğlu, 1998: 515). Örneğin, Sosyal Bilgiler dersinde aile, çevre, doğal ortam, hava durumu, iklim, bitki örtüsü gibi kavramlar sık kullanılırken, evren, uzay vb.. kavramlar daha az kullanılabilirlerdir.

c) Açıklık: Kavram açık anlaşılır olmalı; konu alanı ile ilgili uzmanlar arasında kavramın anlamına ilişkin görüş birliği bulunmalıdır. Örneğin, eğitimle ilgili temel kavramlardan “eğitim”, “öğrenme”, “öğretme”, “öğretim” gibi kavramların anlamları, bu konu alanındaki uzmanlar tarafından aynı şekilde anlaşılmalıdır. Ancak, bazı konu alanlarının kavramları daha net, açık iken bazı konu alanlarının kavramları daha karmaşık göreceli ve belirsizdir (Senemoğlu, 1998: 515). Örneğin, Sosyal bilgilerde iklim, bitki örtüsü, dağ, ova, akarsu gibi kavramlar daha açık iken davranış bilimlerinde zekâ, başarı, kaygı gibi kavramlar daha belirsizdir.

d) Genellik: Birçok kavram hiyerarşik olarak organize edilmiştir. Hiyerarşik yapının en üstünde olan kavram en genel olanıdır. Genel kavramların alt gruplarına inildikçe, kavramların genel özellikleri azalarak daha özel kavramlar haline gelirler (Senemoğlu, 1998: 515). Örneğin, “Canlılar” en genel kavram olarak alınabilir. Canlılar; “insanlar”, “hayvanlar”, “bitkiler” olarak alt sınıflara ayrılabilir. Her grup kendi içinde sınıflanarak en sonunda en özel kavramlara inilebilir. Örneğin, hayvanlar, memeliler ve yumurta ile üreyenler olarak ayrılabilir. Uçabilenler de kendi içinde ayrılarak en sonunda en özel kavram olan “yarasalar” a kadar inilebilir.

e) Güçlülük: Kavramın gücü, büyük ölçüde diğer kavramların, ilkelerin anlaşılmasına yardım etme, problem çözme, sağlama gibi konularda faydalı olmasına, destekçi olmasına işaret etmektedir. Örneğin, sayı kavramı tüm matematiksel işlemlerin anlaşılmasına yardım ettiği için, çok güçlü bir kavramdır. Sosyal bilgilerde ise çevre ve yeryüzü kavramları aynı şekilde güçlü kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Senemoğlu, 1998: 515-516).

2.2.3. Kavram Öğrenme

Kavramlar bireyin düşünmesinin sağlayan zihinsel araçlardır. Kavramlar, fiziksel ve sosyal dünyayı anlamamızı ve iletişim kurmamızı sağlar. Kavramlara sahip olmayan bir yetişkinin düşünmesi, bir bebeğin düşünmesi gibi duygusal algılamalarıyla sınırlıdır. Kısacası kavramlar düşünme için gereklidir. Kavramları anlamak; ilkeleri anlama, problem çözme ve dünyayı anlama için gereklidir (Semenoğlu, 1998: 511).

Eğitim programlarının temeli, kavram öğrenmedir. Kavram öğrenimini gerektiren içerikler çizelge 2.1’de verilmiştir (Özyürek, 1983: 349).

Çizelge 2.1. Eğitim Programında Kavram Öğrenmeyi Gerektiren İçerik

Disiplin Alanı	Konular
Sözlü Anlatım	Serbest konuşmalar, teşbihli konuşmalar kelimelerin işlevleri, örnekler
Okuma	Sesli ve sessizlerin telaffuz örüntüsü, vurgular
Yazılı Anlatım	Çoğul yapma ilkeleri, imla kuralları
Aritmetik	Sayılar, ilişkiler, uzunluk ve ağırlık ölçüleri, dört işlem
Sosyal Bilgiler	Aile, demokrasi, gelir vergisi, doğal afetler

Kaynak: Özyürek, 1983: 349

Özyürek (1983)’e göre kavram öğrenmeyi etkileyen iki temel faktör bulunmaktadır. Bunlar kavramın yapısı- niteliği ve kavramın sunulma biçimidir.

- Yapısına İlişkin Özellikler:
 1. Kavramın kurallarının yapısı
 2. Kavramın ilişkili ve ilişkisiz nitelikleri
 3. Kavram taksonomisi gibi özellikler kavram öğrenmeyi etkilemektedir.
- Kavramın Sunulmasına İlişkin Özellikler:
 1. Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri
 2. Örneklerin sırası

3. Örneklerin benzerliği
4. Açık anlatımla yada yaratıcı yöntemle sunma gibi kavramın sunulmasıyla ilişkili özellikler kavram öğretilmede etkili olmaktadır.

Kavram öğrenmeyi etkileyen bu özellikler yaratacağı sonuç açısından benzerlik göstermektedir. Yani, bu özelliklerin bir tanesine ya da birden fazlasına dikkat edilmezse kavram öğrenme eksik ya da yanlış gerçekleşecektir (Özyürek, 1983: 350).

Senemoğlu (1998:516)'na göre, bilişsel gelişimin temelinde kavram öğrenme yer almaktadır. Kavram öğrenme, farklı düzeylerde gerçekleşmekte ve düzeyler arası geçişi sağlayan zihinsel süreçlerin aynı sırayı izlediğini vurgulamaktadır. Kavram öğrenmede aşamalı dört düzey bulunmaktadır. Bu aşamalar en alt düzeyden en yüksek düzeye doğru somut düzey, tanıma düzeyi, sınıflama düzeyi ve soyut düzeyidir.

2.2.3.1. Somut düzey

Somut düzey aşamasında kavram öğrenilirken, nesnenin algılanan sınırları ön plana çıkar ve diğerlerinden farkı algılanır. Bu şekilde diğer zamanlarda da tanınır.

Somut düzeyde kavram öğrenmek için şu zihinsel işlemler yapılmaktadır (Senemoğlu, 1998: 516):

- Nesnenin algılanabilen sınırlarına dikkat etme,
- Nesnenin diğerlerinden ayırt etme,
- Ayırt edilen nesnenin, bulunduğu duruma uygun hallerde diğer zamanlarda da hatırlama.

Örneğin, öğrenci sınıfa girdiğinde yazı tahtasını fark eder ve tanır. Aynı durumda, diğer zamanlarda da onu tanır ve diğerlerinden ayırt eder.

2.2.3.2. Tanıma düzeyi

Tanıma düzeyi aşamasında, nesneyi bilmesi için birden fazla (en az iki) örneğini bilmesi gerekmektedir. Somut düzeyde bulunduğu duruma uygun hallerde diğer zamanlarda da tanıyabildiği nesneyi, farklı durum ve zamanlarda da tanıdığı aşamadır. Tanıma düzeyinde kavram öğrenmenin zihinsel işlemleri şunlardır (Senemoğlu, 1998: 517):

- Nesnenin algılanabilen sınırlarına dikkat etme,
- Nesnenin diğerlerinden ayırt etme,
- Ayırt edilen nesneyi hatırlama,
- Nesneyi farklı durum ve zamanlarda gördüğünde de aynı olduğunu fark edip genelme yapma
- Genelleme yapılan nesneyi hatırlama

Örneğin, öğrenci somut düzeyde sınıfta bulunan tahtayı hatırlarken, tanıma düzeyinde farklı zaman ve durumda gördüğü tahtayı aynılaştırarak geneller ve hatırlar.

Gagne, somut ve tanıma düzeylerinde öğrenilen kavramları “ayırt edici bilgi” olarak adlandırmıştır. Piaget, obje kavramının yaşamın ilk 18 – 24 aylarında öğrenildiğini ifade etmekle birlikte Nelson, bebeğin obje kavramını hatta daha küçük aylarda öğrenebildiğini savunmaktadır (Senemoğlu, 1998: 517).

2.2.3.3. Sınıflama düzeyi

Sınıflama düzeyinde kavramı ilk kez öğrenmek için, kavramın en az iki örneğinin tanıma düzeyinde öğrenilmesi gerekir. Sınıflama düzeyinde kavram öğrenmenin içerdiği zihinsel işlemler şunlardır:

- Nesnenin bir sınıfına ilişkin en az iki örneğin çok belirgin olmayan özelliklerine dikkat etme,
- Her bir örneği, örnek olmayandan ayırt etme,

- Ayırt edilen örnekleri hatırlama,
- Farklı bir kapsam ve durumda karşılaşılan her bir örneğin aynı örnek olduğu genellemesine varma,
- Aynı sınıfa ait olan en az iki örneğin eşdeğer olduğu genellemesini yapma,
- Genellemeyi hatırlama.

Yukarıdaki bilişsel işlemlerden özellikle sınıflama düzeyine özgü olan yeni işlem iki ya da daha fazla objenin eşdeğer olduğunun genellenmesidir. Bundan önceki diğer işlemler kavram öğrenmenin önceki düzeylerinde de vardır. Örneğin, tebeşir ile yazılan tahtayla, kalem ile yazılan tahtayı çocuğun eşdeğer olarak aynı grupta görmesi, sınıflama düzeyinde kavram öğrenmedir. Çocuklar başlangıçta, bu sınıflamayı sezgisel bir şekilde ve kavram örneklerinin fonksiyonel özelliklerine göre yaparlar; sınıflamalarının temel özelliklerini ifadelendiremezler (Senemoğlu, 1998: 518).

Çocuklar, kavramla ilgili çok sayıda doğru ve yanlış örnekler vererek kavramın üst düzeyde sınıflamasını yapabilir. Ancak, çocuk yine de örnek olan ve olmayanları değerlendirmede, kavramın belirleyici özelliklerini kullanamayabilir. Sınıflama düzeyinin en üst basamağında çocuklar, kavramın daha az belirgin özelliklerini ayırt edebilir ve çok çeşitli örnek ve örnek olmayanlara doğru bir şekilde genellemeler yapabilirler. Çocuklar, sınıflamaların temellerini görebilmekle birlikte, kavram öğrenme hala tam olarak tamamlanamamıştır (Senemoğlu, 1998: 518). Örneğin, çocuk doğru değerler ile yanlış değerleri sınıflandırabilir fakat değer kavramı soyut olduğu için tam olarak kavram öğrenmeyi gerçekleştirememiştir.

2.2.3.4. Soyut düzey

Birey, şu davranışları gösterdiği takdirde soyut düzeyde kavram öğrenmiş demektir (Senemoğlu, 1998: 518);

- Kavram örneklerini doğru olarak tanıma,
- Kavramın adını verme,
- Kavramın tanımlanan özelliklerini ayırt etme,

- Kavramın toplumca kabul edilmiş tanımını verme,
- Kavram örneklerinin aynı düzlemdeki benzer kavram örneklerinden nasıl farklılaştığını açıklamadır.

Soyut düzeyde kavram öğrenmede yapılması gerekli zihinsel işlemler iki ana grupta toplanmaktadır. Bunlar tümevarım işlemleri ve alma işlemleridir.

Tümevarım işlemleri şunlardır: Tanımlanan özellikleri ve özelliklerle ilgili kuralları genelleştirme; denenceleri hatırlama; örnekleri ve örnek olmayanları kullanarak denenceleri değerlendirme; kavram, henüz sınıflama düzeyinde öğrenilmişse kavramın tanımını yapma; eğer sınıflama düzeyinde öğrenilmemişse kavramı anlama; kavrama ait örnekleri ve örnek olmayanları, kavramın belirlenmiş özelliklerinin varlığı ya da yokluğu bakımından analiz etme.

Alma (Anlama) işlemleri şunlardır: Kavramın adı, kavramın tanımı, kavrama ait örnek ve örnek olmayanların resimsel ve sözel betimlemeleri de dahil olmak üzere sunulan bilgiyi özümleme; bilgiyi hatırlama; kavrama ait örnekleri ve örnek olmayanları, kavramın belirlenmiş özelliklerinin varlığı ya da yokluğu bakımından analiz etme.

Kavram olarak ‘‘yazı tahtası’’ örneğinin soyut düzeyde öğrenen bir çocuğa göre uyarladığımızda göstermesi gereken davranışlar şu şekildedir:

- Tebeşirli yazı tahtası olarak adlandırılan nesnelere sınıfının özelliklerinin neler olduğunu açıklayabilir.
- Kalemli yazı tahtası olarak adlandırılan nesnelere sınıfının özelliklerinin neler olduğunu açıklayabilir.
- Tebeşirli ve kalemli yazı tahtası arasındaki ortak özelliklerin neler olduğunu açıklayabilir.
- Tahtalara ait farklılıkları açıklayabilir.

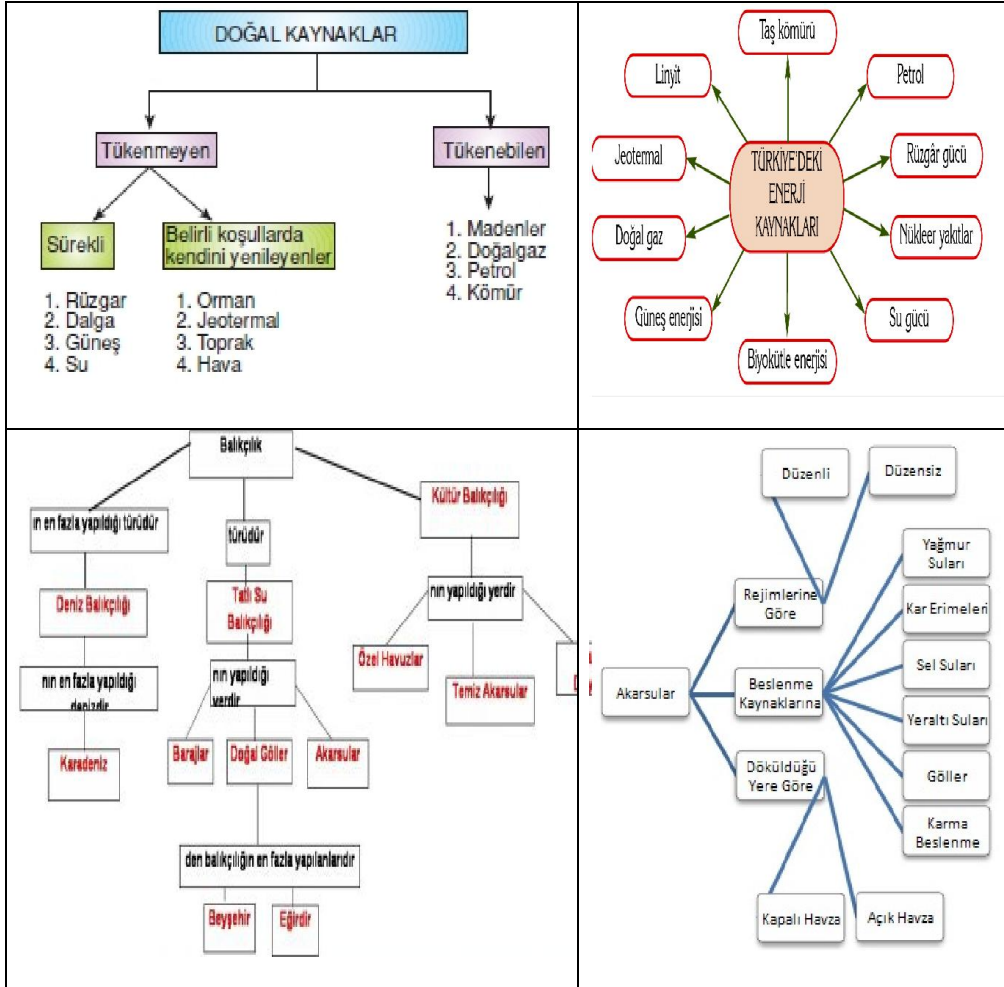
Açıklanan bu dört davranışı sergileyen çocuk kavram öğrenimini soyut düzeyde yapmıştır denilebilir.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Öğretiminde Materyal Kullanımı

Eğitim ve öğretimin ilk varoluşundan bugüne ilk unsuru öğretmen ve öğrencilerdir. Bunun temelinde bilgi transferi amaçlanmaktadır. Bilginin çıkış kaynağı ve alıcıya ulaşması aktarımın başarısını göstermektedir. Bu aktarımın etkili ve kalıcı bir duruma getirmek için somut araçların kullanılması, görselliğin dahil edilmesi ve günün koşullarından faydalanılması önemlidir (Kıldan ve Ünver, 2007: 363). Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretiminde kullanılan materyallerin başında kavram haritaları, kavram ağları, anlam çözümleme tabloları, kavram karikatürleri ve kavram bulmacaları yer almaktadır. Bu materyaller sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

2.3.1. Kavram Haritaları

Kavram haritaları kavramların anlamlarını ve aralarındaki ilişkilerin grafiksel bir şekilde gösterilmesini sağlayan bir araçtır. Kavram haritaları iki temel bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; kavramlar ve kavramlar ile ilişkili kelimelerdir. Kavram haritalarını eğitim alanına 1979'da Novak kazandırmıştır. Bu yöntem, eski ve yeni bilgi arasında ilişki kuran, yeni kavramı kişide bulunan kavram bilgisi ile birleştirilmesini savunan öğretim yöntemi temeline dayandırmıştır. Anlatılmak istenen kavramın diğer kavramlarla ilişkilendirilerek öğrenciye aktarılmasını sağlar (Kabapınar, 2003:133).

Şekil 2.1. Sosyal Bilgiler dersinde Ülkemizin Kaynakları Ünitesinin Kavram Haritası Örnekleri

Kavram haritasının çizimi sırasında yanılığlara düşmemek için dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır (Yiğit ve ark, 2005:169). Bunlar:

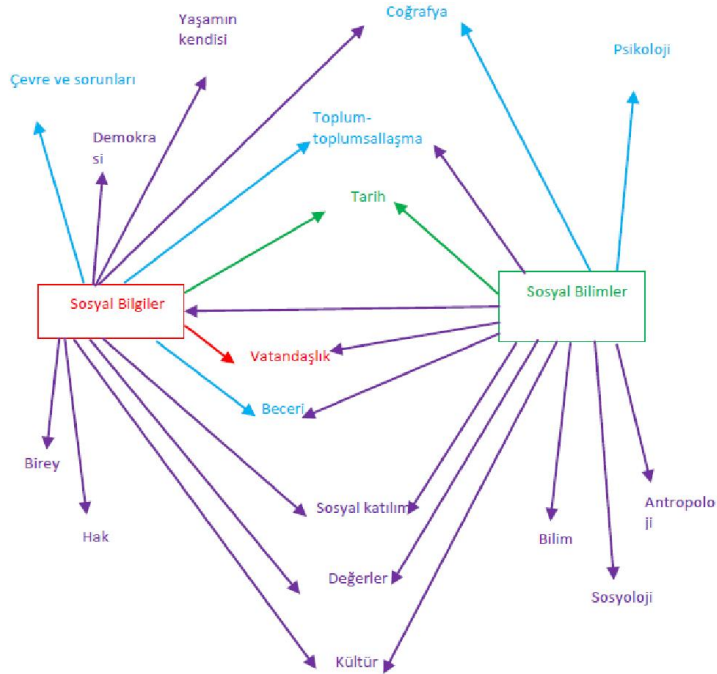
- Hazırlanan konu ile ilişkili kavramlar yazılır.
- Konu ile ilgili diğer tüm kavramları kapsayan kavram seçilerek haritanın başına yazılır.
- Belirlenen bu ana kavram ile ilişkili diğer kavramlar tümdengelim yöntemi ile sıralanarak özellikleri aynı olan kavram aynı hizada tutulur.

- Haritada kavramlar sadece bir kere yazılır ve belirteç (kutu veya yuvarlak) içine alınır.
- Birbiriyle ilişkili olan kutular çizgiler ile birleştirilir ve bu birleştirmelerin açıklamaları çizilen çizgilerin en yakın yerine not edilir.

Haritaların sonuna kavramlar ile ilgili örnekler yazılarak pekiştirme yapılır. Kavramların arasındaki ilişkilerin yönü önemli ise bu belirtilmelidir (ok yönü ile).

2.3.2. Kavram Ağları

Kavram ağları bir üniteye hazırlık basamağında kullanılabilirdiği gibi, ünite işlenirken ve ünite sonunda da kullanılabilir. Bu araç özellikle kavramları gruplamada ve bu yolla çocuğun zihin yapısını düzenleyerek daha üst kavrama düzeyine erişmesine yardım eder. Bu kavram ağı şekil 2.2’de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Sosyal Bilgiler dersi Kavram Ağları

Kavram ağı öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, dergi, ansiklopedi, vb..) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır. Kavram ağlarına, birbirleriyle ilişkili bilgilerin nasıl farklı kategorilere sokulabileceğini gösteren görsel haritalardır diyebiliriz. Şematik ağ da denilen bu araç öğrencilerin kavram öğrenme sürecinde aşağıdaki kazanımları sağlamaktadır (gazi.edu.tr):

- Beyin fırtınası yaratarak bilgilerini harekete geçirmek,
- Yeni kavramları geliştirmek,
- Kavramlar arası yeni ilişkiler kurmak,
- Kavramları yeniden düzenlemek için kullanılır.

2.3.3. Anlam Çözümleme Tabloları

Anlam çözümleme tabloları (Şekil 2.3) öğrencilerin de katılım gösterdiği bir etkinliktir. Bu etkinlikte tablo iki parça halinde oluşturulmuştur. Bir tarafında ana kavramlar diğer tarafında ana kavramları tasvir eden alt kavramlar bulunur. Bu tekniğin önemi, kavramların özelliklerini ve ayırt edici yönlerini belirli bir biçimde vurgulamasıdır. Öğrenci bu etkinlik sırasında yeni öğrendiği kavramların anlamlarını daha önceden var olan bilgisi ile birleştirir. Hem yeni kavramların öğreniminde hem de bilinen kavramların pekiştirilmesinde kullanılabilir (Dündar, 2008:320).

TOPRAKLAR	Yağışlı yendedir.	Taşınmıştır.	Yerlidir.	Sıcak iklimdedir.	Nemli bölgededir.	Türkiye’de görülür.	Fiziksel çözünmeyle oluşur.	Kimyasal çözünmeyle oluşur.	Verimlidir	Tuz oranı yüksektir.
Kestane renkli			✓			✓		✓		✓
Çöl toprakları			✓	✓		✓	✓			✓
Alüvyon		✓				✓	✓		✓	
Moen		✓				✓	✓		✓	
podzol			✓		✓	✓		✓		
Çernozyum			✓			✓		✓	✓	
Latenit	✓		✓	✓	✓	✓		✓		
Terra rosa			✓	✓	✓	✓		✓		
Kahverengi orman	✓		✓		✓			✓	✓	
Tundra			✓				✓	✓		

Şekil 2.3. Ülkemizde topraklar konusunda anlam çözümleme tablosu örneği

2.3.4. Kavram Karikatürleri

Öğrenme ve öğretme sürecinde olumlu pekiştiriciler konunun öğrencinin düzeyine göre olmasını sağlarken; öğretmen ve öğrenci arasında olumlu ilişkiler geliştirir. Mizahın eğitim aracı olarak kullanılmasında animasyonlar, çizgi filmler, fıkralar, karikatürler gibi görsel veya yazılı araçlar kullanılmaktadır. Kullanılan bu araçlar içerisinde karikatürler diğerlerinden bazı yönleriyle daha avantajlıdır (Altun, 2009:192).

Karikatürü diğer mizah araçlarından ayıran başlıca özelliği model aldığı orijinalden farklılık göstermesidir. Karikatür sanatçısının bakış açısıyla farklılaşan orijinal karikatürün konusu olan şeyin ana hatlarını ortaya çıkarır (Çeviker, 1986:56).

Sosyal Bilgiler öğretiminde temel yöntemlerden biri olan sınıf tartışması dersin içeriğinin özelliğinden dolayı güncel ve çözümlenmeyi bekleyen pek çok sorun ağı ile iç içedir. Karikatürler bu noktada bir tartışma ortamının başlatılması ve konunun gerginlikten uzak seyretmesi açısından etkin bir araçtır (Şekil 2.4). Sosyal Bilgiler dersinin mevcut olan disiplinli yapısı her materyalin kullanımına olanak vermemektedir. Bunun yanı sıra karikatürler güncel sorunların anlatımında, işlenen konu ile ilgili kavram yanlışlarının giderilmesi ve tarihsel konuların aktarılmasında başarı ile kullanılabilir (Altun, 2009:193).

Şekil 2.4. Kardan Adam Kavram Karikatürü

Karikatürler de kendi içinde amaçlarına ve konularına göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Karikatürün eğitim alanında kavram karikatürü olarak kullanılması çok eski tarihlere dayanmamaktadır. 1992 yılında Keogh ve Naylor tarafından “Fen Bilimlerinin öğrenilmesinde yapılandırmacı görüşlerin düşüncelerin hesaba katıldığı yenilikçi bir öğretme ve öğrenme stratejisi geliştirme” girişimi ile eğitim alanına dahil olmuştur (Altun, 2009:197).

2.3.5. Kavram Bulmacaları

Hayata dair tüm konuları öğretmen, öğrenci seviyesine uygun bir biçimde aktarma çabasıdır. Güncel kavramların ve ünite konularında yer alan kavramların öğrenci düzeyinde aktarma aracı olarak kavram bulmacalarından yararlanılma şekli etkin bir araçtır. Sadece ezberletme ile öğretilmek istenen kavramın öğrenciye öğretilmesi artık terk edilen bir yöntemdir (Kaymakçı, 2012: 86).

Kavram bulmacaları, ezberci ve soyut öğrenmenin tersine somutlaştırıcı, pekiştirici bir öğretme şekli olarak eğitim alanında kullanılmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretiminde başarılı bir yöntem olarak kullanılan kavram bulmacaları, kutucuklar ve sorulara olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Soruların soruş yönüne göre cevaplarının bulunup yazılmasıyla etkinlik gerçekleşmiş olmaktadır. Kavram öğretiminin yanı sıra kelime haznesinin zenginleşmesini sağlamasıyla da tercih edilmesi gereken yöntemlerden biri olma özelliği göstermektedir.

Öğretmen öncelikli olarak işleyeceği üniteye uygun kelimeleri tespit ederek, oluşturduğu kutucuklara uyum gösterecek şekilde gizler. İşbirlikçi öğrenme modeli olarak küçük gruplar ile işlenir. Bireysellikten çok grup bağımlı geliştirmesi yönüyle kişilik gelişimini de desteklemektedir.

Şekil 2.5. Çengel Kavram Bulmacası

Kavram bulmacası etkinliği öğretmen ve öğrenci grubu olmak üzere iki süreci kapsamaktadır (Şekil 2.5). Öğretmen ve grup öğrencileri şu süreçlerden geçmektedir (Taşlı, 2005):

Öğretmen;

1. Farklı yeteneklere sahip öğrencilerin bir arada olmasını sağlayacak gruplar belirler
2. Grupların mevcut bilgi durumunu tespit edebilmek için ön test yapılarak öğrencilerin aldığı bireysel puanlar grup puanlarına eklenir.
3. Oluşturulan grupları içe bağımlı diğer gruplardan bağımsız olarak belirlenen sürede karelere gizlenmiş kelimelerin bulunmasını sağlar.
4. Kaynaklardan yararlanma gerektiği durumlarda yardımcı olur.
5. Bulmacada gizlenmiş kelimeleri göz önünde tutarak son test yapar.
6. Öğrencilerin bireysel notlarını gruba uyarlar, ön test ve son test arasındaki farkı istatistiksel olarak belirleyip, değerlendirir.

Öğrenciler;

1. Bulmacada gizlenmiş kelimeleri bulur.
2. Bulduğu kelimelerin anlamalarını araştırır.
3. Kavramı tanımlayan özellikleri yazar.
4. Kavrama ait belirleyici olmayan özellikleri yazarlar.
5. Kavrama uygun örnekleri yazar.
6. Grup çalışması kültürü ile bilgi aktarımını sağlar.

2.3.6. Kavram Yanılgıları

Günümüz koşulları ve bilimsel gelişmeler kavramların yorumlanmasında farklılıklar yaratmıştır. Oluşan bu farklılıklar "öğrencilerin bilimi algılaması", "çocuğun dünyayı algılama biçimi", "alternatif fikir" ve "kavram yanılgısı" gibi bazı özel kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kabapınar, 2003: 401). Ubuz (1999)'a göre kavram yanılgısı, öğrencilerin kavramları bilimsel literatürün dışında, tanımının dışında algılanmasıdır. Çakır ve Yürük (1999)'e göre kavram yanılgısı ise bilimsel temele dayanmayan, hayat tecrübelerinin şekillendirdiği bilgidir.

Turanlı ve ark. (2007), kavram yanılgılarıyla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalarda son yıllarda bir artış olduğunu ve bu çalışmaların ağırlıklı olarak geometri, analiz ve cebir konularında yoğunlaştığını belirlemişlerdir (Turanlı, 2007: 137). Günlük hayatımızda yer almayan konularda kavram yanılgılarının çok daha fazla olduğunu düşünürsek bu araştırmayı örnek olarak gösterebiliriz.

Kişi sahip olduğu kavram yanılgısının doğru olduğuna inanmakta ve yanılgıya düştüğünü çok zor kabul etmektedir. Kişinin yanılgıdan vazgeçme koşulu tersi bir bilginin doğruluğunu kabul etmesidir. Bu koşullar dikkate alındığında, kavram yanılgılarının doğru bilgi öğreniminde ciddi bir engel oluşturduğu ve kişide oluşan yanlış bilginin çok zor değişebilir olduğu söylenebilir.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Çalışmada kavram haritalarının 6. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına etkisinin belirlenmesi amacıyla, ön test-son test deney gruplu modelde deneysel desen kullanılmıştır (Christensen, 2004). Deney grubunda deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır (Karasar, 2004). Deneysel desenler, değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerini keşfetmeyi amaçlayan araştırma desenleridir.

Deney grubunda araştırmacı, düzenleyicilik ve rehberlik rollerini yerine getirmiştir. Düzenleyicilik rolünün gereği olarak araştırmacı, öğrencilere kavram haritası tekniğine dayalı olarak hazırladığı “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi materyallerini ve etkinliklerini dağıtmış ve öğrencileri öğrenme sürecine etkin katılımları için güdülemiştir. Araştırmacı rehberlik rolünün gereği olarak da çalışan gruplar arasında dolaşarak, gerektiğinde grubun bir üyesiymiş gibi öğretme-öğrenme etkinliklerine katılmış ve öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmaya çalışmıştır.

Araştırmacı tarafından, kavram haritası tekniğinin uygulanması sürecinde öğrencilerin yararlanabileceği kaynaklar sınıfa getirilmiştir. Bazı dersler okul kütüphanesinde ve bilgisayar laboratuvarında yapılmıştır.

Deney grubundaki öğrenciler, öğrenme sürecine etkin bir biçimde katılmışlar; grup çalışmalarında ve diğer etkinliklerde etkin rol almışlardır. Öğrenciler, herhangi bir sorunla karşılaştıklarında, araştırmacı tarafından getirilen kaynaklardan yararlanmışlar, sorunla başa çıkamadıklarında araştırmacıdan yardım istemişlerdir.

Deney grubundaki 6/B sınıfındaki öğrencilere, Kavram haritası tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde (6.Sınıf Örneği) Ülkemizin Kaynakları ünitesinde ön-son test arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla bir araştırmanın planlandığı ve kendilerinin de bu araştırmanın örnekleme olarak seçildiği söylenmiştir. Araştırmanın önemi, süreci ve işleyiş şekli deney grubu olan sınıfa araştırmacı tarafından anlatıldıktan sonra deney grubundaki tüm öğrencilerin bilgi ve derse karşı tutum yönünden denk olup olmadığını belirlemek için Ülkemizin Kaynakları ünitesi ile ilgili 17 kavram, Başarı Testi ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik Tutum Anketi ön test olarak uygulanmıştır.

3.2 Veri Kaynağı ve Verilerin Uygulanması

3.2.1. Verilerin Kaynağı

Kişisel Bilgiler Formu

Deney grubunda yer alan deneklerin sosyo demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla 5 sorudan oluşan bir formunda hazırlanmıştır. Çalışmamızda bu sorulara verilen cevap ile öğrencinin kişiler bilgileri tespit edilerek tutumları arasındaki etkileşimlerinin değerlendirmeleri yapılmıştır.

- Annenin ve babanın mesleği,
- Annenin ve babanın eğitim durumu,
- Öğrencilerin çalışma ortamı,
- Gelir düzeyleri,
- Cinsiyet,

Form önce taslak olarak hazırlanmış; hazırlanan taslak meslek grubu içinde tartışılmış, getirilen öneri ve eleştiriler ışığında forma son biçimi verilmiştir (Ek 1).

Sosyal Bilgiler Tutum Anketi

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Anketi kullanılmıştır (Ek 2). 5 boyuttan oluşmuş tutum anketi sırasıyla şu tutumları belirlemeye çalışmıştır:

- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrenme isteği
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik hoşlanma tutumları
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları
- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik sevgisi

Sosyal Bilgiler Tutum Anketi deney grubuna uygulanmadan önce 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında, 6-A ve 6-B sınıfı olmak üzere toplam 62 öğrenciye 33 madde olarak uygulanmıştır. Sonra geçerli ve güvenilirlik testi yapılan anket soruları deney grubu olan 6-B sınıfına uygulanmıştır.

Ülkemizin Kaynakları Ünitesi Başarı Testi

Çalışmanın başlangıcında öğrencilerin, Ülkemizin Kaynakları ünitesindeki konularla ilgili ön bilgi düzeylerini belirlemek için üniteye yer alan 17 kavram seçilmiştir. Bu kavramlarla ilgili olarak, öğrencilere uygulanmak üzere 40 soruluk bir başarı testi hazırlanmıştır. Bu test bu konuları görmüş olan Şehit Cafer Ortaokulu'ndaki 7. sınıf öğrencileri ile Himmet Çundur Ortaokulu'ndaki 7.sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 176 öğrenciye uygulanarak geçerlilik ve güvenilirlik analizi Demir ve Akengin (2010) çalışma temel alınarak doğrulanmıştır (Ek 3).

Geçerli ve güvenilir olan 32 soruluk test başarı testi olarak 6/B sınıfına uygulanmıştır. Hazır bulunmuşluk düzeyleri tespit edilmeye çalışılarak, söz konusu kavramların kavram haritaları tekniği ile öğretilmesi ve kavratılması amaçlanmıştır.

6-B sınıfının ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için kavram haritaları tekniğine uygun olarak hazırlanmış ders planından hareketle 6 hafta boyunca “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi işlenerek aynı test ünite sonunda son test olarak uygulanmıştır.

Ünite sonrasında uygulanan kalıcılık testi

Öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeylerini ölçmek için “Ülkemizin Kaynakları ” ünitesi başarı testi son testten 30 gün sonra yeniden uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ön test ve son test karşılaştırılmasıyla ilgili olarak, aralarındaki anlamlılığın son test yönünde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Deney grubu öğrencilerinin yaptıkları kavram haritaları

Anket uygulaması dışında, çalışmaya katılım gösteren deney grubu öğrencilerine ait kavram haritaları oluşturulmuştur. Oluşturulan kavram haritaları (Ek 4) ve yapılan etkinlikler (Ek 5) öğrencilerden toplanmış ve arşivlenmiştir.

3.2.2. Araştırmanın Uygulanması

Veri toplama araçlarının hazırlanması ve ilgili makamdan izin alınmasından sonra deney grubu olan sınıf belirlenmiştir. Deney grubunda dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

Araştırmacı öğrencilere araştırmanın niteliğini ayrıntılı olarak açıkladıktan sonra, haftada üç ders saati olmak üzere altı hafta (18 ders saati) süreli bir öğretim uygulamasına geçilmiştir. Öğretim uygulaması 20 Ocak – 14 Mart 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, deney grubunda kavram haritaları tekniği kullanılarak işlenmiştir. Altı hafta sonunda, ünite ile ilgili etkinlikler tamamlandığında deney grubu olan sınıfa “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi başarı testi ile Sosyal Bilgiler dersi Tutum Anketi son test olarak uygulanmıştır. Başarı testlerinin son test olarak uygulanmasından 30 gün sonra, öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeyini ölçmek için başarı testleri tekrar uygulanmıştır. Bu uygulamalarda ön test, son test ve öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeyini belirleme testi puanları elde edilmiştir.

Veri toplama araçlarının hazırlanması ve ilgili makamdan izin alınmasından sonra deney grubu olan sınıf belirlenmiştir. Deney grubunda dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

3.3. Veri Toplamada Kullanılacak Yöntemler

Bu bölümde 33 maddelik likert tipi Sosyal Bilgiler Tutum Anketi uygulanmıştır. Bu ölçek Demir ve Akengin, (2010) tarafından geliştirilmiştir. Sosyal Bilgiler Tutum Anketi 4 faktörden oluşmakta, bu ölçeğe göre sosyal bilgiler tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük toplam puan 26, en yüksek toplam puan ise 130'dur.

1. Faktör: Öğrenme İsteği: Ölçeğin birinci alt boyutu 7 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi Tutum Ölçeğinin birinci alt boyutunda yer alan maddeler genel olarak Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği üzerine odaklanmıştır. “Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum”, “Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum”, “Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa” ve “Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir” gibi maddeler de göz önüne alınarak birinci boyuta, Sosyal Bilgiler dersine yönelik “Öğrenme İsteği” boyutu adı verilmiştir.

2. Faktör: Sosyal Bilgiler dersinden Hoşlanma: Ölçeğin ikinci alt boyutu 8 maddeden ikinci boyutta yer alan maddeler genel olarak Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konular ve dersin işlenişinden zevk alma/almama ile ilgilidir. Örneğin “Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor”, “Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor” gibi maddeler de göz önüne alınarak ikinci boyutta, “Sosyal Bilgiler dersinden Hoşlanma” adı verilmiştir.

3. Faktör: Öğretmeninden Kaynaklanan Tutumlar: Ölçeğin üçüncü alt boyutu 6 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü boyutta yer alan “Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Sosyal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.” ve “Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi” maddeleri Sosyal Bilgiler öğretmeninden kaynaklanan tutumlar ile ilgilidir. Bu nedenle üçüncü boyut da “Sosyal Bilgiler Öğretmeninden Kaynaklanan Tutumlar” olarak adlandırılmıştır.

4. Faktör: Sosyal Bilgiler Sevgisi: Ölçeğin dördüncü alt boyutu 5 maddeden oluşmaktadır. Dördüncü boyutta yer alan “Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.” ve “Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.” maddeleri incelendiğinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik sevme-sevmeme tutumu ile yakından ilişkili olduğundan dördüncü boyut “Sosyal Bilgiler Sevgisi” olarak adlandırılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, tutum maddelerine verilecek tepkiler için 3’lü dereceleme tercih edilmiştir. Cevaplayıcılardan ölçekte yer alan “Evet” , “Hayır” ve “Kararsızım” gibi üç kategoriden birini tercih etmeleri istenmiştir. Her cevaplayıcının toplam puanını tespit etmek amacıyla; “*Evet*” için 3, “*Kararsızım*” için 2, “*Hayır*” için ise 1 puan verilmiştir. Elde edilen veriler eş örneklemlili t testi ile analiz edilmiştir. Bu analizler, bilgisayarda SSPS 18.00 Windows istatistiksel paket programıyla yapılmıştır.

Çalışmada basit yüzdellik ve sapma hesaplarından yararlanılmış ayrıca çeşitli hipotezler kurularak test edilmiştir. Buna göre verilerin normal dağılıma uygunluğunu Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov testi kullanarak, homojenite durumunu ise Homogeneity of Variance testi kullanılarak belirlenmiştir. Buna

göre parametrik veriler için Varyans Analizi, t-Testi, Pearson Korelasyonu kullanılmıştır.

Parametrik olmayan veriler için ise Ki-Kare Testleri, Spearman Korelasyonu, Wilcoxon İlişkili İki Örneklem Testi, Eşleştirilmiş Örneklem t-Testi, Kruskal Wallis H Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Friedman Testi, İlişkili Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi gibi yöntemler seçilmiştir. Parametrik olmayan test yöntemlerinde ilişkili örneklem çift yönlü varyans analizinin bulunmaması dolayısıyla bu analiz yöntemi için verilerin logaritması ($\text{Log}_{10}(X_i)$) alınarak dönüşüm işlemi gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmada, anket uygulamasına katılan öğrencilerin kişisel bilgileri genel olarak şu şekilde tespit edilmiştir:

Ankete toplam 30 öğrenci katılmıştır, katılan öğrencilerin 19'u erkek, 11'i ise kızdır. Grubunun %63.3'ü erkek, %36.7'si ise kızdır. Öğrencilerin %13.3'ünün babası Bağkur mensubu, %3.3'ü İçişleri Bakanlığı, %10'u işçi, %6.7'si kamuda işçi, %13.3'ü memur, %3.3'ü öğretmen, %50'si serbest meslekte çalışmaktadır. Öğrencilerin anneleri ise %3.3'ü Bağkur mensubu, %86.7'si ev hanımı, %3.3'ü işçi, %6.7'si serbest işte çalışmaktadır. Öğrencilerin babalarının %63.3'ü annelerinin %73.3'ü ilkokul mezunudur. Babalarının %3.3'ü ortaokul mezunudur. Babaların %26,7'si, annelerin %20'si lise mezunudur. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %6,7'si babaların %6.7'si lisans mezunu olduğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak 3 kategoriye ayrıldığından %20'sinin düşük, %70'inin orta, %10'unun yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %43.3'ünün ailelerinin yaşamlarını sürdürdükleri evlerinin kendi evi olduğu, %56.7'sinin yaşadıkları evde kiracı olduğu görülmüştür.

4.1. Ankete Katılanların Tanımlayıcı Bulguları

Ankete toplam 30 öğrenci katılmıştır, katılan öğrencilerin 19'u erkek, 11'i ise kızdır. Grubunun %63.3'ü erkek, %36.7'si ise kızdır. Ankete katılan öğrencilerin baba ve annelerinin meslekleri Tablo 1'de verilmiştir. Öğrencilerin %13.3'ünün babası Bağkur mensubu, %3.3'ü İçişleri Bakanlığı, %10'u işçi, %6.7'si kamuda işçi, %13.3'ü memur, %3.3'ü öğretmen, %50'si serbest meslekte çalışmaktadır. Öğrencilerin anneleri ise %3.3'ü Bağkur mensubu, %86.7'si ev hanımı, %3.3'ü işçi, %6.7'si serbest işte çalışmaktadır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Anne ve Baba Meslekleri

Babanın mesleği	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Bağkur Mensubu	4	13,3	13,3
İçişleri Bakanlığı	1	3,3	16,7
İşçi	3	10,0	26,7
Kamuda İşçi	2	6,7	33,3
Memur	4	13,3	46,7
Öğretmen	1	3,3	50,0
Serbest	15	50,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Annenin mesleği	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Bağkur Mensubu	1	3,3	3,3
Ev Hanımı	26	86,7	90,0
İşçi	1	3,3	93,3
Serbest	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları çizelge 4.6'da verilmiştir. Öğrencilerin babalarının %63.3'ü annelerinin %73.3'ü ilkokul mezunudur. Babalarının %3.3'ü ortaokul mezunudur. Babaların %26,7'si, annelerin %20'si lise mezunudur. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %6,7'si babaların %6.7'si lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.2. Anne ve Babalarının Eğitim Durumu

Babanın eğitim durumu	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
İlkokul	19	63,3	63,3
Ortaokul	1	3,3	66,7
Lise	8	26,7	93,3
Lisans	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Annesinin eğitim durumu	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
İlkokul	22	73,3	73,3
Lise	6	20,0	93,3
Lisans	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri düşük, orta ve yüksek olarak 3 kategoriye ayrıldığından %20'sinin düşük, %70'inin orta, %10'unun yüksek olduğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilere ders çalışma odanız var mı? sorusu sorulmuştur. Öğrencileri %60'ı bu soruya evet % 40'ı hayır cevabını vermişleridir. Öğrencilerin %43.3'ünün ailelerinin yaşamlarını sürdürdükleri evlerinin kendi evi olduğu, %56.7'sinin yaşadıkları evde kiracı olduğu görülmüştür. Çizelge 4.3'de öğrencilerin çalışma ortamı ve gelir düzeyleri verilmiştir.

Çizelge 4.3. Öğrencilerin Çalışma Ortamı ve Gelir Düzeyleri

Ailenin gelir düzeyi	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Düşük	6	20,0	20,0
Orta	21	70,0	90,0
Yüksek	3	10,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Öğrencinin çalışma odası var mı?	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Evet	18	60,0	60,0
Hayır	12	40,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Ailenin yaşadığı yer kendi evimi?	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Evet	13	43,3	43,3
Hayır	17	56,7	100,0
Toplam	30	100,0	

4. 2. Alt Probleme Dair Bulgular

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritası tekniğinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son testleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark var mıdır?

Hipotez

h_0 : Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark yoktur.

h_1 : Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark vardır

Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($t=-7,949$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır. Çizelge 4.4’de öğrencilere uygulanan ön test – son test arasında istatistiksel farklılıklar eşleştirilmiş t-testi ile gösterilmiştir.

Çizelge 4.4. Ön Test-Son Test İstatistiksel Farklılıkları

Eşleştirilmiş t testi								
		Eşleştirme farkları				t	Serbestlik derecesi Sd	Önem derecesi (2-tailed)
		Standart sapma	Standart hata ortalaması	95% güven aralığı farkı				
				Düşük	Yüksek			
Eşleştirme	Ön test – son test	20,09646	3,66910	-36,67081	-21,66252	-7,949	29	,000

t-testi sonuçları ve gruplara ait ortamlar birlikte değerlendirildiğinde,

h_0 hipotezi reddedilmiş ve sosyal bilgisi öğretmeninin yaptığı etkinliğin öğrencilerin başarısına olumlu etki yaptığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 4.5’de öğrencilere uygulanan ön test – son test arasında istatistiksel eşleştirme testi değerleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.5. Ön Test – Son Test Eşleştirme Testi Değerleri

Eşleştirilmiş t testi					
		Ortalama	Sayı (n)	Std. Sapma	Std. Hata ort.
Eşleştirme	Önce toplam	51,1000	30	17,81001	3,25165
	Sonra toplam	80,2667	30	9,30678	1,69918

Hipotez 1

h_0 : Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “kalıcılık testi” ve “son test” sonuçları arasında fark yoktur

h_1 : Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “kalıcılık testi” ve “son test” sonuçları arasında fark vardır

Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konuyu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($t=1,662$; $sd=30$; $p=0.107>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.6. Son Test Kalıcılık Eşleştirme Testi Değerleri

Eşleştirilmiş t test									
		Eşleştirme farklılıkları					t	Sd	Önem derecesi (2-tailed)
		Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması	95% güven aralığı farkı				
					Lower	Upper			
Eşleştirme	son test – kalıcılık testi	1,80645	6,05210	1,08699	-,41348	4,02638	1,662	30	,107

t-testi sonuçları ve gruplara ait ortamlar birbirine yakındır ve h_0 hipotezi reddedilememiştir. Buna göre sosyal bilgisi öğretmenin yaptığı etkinliğin öğrencilerin başarısına kalıcı katkı yaptığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 4.7. Son Test ve Kalıcılık Testi İstatistiksel Farklılıkları

Eşleştirilmiş testi istatistikleri					
		Ortalama	Sayı (n)	Std. Sapma	Std. Hata ortalaması
Eşleştirme	Son test	80,0968	31	9,19911	1,65221
	Kalıcılık testi	78,2903	31	7,98830	1,43474

4.2.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Öğrenme İsteği

Öğrenme İsteği: Ölçeğin birinci alt boyutu 7 maddeden oluşmaktadır. “Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum” maddesine katılan 7 öğrenci katılmayan ise 8 öğrencidir. “Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum”, ifadesine ise 20 öğrenci katılmamaktadır. “Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa” ifadesi için ise 22 öğrenci kararsız kalmıştır. “Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir” maddesine ise 9 öğrenci katıldığını belirtmiştir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 Öğrenme İsteği

Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	8	26,7	26,7
Kararsızım	15	50,0	76,7
Katılıyorum	7	23,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Kararsızım	10	33,3	33,3
Katılmıyorum	20	66,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	10	33,3	33,3
Kararsızım	15	50,0	83,3
Katılmıyorum	5	16,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	7	23,3	23,3
Kararsızım	16	53,3	76,7
Katılmıyorum	7	23,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Keşke her ders sosyal bilgiler olsa.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	6	20,0	20,0
Kararsızım	22	73,3	93,3
Katılıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	9	30,0	30,0
Kararsızım	19	63,3	93,3
Katılmıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Ah ah keşke sosyal bilgiler olmasa.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	4	13,3	13,3
Kararsızım	19	63,3	76,7
Katılmıyorum	7	23,3	100,0
Toplam	30	100,0	

4.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma

Ölçeğin ikinci alt boyutu 8 maddeden oluşmaktadır. Öğrenciler bu boyutta deney yapılmadan önce şu yanıtları vermişlerdir. “Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor,”ifadesi için 25 öğrenci kararsız kalmıştır. Benzer şekilde “Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor” ifadesi için ise 27 öğrenci kararsız kalmıştır. Bu ölçekteki ifadeler incelendiğinde öğrencilerin kararsız kaldıklarını ifade eden ortalamaların yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma Durumu

Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	27	90,0	93,3
Katılıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersinde yeni konular öğrenmek bana heyecan veriyor.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	25	83,3	86,7
Katılıyorum	4	13,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Kararsızım	28	93,3	93,3
Katılıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersini ipte çekiyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Kararsızım	28	93,3	93,3
Katılıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal bilgiler sevdiğim dersler arasında.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	3	10,0	10,0
Kararsızım	15	50,0	60,0
Katılıyorum	12	40,0	100,0
Toplam	30	100,0	

Çizelge 4.9. Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma Durumu (devamı)

Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	24	80,0	83,3
Katılıyorum	5	16,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Tarihi hikâyeler dinlemek bana zevk veriyor.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	2	6,7	6,7
Kararsızım	18	60,0	66,7
Katılıyorum	10	33,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kitaplar okurum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	5	16,7	16,7
Kararsızım	20	66,7	83,3
Katılıyorum	5	16,7	100,0
Toplam	30	100,0	

4.2.3. Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar

Ölçeğin üçüncü alt boyutudur ve 6maddeden oluşmaktadır. Bu boyuta “Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu” ifadesine hiçbir öğrenci katılmamıştır. “Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Sosyal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum” ifadesine ise 1 öğrenci katılmış olup, 5 öğrenci bu ifade için kararsız olduğunu belirtmiştir. “Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum” ifadesi için ise 3 öğrenci kararsız kalmıştır. “Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi” 15 kişi katılırken, 14 kişi bu konuda kararsız olduğunu söylemiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar

Sosyal bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Kararsızım	3	10,0	10,0
Katılmıyorum	20	66,7	76,7
Hiç katılmıyorum	7	23,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal bilgiler öğretmenimiz yüzünden sosyal bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	5	16,7	20,0
Katılmıyorum	15	50,0	70,0
Hiç katılmıyorum	9	30,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal bilgiler öğretmenimden nefret ediyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Kararsızım	3	10,0	10,0
Katılmıyorum	18	60,0	70,0
Hiç katılmıyorum	9	30,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	18	60,0	63,3
Katılmıyorum	9	30,0	93,3
Hiç katılmıyorum	2	6,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	14	46,7	50,0
Katılıyorum	14	46,7	96,7
Tamamen katılıyorum	1	3,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersine çalıştığım zaman kendimi yorgun hissediyorum.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	23	76,7	76,7
Kararsızım	6	20,0	96,7
Katılmıyorum	1	3,3	100,0
Toplam	30	100,0	

4.2.4. Sosyal Bilgiler Sevgisi

Ölçeğin dördüncü alt boyutudur ve 5 maddeden oluşmaktadır. Bu boyuttaki yer alan “Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam” ifadesine 23 öğrencinin katılması dikkat çekicidir. Öte yandan “Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim” ifadesi için 24 öğrenci kararsızım seçeneğini seçmiştir. 24 öğrenci ise “Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor” ifadesi için kararsızım demiştir. Bu maddeler genel anlamda değerlendirildiğinde kararsızlık ifadelerinin çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Sosyal Bilgiler Sevgisi

Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	23	76,7	76,7
Kararsızım	6	20,0	96,7
Katılmıyorum	1	3,3	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersinde asla iyi bir not alamam.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	2	6,7	6,7
Kararsızım	19	63,3	70,0
Katılmıyorum	9	30,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı okulu daha çok severdim.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	24	80,0	83,3
Katılmıyorum	5	16,7	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	26	86,7	90,0
Katılmıyorum	3	10,0	100,0
Toplam	30	100,0	
Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılıyorum	1	3,3	3,3
Kararsızım	24	80,0	83,3
Katılmıyorum	5	16,7	100,0
Toplam	30	100,0	

Araştırma kapsamında öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutumları uygulanan farklı öğretim metodlarına bağlı olarak çeşitli hipotezlerle test edilecektir.

Hipotez 1

h_0 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi cinsiyete göre farklılık göstermez

h_1 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi cinsiyete göre farklılık gösterir

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi cinsiyete göre farklılık olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($x^2=1.179$; $sd=1$; $p=0.866>0.05$) istatistikî açıdan doğrulanamamıştır. Öte yandan tüm öğrencilerin %66,7'sinin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmediğini belirtmesi ilgi çekicidir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Ankete Katılan Öğrencilerin Derse Karşı “Nefret” İlişkisi

		Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.		Toplam	
		Kararsızım	Katılmıyorum		
Cinsiyet	Erkek	Sayı	8	11	19
		% Cinsiyet	42,1%	57,9%	100,0%
		% Toplam	26,7%	36,7%	63,3%
	Kız	Sayı	2	9	11
		% Cinsiyet	18,2%	81,8%	100,0%
		% Toplam	6,7%	30,0%	36,7%
Toplam		Sayı	10	20	30
		% Cinsiyet	33,3%	66,7%	100,0%
		% Toplam	33,3%	66,7%	100,0%

Hipotez 2

h_0 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi babasının mesleğine göre farklılık göstermez

h_1 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi babasının mesleğine göre farklılık gösterir

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi babasının mesleğine göre farklılık olduğunu iddia eden H_1 hipotezi ($x^2=6.375$; $sd=6$; $p=0.383>0.05$) istatistikî açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.13. Ankete Katılan Öğrencilerin Babalarının Mesleği

Babanın mesleği		Sosyal Bilgiler dersinden nefret		Toplam
		Kararsızım	Katılmıyorum	
Bağ-kur mensubu	Sayı	0	4	4
	% Babanın	0,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	0,0%	13,3%	13,3%
İçişleri bakanlığı	Sayı	1	0	1
	% Babanın	100,0%	0,0%	100,0%
	% Toplam	3,3%	0,0%	3,3%
İşçi	Sayı	2	1	3
	% Babanın	66,7%	33,3%	100,0%
	% Toplam	6,7%	3,3%	10,0%
Kamuda işçi	Sayı	1	1	2
	% Babanın	50,0%	50,0%	100,0%
	% Toplam	3,3%	3,3%	6,7%
Memur	Sayı	1	3	4
	% Babanın	25,0%	75,0%	100,0%
	% Toplam	3,3%	10,0%	13,3%
Öğretmen	Sayı	0	1	1
	% Babanın	0,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	0,0%	3,3%	3,3%
Serbest	Sayı	5	10	15
	% Babanın	33,3%	66,7%	100,0%
	% Toplam	16,7%	33,3%	50,0%
Toplam	Sayı	10	20	30
	% Babanın	33,3%	66,7%	100,0%
	% Toplam	33,3%	66,7%	100,0%

Hipotez 3

H_0 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi babasının mesleğine göre farklılık göstermez.

H_1 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi babasının mesleğine göre farklılık gösterir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi ile babasının mesleğine göre farklılık olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($x^2=5.107$; $sd=6$; $p=0.166>0.05$) istatistikî açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.14. Ankete Katılan Öğrencilerin Annelerinin Mesleği

Annenin mesleği		Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.		Toplam
		Kararsızım	Katılmıyorum	
Bağ-kur mensubu	Sayı	0	1	1
	% Annenin mesleği	0,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	0,0%	3,3%	3,3%
Ev hanımı	Sayı	8	18	26
	% Annenin mesleği	30,8%	69,2%	100,0%
	% Toplam	26,7%	60,0%	86,7%
İşçi	Sayı	0	1	1
	% Annenin mesleği	0,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	0,0%	3,3%	3,3%
Serbest	Sayı	2	0	2
	% Annenin mesleği	100,0%	0,0%	100,0%
	% Toplam	6,7%	0,0%	6,7%
Toplam	Sayı	10	20	30
	% Annenin mesleği	33,3%	66,7%	100,0%
	% Toplam	33,3%	66,7%	100,0%

Hipotez 4

h_0 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermez

h_1 : Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi ailenin gelir düzeyine göre farklılık gösterir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden nefret etmesi ile ailenin gelir düzeyine göre farklılık olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($x^2=2.112$; $sd=2$; $p=0.348>0.05$) istatistikî açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.15. Ailenin Gelir Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Dersinden Nefret Ediyorum Durumu

Ailenin gelir düzeyi	Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.		Toplam
	Kararsızım	Katılmıyorum	
Sayı	3	3	6
Düşük % Ailenin gelir düzeyi	50,0%	50,0%	100,0%
% Toplam	10,0%	10,0%	20,0%
Sayı	6	15	21
Orta % Ailenin gelir düzeyi	28,6%	71,4%	100,0%
% Toplam	20,0%	50,0%	70,0%
Sayı	1	2	3
Yüksek % Ailenin gelir düzeyi	33,3%	66,7%	100,0%
% Toplam	3,3%	6,7%	10,0%
Sayı	10	20	30
Toplam % Ailenin gelir düzeyi	33,3%	66,7%	100,0%
% Toplam	33,3%	66,7%	100,0%

4.3.Deney Sonrası Hipotez Testleri

Çizelge 4.16’da, yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilimleri dersine olan tutumlarındaki değişikliğe ilişkin ortalaması ile standart sapma ve standart hata değerleri verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersine olan tutum öğrenme istekliliği, Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma durumları, öğretmenden kaynaklanan tutum ve Sosyal Bilgiler dersine olan sevgi alt başlıkları ile ölçülmüştür. Buna göre deney sonrası elde edilen ortalama puanların deney öncesi elde edilen verilenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.16. Deney Öncesi ve Deney Sonrası Öğrenme İsteği İstatistik Veriler

	Ortalama	n	Std. Hata	Std. Hata ortalama
Öğrenme isteği önce	21,2000	30	2,36934	,43258
Deney sonrası	29,4333	30	1,79431	,32759
Sosyal bilgiler ders hoşlanma önce-	24,9667	30	1,92055	,35064
Deney sonrası	35,7333	30	2,83978	,51847
Öğretmen kaynak tutum önce-	21,5667	30	2,75034	,50214
Deney sonrası	28,8667	30	1,45586	,26580
Sosyal bilgiler sevgisi önce-	14,8333	30	1,39168	,25409
Deney sonrası	24,1333	30	1,30604	,23845

Ancak bu farkın rastlantısal mı yoksa gerçek bir başarının göstergesi mi olduğunu belirleyebilmek için Eşleştirilmiş Örneklem t Testi uygulanmıştır. Burada kurulan hipotez aşağıdaki gibidir:

Hipotez 5:

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan tutumlarında bir değişiklik yoktur.

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan tutumlarında bir değişiklik vardır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin öğrenme istekliliğine yönelik tutumlarında bir değişiklik olduğunu iddia eden H_1 hipotezi ($t=-16.035$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumlarında bir değişiklik olduğunu iddia eden H_1 hipotezi ($t=-19.278$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin öğretmenden kaynaklı olumsuz tutumlarına yönelik bir değişiklik olduğunu iddia eden H_1 hipotezi ($t=-13.502$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisine yönelik tutumlarında bir değişiklik olduğunu iddia eden H_1 hipotezi $t=-29.528$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Bu veriler ışığında yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilimler dersine olan tutumlarında olumlu bir değişiklik olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Sosyal Bilgiler Dersi Tutumları Karşılaştırılması

	Eşleştirilmiş farklılıklar			t	Sd	Önem
	Ortalama	Std. Hata	Std. Hata ortalama			
Öğrenme isteği önce – Deney sonrası	21,2000	2,81233	,51346	16,035	29	,000
Sosyal bilgiler ders hoşlanma önce–Deney sonrası	29,4333	3,05900	,55849	19,278	29	,000
Öğretmen kaynak tutum önce–Deney sonrası	24,9667	2,96124	,54065	13,502	29	,000
Sosyal bilgiler sevgisi önce – Deney sonrası	35,7333	1,72507	,31495	29,528	29	,000

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde babaların eğitim durumuna bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası babalarının eğitim durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Tanımlayıcı İstatistikler

	Babanın eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	n
Öğrenme isteği toplam önce	İlkokul	29,4211	1,64370	19
	Ortaokul	30,0000	.	1
	Lise	29,0000	2,26779	8
	Lisans	31,0000	1,41421	2
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	İlkokul	21,5789	2,31699	19
	Ortaokul	23,0000	.	1
	Lise	20,5000	2,32993	8
	Lisans	19,5000	3,53553	2
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir.

Hipotez 6

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterir

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-1.124$; $sd=3$; $p=0.357>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.19. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu Değişkenlere Ait İstatistikler

Factor 1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	361,811	1	361,811	92,669	,000
factor1 * baba eğitim durum Doğrusal	13,170	3	4,390	1,124	,357
factor1 Doğrusal	101,513	26	3,904		

Tanımlayıcı İstatistikler tablosunda ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde annelerinin eğitim durumuna bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.20. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	N
Öğrenme isteği toplam önce	İlkokul	29,7273	1,48586	22
	Lise	28,0000	2,44949	6
	Lisans	30,5000	,70711	2
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	İlkokul	21,3182	2,14668	22
	Lise	20,3333	3,38625	6
	Lisans	22,5000	,70711	2
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez aşağıdaki gibidir.

Hipotez 7

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterir

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-0.162$; $sd=2$; $p=0.851>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.21. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.	
factor1	Doğrusal	406,983	1	406,983	96,964	,000
factor1 * anne eğitim	Doğrusal	1,358	2	,679	,162	,851
factor1	Doğrusal	113,326	27	4,197		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde babalarının mesleklerine bağlı tutumlarındaki değişim sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası babalarının meslek durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22. Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Babanın mesleği.	Ortalama	Std. Hata	N
Öğrenme isteği toplam önce	Bağkur mensubu	28,7500	1,50000	4
	İçişleri bakanlığı	30,0000	.	1
	İşçi	29,6667	1,52753	3
	Kamuda işçi	30,0000	,00000	2
	Memur	28,2500	2,21736	4
	Öğretmen	32,0000	.	1
	Serbest	29,6000	1,91982	15
	Toplam	29,4333	1,79431	30
	Bağkur mensubu	23,0000	1,41421	4
Öğrenme isteği toplam sonra	İçişleri bakanlığı	22,0000	.	1
	İşçi	21,6667	1,52753	3
	Kamuda işçi	22,5000	,70711	2
	Memur	20,2500	2,06155	4
	Öğretmen	17,0000	.	1
	Serbest	20,9333	2,65832	15
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir

Hipotez 8

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının meslek durumuna göre bir farklılık göstermez

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının meslek durumuna göre bir farklılık gösterir

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının meslek durumuna göre bir farklılık

gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=-1.854$; $sd=6$; $p=0.133>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.23. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Meslek Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

Source	factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalama ların karesi	F	Sig.
factor1	Doğrusal	545,712	1	545,712	162,390	,000
factor1 * baba meslek	Doğrusal	37,392	6	6,232	1,854	,133
factor1	Doğrusal	77,292	23	3,361		

Çizelge 4.24’de ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde annelerinin mesleklerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası annelerinin meslek durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.24. Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin mesleği.	Ortalama	Std. Hata	N
Öğrenme isteği toplam önce	Bağkur mensubu	30,0000	.	1
	Ev hanımı	29,3846	1,87781	26
	İşçi	31,0000	.	1
	Serbest	29,0000	1,41421	2
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	Bağkur mensubu	23,0000	.	1
	Ev hanımı	21,3077	2,36253	26
	İşçi	20,0000	.	1
	Serbest	19,5000	3,53553	2
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 9

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin meslek durumuna göre bir farklılık göstermez

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin meslek durumuna göre bir farklılık gösterir

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin meslek durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-0.522$; $sd=3$; $p=0.671>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Annenin Meslek Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

Source	factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1	Doğrusal	249,308	1	249,308	59,923	,000
factor1	* Doğrusal	6,510	3	2,170	,522	,671
anne meslek	Doğrusal	108,173	26	4,161		

Çizelge 4.26'da ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.26. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Cinsiyet	Ortalama	Std. Hata	n
Öğrenme isteği toplam önce	Erkek	29,3158	1,66842	19
	Kız	29,6364	2,06265	11
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	Erkek	21,1579	2,24260	19
	Kız	21,2727	2,68667	11
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 10

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermez.

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi (F=0.036; sd=1; p=0.851>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27. Cinsiyete Bağlı Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

Source	factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1	Doğrusal	950,814	1	950,814	232,441	,000
factor1	*					
cinsiyet	Doğrusal	,147	1	,147	,036	,851
factor1	Doğrusal	114,536	28	4,091		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda ise öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin ailenin gelir düzeyi bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin ailenin gelir düzeyi durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Düzeyi (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Ailenin gelir düzeyi.	Ortalama	Std. Hata	n
Öğrenme isteği toplam önce	Düşük	30,1667	1,83485	6
	Orta	29,3333	1,85293	21
	Yüksek	28,6667	1,15470	3
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	Düşük	20,3333	2,50333	6
	Orta	21,2381	2,36442	21
	Yüksek	22,6667	2,08167	3
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 11

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları ailenin gelir düzeyine göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları ailenin gelir düzeyine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları ailenin gelir düzeyine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=2.088$; $sd=2$; $p=0.143>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmamıştır (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

Source	factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1	Doğrusal	522,787	1	522,787	142,117	,000
factor1 * gelir durum	Doğrusal	15,362	2	7,681	2,088	,143
factor1	Doğrusal	99,321	27	3,679		

Çizelge 4.30'da öğrenme istekliliğine yönelik farklı dönemlerde öğrencinin çalışma odası var mı? sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin ailenin gelir düzeyi durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.30. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Öğrenci Çalışma Odası Var mı? (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Öğrencinin çalışma odası var mı?	Ortalama	Std. Hata	n
Öğrenme isteği toplam önce	Evet	29,6111	1,81947	18
	Hayır	29,1667	1,80067	12
	Toplam	29,4333	1,79431	30
Öğrenme isteği toplam sonra	Evet	21,5000	2,12132	18
	Hayır	20,7500	2,73446	12
	Toplam	21,2000	2,36934	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 12

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları öğrencinin çalışma odası var mı durumuna göre bir farklılık göstermez

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları öğrencinin çalışma odası var mı? durumuna göre bir farklılık gösterir

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları öğrencinin çalışma odası var mı? durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=-0.082$; $sd=1$; $p=0.776>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Öğrenci Odası Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	983,403	1	983,403	240,804	,000
factor1 * çalışma odası Doğrusal	,336	1	,336	,082	,776
factor1 Doğrusal	114,347	28	4,084		

Çizelge 4.32’de verilen Tanımlayıcı İstatistikler Çizelgesi’nde ise Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencinin baba mesleği nedir? sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin baba mesleği durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.32. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Babanın mesleği	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal Bilgiler ders hoşlanma toplam	Bağkur mensubu	24,7500	2,06155	4
	İçişleri bakanlığı	27,0000	.	1
	İşçi	24,6667	1,52753	3
	Kamuda işçi	24,5000	3,53553	2
	Memur	24,5000	,57735	4
	Öğretmen	24,0000	.	1
	Serbest	25,2000	2,21037	15
	Toplam	24,9667	1,92055	30
	Bağkur mensubu	36,5000	3,31662	4
	İçişleri bakanlığı	36,0000	.	1
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam	İşçi	36,6667	4,16333	3
	Kamuda işçi	36,5000	3,53553	2
	Memur	35,2500	1,89297	4
	Öğretmen	37,0000	.	1
	Serbest	35,2667	3,05817	15
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 13

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin baba mesleği durumuna göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin baba mesleği durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin baba mesleği durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=0.422$; $sd=6$; $p=0.856>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Meslek Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	907,753	1	907,753	170,830	,000
factor1 * baba meslek	13,467	6	2,244	,422	,856
factor1 Doğrusal	122,217	23	5,314		

Çizelge 4.34'te Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencinin anne mesleği nedir? sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin anne mesleği durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.34. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin mesleği	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam önce	Bağkur mensubu	25,0000	.	1
	Ev hanımı	24,8462	2,01380	26
	İşçi	26,0000	.	1
	Serbest	26,0000	1,41421	2
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam sonra	Bağkur mensubu	37,0000	.	1
	Ev hanımı	35,8077	2,48224	26
	İşçi	40,0000	.	1
	Serbest	32,0000	5,65685	2
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 14

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin anne mesleği durumuna göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin anne mesleği durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin anne mesleği durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=2.377$; $sd=3$; $p=0.093>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalama ların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	363,546	1	363,546	88,769	,000
factor1 * anne Doğrusal meslek	29,203	3	9,734	2,377	,093
factor1 Doğrusal	106,481	26	4,095		

Çizelge 4.36'da Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin babalarının eğitim durumu sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin babalarının eğitim durumu durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.36. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Babanın eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam önce	İlkokul	25,0000	2,28522	19
	Ortaokul	25,0000	.	1
	Lise	24,7500	1,03510	8
	Lisans	25,5000	2,12132	2
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam sonra	İlkokul	35,6316	3,00390	19
	Ortaokul	37,0000	.	1
	Lise	35,6250	3,11391	8
	Lisans	36,5000	,70711	2
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 15

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumu göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.067$; $sd=3$; $p=0.977>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Babanın Eğitim Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	590,367	1	590,367	113,997	,000
factor1 * baba eğitim durum Doğrusal	1,035	3	,345	,067	,977
factor1 Doğrusal	134,648	26	5,179		

Çizelge 4.38’de Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin annelerinin eğitim durumu sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.38. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgiler ders hoşlanma toplam önce	İlkokul	25,1818	2,06182	22
	Lise	24,0000	1,09545	6
	Lisans	25,5000	2,12132	2
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam sonra	İlkokul	36,0909	3,03800	22
	Lise	34,3333	2,25093	6
	Lisans	36,0000	,00000	2
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 16

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumu göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi (F=0.086; sd=2; p=0.918>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Annenin Eğitim Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalama rın karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	707,451	1	707,451	141,673	,000
factor1 * anne eğitim	,858	2	,429	,086	,918
factor1 Doğrusal	134,826	27	4,994		

Çizelge 4.40'ta Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi durumu sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.40. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Düzeyi (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Ailenin gelir düzeyi	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgiler ders hoşlanma toplam	Düşük	24,5000	1,04881	6
	Orta	24,7143	1,92725	21
	Yüksek	27,6667	1,15470	3
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam	Düşük	34,5000	4,03733	6
	Orta	36,0000	2,40832	21
	Yüksek	36,3333	3,51188	3
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 17

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi durumu göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi (F=1.215; sd=2; p=0.312>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Ailenin Gelir Durumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	819,133	1	819,133	177,677	,000
factor1 * gelir durum Doğrusal	11,207	2	5,604	1,215	,312
factor1 Doğrusal	124,476	27	4,610		

Çizelge 4.42’de Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin cinsiyet durumu sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin ailelerinin cinsiyet durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.42. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet Etkisi (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Cinsiyet	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgiler dersi hoşlanma toplam	Erkek	25,1579	1,60773	19
	Kız	24,6364	2,41962	11
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam	Erkek	35,3158	3,03777	19
	Kız	36,4545	2,42337	11
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 18

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.132; sd=1; p=0.155>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.43. Sosyal Bilgiler Ders Tutumunda Cinsiyet Etkisi (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	1682,269	1	1682,269	373,596	,000
factor1 * Doğrusal	9,602	1	9,602	2,132	,155
cinsiyet					
actor1 Doğrusal	126,081	28	4,503		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda (Çizelge 4.44) ise Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin çalışma odası var mı? Durumu sorularına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin ailelerinin cinsiyet durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.44. Sosyal Bilgiler Dersi Hoşlanma Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var Mı? (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Öğrencinin çalışma odası var mı?	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgiler dersi hoşlanma toplam	Evet	24,5556	1,58011	18
	Hayır	25,5833	2,27470	12
	Toplam	24,9667	1,92055	30
Sosyal Bilgiler dersi hoşlanma toplam	Evet	36,4444	2,63957	18
	Hayır	34,6667	2,90245	12
	Toplam	35,7333	2,83978	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 19

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin çalışma odası var mı? Sorusuna göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin çalışma odası var mı? Sorusuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin çalışma odası var mı? Durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=7.391; sd=1; p=0.011>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.45. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? (Değişkenlere ait istatistikler)

	factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1	Doğrusal	1583,403	1	1583,403	413,008	,000
factor1 * çalışma odası	Doğrusal	28,336	1	28,336	7,391	,011
factor1	Doğrusal	107,347	28	3,834		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür (Çizelge 4.46).

Çizelge 4.46. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Cinsiyet (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Cinsiyet	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynak tutum toplam önce	Erkek	21,1053	2,51429	19
	Kız	22,3636	3,07482	11
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam tutum	Erkek	28,6316	1,67367	19
	Kız	29,2727	,90453	11
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 20

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=0.295$; $sd=1$; $p=0.591>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.47. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Cinsiyet (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.	
factor1	Doğrusal	725,860	1	725,860	161,529	,000
factor1 * cinsiyet	Doğrusal	1,327	1	1,327	,295	,591
factor1	Doğrusal	125,823	28	4,494		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin baba mesleğine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerden kaynaklanan tutumlarına göre baba mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür (Çizelge 4.48).

Çizelge 4.48. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Kaynaklı Tutum İlişkisi Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	Bağkur mensubu	23,0000	3,16228	4
	İçişleri bakanlığı	24,0000	.	1
	İşçi	21,6667	1,15470	3
	Kamuda işçi	22,0000	2,82843	2
	Memur	20,5000	3,31662	4
	Öğretmen	20,0000	.	1
	Serbest	21,3333	2,96808	15
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	Bağkur mensubu	29,0000	1,41421	4
	İçişleri bakanlığı	29,0000	.	1
	İşçi	29,6667	,57735	3
	Kamuda işçi	28,5000	,70711	2
	Memur	28,7500	1,50000	4
	Öğretmen	28,0000	.	1
	Serbest	28,8000	1,78085	15
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 21

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin baba mesleğine göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin baba mesleğine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin baba mesleğine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=1.610$; $sd=6$; $p=0.922>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.49. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	356,218	1	356,218	69,733	,000
factor1 * baba meslek Doğrusal	9,658	6	1,610	,315	,922
factor1 Doğrusal	117,492	23	5,108		

Çizelge 4.50’de verilen tanımlayıcı istatistikler analizinde ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin anne mesleğine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre anne mesleğine göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.50. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Mesleği Öğretmen Tutumu (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin mesleği	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	Bağkur mensubu	21,0000	.	1
	Ev hanımı	21,4615	2,90146	26
	İşçi	23,0000	.	1
	Serbest	22,5000	2,12132	2
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	Bağkur mensubu	27,0000	.	1
	Ev hanımı	29,0769	1,12865	26
	İşçi	30,0000	.	1
	Serbest	26,5000	3,53553	2
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 22

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin anne mesleğine göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin anne mesleğine göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin anne mesleğine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.993$; $sd=3$; $p=0.412>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.51. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Mesleği Öğretmen Tutumu (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.	
factor1	Doğrusal	119,347	1	119,347	27,201	,000
factor1 * anne meslek	Doğrusal	13,073	3	4,358	,993	,412
factor1	Doğrusal	114,077	26	4,388		

Tanımlayıcı istatistikler tablosunda (Çizelge 4.52) Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre babalarının eğitim durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.52. Sosyal Bilgiler Dersi Babanın Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Babanın eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	İlkokul	22,1053	2,70585	19
	Ortaokul	21,0000	.	1
	Lise	20,2500	2,91548	8
	Lisans	22,0000	2,82843	2
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	İlkokul	29,2105	1,54844	19
	Ortaokul	27,0000	.	1
	Lise	28,3750	1,18773	8
	Lisans	28,5000	,70711	2
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 23

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.323$; $sd=3$; $p=0.809>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.53. Sosyal Bilgiler Dersi Babanın Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	229,182	1	229,182	48,610	,000
factor1 * baba eğitim durum Doğrusal	4,568	3	1,523	,323	,809
factor1 Doğrusal	122,582	26	4,715		

Çizelge 4.54' te ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre annelerinin eğitim durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.54. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin eğitim durumu	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	İlkokul	21,6818	2,41792	22
	Lise	21,5000	3,72827	6
	Lisans	20,5000	4,94975	2
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	İlkokul	29,0000	1,54303	22
	Lise	28,6667	1,21106	6
	Lisans	28,0000	1,41421	2
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 24

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=0.010$; $sd=2$; $p=0.990>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.55. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Eğitim Durumu Öğretmen Kaynaklı Tutum (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	339,362	1	339,362	72,118	,000
factor1 * anne eğitim Doğrusal	,097	2	,048	,010	,990
factor1 Doğrusal	127,053	27	4,706		

Çizelge 4.56'da ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre ailelerinin gelir durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.56. Sosyal Bilgiler dersi Annenin Gelir Düzeyi Öğretmen Kaynaklı Tutum (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Ailenin gelir düzeyi	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	Düşük	21,5000	3,08221	6
	Orta	21,2857	2,79540	21
	Yüksek	23,6667	,57735	3
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	Düşük	28,8333	2,40139	6
	Orta	28,9048	1,17918	21
	Yüksek	28,6667	1,52753	3
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 25

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi (F=1.029; sd=2; p=0.371>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.57. Sosyal Bilgiler Dersi Annenin Gelir Düzeyi Öğretmen Kaynaklı Tutum (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	363,480	1	363,480	83,069	,000
factor1 * gelir durum Doğrusal	9,007	2	4,504	1,029	,371
factor1 Doğrusal	118,143	27	4,376		

Çizelge 4.58'te ise Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumlarına bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlarına göre öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.58. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Öğrencinin çalışma odası var mı?	Ortalama	Std. Hata	n
Öğretmen kaynaklı tutum toplam önce	Evet	20,8889	2,69834	18
	Hayır	22,5833	2,60971	12
	Toplam	21,5667	2,75034	30
Öğretmen kaynaklı tutum toplam sonra	Evet	29,0556	1,10997	18
	Hayır	28,5833	1,88092	12
	Toplam	28,8667	1,45586	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 26

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumuna göre bir farklılık göstermez.

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumuna göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=4.292$; $sd=1$; $p=0.048<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Çizelge 4.59. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Tutumunda Öğrencinin Çalışma Odası Var mı? (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	722,500	1	722,500	183,492	,000
factor1 * çalışma odası Doğrusal	16,900	1	16,900	4,292	,048
factor1 Doğrusal	110,250	28	3,938		

Çizelge 4.60'da ise Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına göre öğrencilerin cinsiyetlerinin durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.60. Sosyal Bilgiler Dersi Tutumlarında Cinsiyet Sosyal Bilgiler Sevgisi (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Cinsiyet	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal Bilgi sevgisi toplam	Erkek	14,5263	1,07333	19
	Kız	15,3636	1,74773	11
	Toplam	14,8333	1,39168	30
Sosyal Bilgi sevgi toplam	Erkek	24,0526	1,22355	19
	Kız	24,2727	1,48936	11
	Toplam	24,1333	1,30604	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 27

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.377; sd=3; p=0.093>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.61. Sosyal Bilgiler Dersi Cinsiyet Sosyal Bilgiler Sevgisi (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	1183,860	1	1183,860	792,581	,000
factor1 * cinsiyet Doğrusal	1,327	1	1,327	,888	,354
factor1 Doğrusal	41,823	28	1,494		

Çizelge 4.62’de ise Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin baba mesleklerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına göre öğrencilerin baba meslekleri durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.62. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Babanın Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Babanın mesleği	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgi sevgisi toplam önce	Bağkur mensubu	14,7500	,50000	4
	İçişleri bakanlığı	17,0000	.	1
	İşçi	14,0000	,00000	3
	Kamuda işçi	15,0000	,00000	2
	Memur	14,0000	,81650	4
	Öğretmen	14,0000	.	1
	Serbest	15,1333	1,72654	15
	Toplam	14,8333	1,39168	30
	Bağkur mensubu	24,7500	,50000	4
	İçişleri bakanlığı	24,0000	.	1
Sosyal bilgi sevgi toplam sonra	İşçi	24,6667	,57735	3
	Kamuda işçi	24,0000	,00000	2
	Memur	24,2500	,95743	4
	Öğretmen	24,0000	.	1
	Serbest	23,8667	1,72654	15
	Toplam	24,1333	1,30604	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 28

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin baba meslek durumlarına göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin baba meslek durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin baba meslek durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=1.308$; $sd=6$; $p=0.293>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmamıştır.

Çizelge 4.63. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Babanın Mesleği (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	633,812	1	633,812	453,075	,000
factor1 * baba Doğrusal	10,975	6	1,829	1,308	,293
factor1 Doğrusal	32,175	23	1,399		

Çizelge 4.64'ta ise Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin anne mesleklerine bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına göre öğrencilerin anne meslekleri durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.64. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Mesleği (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Annenin mesleği	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgi sevgisi toplam önce	Bağkur mensubu	14,0000	.	1
	Ev hanımı	14,8462	1,40548	26
	İşçi	14,0000	.	1
	Serbest	15,5000	2,12132	2
	Toplam	14,8333	1,39168	30
Sosyal bilgi sevgi toplam sonra	Bağkur mensubu	24,0000	.	1
	Ev hanımı	24,2692	1,11562	26
	İşçi	25,0000	.	1
	Serbest	22,0000	2,82843	2
	Toplam	24,1333	1,30604	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 29

H_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin anne meslek durumlarına göre bir farklılık göstermez.

H_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin anne meslek durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin anne meslek durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden H_1 hipotezi ($F=2.522$; $sd=3$; $p=0.080>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.65. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Mesleği (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	268,531	1	268,531	208,892	,000
factor1 * anne meslek Doğrusal	9,727	3	3,242	2,522	,080
Error(factor1) Doğrusal	33,423	26	1,286		

Çizelge 4.66’de ise Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına göre öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.66. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Gelir Düzeyi Tanımlayıcı İstatistikler

	Ailenin gelir düzeyi	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgi sevgisi toplam önce	Düşük	14,5000	,83666	6
	Orta	14,8095	1,53685	21
	Yüksek	15,6667	1,15470	3
	Toplam	14,8333	1,39168	30
Sosyal bilgi sevgi toplam sonra	Düşük	23,8333	1,94079	6
	Orta	24,1429	1,19523	21
	Yüksek	24,6667	,57735	3
	Toplam	24,1333	1,30604	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 30

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık göstermez.

h_1 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.047$; $sd=2$; $p=0.954>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.67. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Annenin Gelir Düzeyi (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	698,884	1	698,884	438,834	,000
factor1 * gelir durum Doğrusal	,150	2	,075	,047	,954
Error(factor1) Doğrusal	43,000	27	1,593		

Çizelge 4.69’te Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına yönelik farklı dönemlerde öğrencilerin çalışma odaları olup olmadığına ilişkin bağlı tutumlarındaki değişimi sunulmuştur. Bu tablodan yararlanılarak deney öncesi ve deney sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarına göre öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumlarına göre Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını karşılaştırmak mümkündür.

Çizelge 4.68. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Öğrencinin Çalışma Odası Var mı (Tanımlayıcı İstatistikler)

	Öğrencinin çalışma odası var mı?	Ortalama	Std. Hata	n
Sosyal bilgi sevgisi toplam önce	Evet	14,6111	1,03690	18
	Hayır	15,1667	1,80067	12
	Toplam	14,8333	1,39168	30
Sosyal bilgi sevgi toplam sonra	Evet	24,2778	1,27443	18
	Hayır	23,9167	1,37895	12
	Toplam	24,1333	1,30604	30

Ancak bu karşılaştırmalar sonucu gözlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek içinse ilişkili örneklem varyans analizi tablosunu incelemek gerekir. Burada kurulan hipotez şöyledir:

Hipotez 31

h_0 : Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin çalışma odaları var mı? durumlarına göre bir farklılık göstermez.

h_1 :Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin çalışma odaları var mı? durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.111; sd=1; p=0.157>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Çizelge 4.69. Sosyal Bilgiler Dersi Sevgisi Tutumlarında Öğrencinin Çalışma Odası Var mı (Değişkenlere ait istatistikler)

factor1	Faktörlerin kareleri toplamı	Sf	Ortalamaların karesi	F	Sig.
factor1 Doğrusal	1221,025	1	1221,025	852,055	,000
factor1 * çalışma odası Doğrusal	3,025	1	3,025	2,111	,157
Error(factor1) Doğrusal	40,125	28	1,433		

Bulgu olarak 31 adet hipotez test edilmiştir. Bunlardan 29 tane hipotez reddedilmiş, 2 tane hipotez ise kabul edilmiştir. Reddedilen hipotezler ise ağırlıklı olarak öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları ve derse olan tutumları arasında belirlenmiştir. Bu hipotezlerin reddedilmesi deneye katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik açıdan homojen bir yapıya sahip olduğunu ve bu durumun öğrencinin başarısına etki etmediğini göstermektedir. Bu durum deney grubu için olumlu bir sonuçtur. Öte yandan öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası başarıları ön test son test ve kalıcılık testi istatistiklerine dayanarak anlamlı çıkmıştır. Ders işleme

yöntemindeki değişiklikle birlikte öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan ilgisi ve başarısı artmıştır. Bu durum ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinden etkilenmeksizin başarılmıştır. Dolayısı ile grup içerisinde gözlenen bu değişim öğretmenin ve yöntemin başarısı olarak kabul edilebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyal bilgisi öğretmenlerinin, işlediği konu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($t=-7,949$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yaptığımız çalışmanın öğrencilerin başarısına kalıcı katkı yaptığı sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersine olan tutum öğrenme istekliliği, Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma durumları, öğretmenden kaynaklanan tutum ve Sosyal Bilgiler dersi ne olan sevgi alt başlıkları ile ölçülmüştür. Buna göre deney sonrası elde edilen ortalama puanların deney öncesi elde edilen verilenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrenme İsteği (Deney Öncesi)

Ölçeğin birinci alt boyutu, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne karşı öğrenme İsteği 7 maddeden oluşmaktadır.

“Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum” maddesine katılan 7 öğrenci, katılmayan 8 öğrenci, 15 öğrenci kararsızdır.

“Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum”, ifadesine 20 öğrenci katılmamakta, 10 öğrenci ise kararsız kalmaktadır..

“Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim” İfadesine 10 öğrenci katılıyorum, 5 öğrenci katılmıyorum derken 15 öğrenci kararsız kalmıştır.

“Mecbur olmasan Sosyal Bilgiler Dersine girmem” ifadesine 7 kişi katılmış, 7 kişi katılmamış, 16 kişi de kararsız kalmıştır.

“Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa” ifadesi için ise 6 kişi katılmamış, 2 kişi katılmış, 22 öğrenci ise kararsız kalmıştır.

“Bence Sosyal Bilgiler Dersine ayrılan sürenin azalması gerekli” ifadesine 9 kişi katılmış, 2 kişi katılmamış, 19 kişi de kararsız kalmıştır.

“Ah ah keşke Sosyal Bilgiler dersi olmasa” ifadesine 4 kişi katılmış, 7 kişi katılmamış, 19 kişi kararsız kalmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden Hoşlanma Durumu (Deney öncesi)

Ölçeğin ikinci alt boyutu, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden Hoşlanma Durumu 8 maddeden oluşmaktadır.

“Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor” maddesine 1 kişi katılmıyorum, 2 kişi katılıyorum, 27 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersinde yeni konular öğrenmek bana heyecan veriyor.” Maddesine 1 kişi katılmamış, 4 kişi katılmış, 25 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.” 2 kişi katılmış, 28 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersini ipe çekiyorum.” maddesine 2 kişi katılmış, 28 kişi kararsız kalmıştır.

Sosyal bilgiler sevdiğim dersler arasında” maddesine 3 kişi katılmamış, 12 kişi katılmış, 15 kişi kararsız kalmıştır.

“Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersi ne girmek isterim.” Maddesinde 1 kişi katılmamış, 5 kişi katılmış, 24 kişide kararsız kalmıştır.

“Tarihi hikâyeler dinlemek bana zevk veriyor.” Maddesinde 2 kişi katılmamış, 10 kişi katılmış, 18 kişi kararsız kalmıştır.

“Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kitaplar okurum.” Maddesinde 5 kişi katılmamış, 5 kişi katılmış, 20 kişi kararsız kalmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde Öğretmen Tutum Durumu (Deney Öncesi)

Ölçeğin üçüncü alt boyutu, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde Öğretmen Tutum durumu 6 maddeden oluşmaktadır.

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.” ifadesine 20 kişi katılmamış, 7 kişi hiç katılmamış, 3 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmenimiz yüzünden sosyal bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.” İfadesine 1 kişi katılmış, 15 kişi katılmamış, 9 kişi hiç katılmamış, 5 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmenimden nefret ediyorum.” İfadesine 18 kişi katılmamış, 9 kişi hiç katılmamış, 3 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.” İfadesine 1 kişi katılmış, 9 kişi katılmamış, 2 kişi hiç katılmamış, 18 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.” İfadesine 1 kişi tamamen katılmış, 14 kişi katılmış, 1 kişi katılmamış, 14 kişi kararsız kalmıştır.

“Sosyal Bilgiler dersi ne çalıştığım zaman kendimi yorgun hissediyorum.” İfadesine 23 kişi katılmış, 1 kişi hiç katılmamış, 6 kişi kararsız kalmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sevgi Durumu (Deney Öncesi)

Ölçeğin dördüncü alt boyutu, Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sevgi durumu 5 maddeden oluşmaktadır.

“Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.” İfadesine 23 kişi katılmış, 6 kişi kararsız kalmış, 1 kişi katılmamıştır.

“Sosyal Bilgiler dersinde asla iyi bir not alamam.” İfadesine 2 kişi katılmış, 19 kişi kararsız kalmış, 9 kişi katılmamıştır.

“Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı okulu daha çok severdim.” İfadesine 1 kişi katılmış, 24 kişi kararsız kalmış, 5 kişi katılmamıştır.

“Sosyal Bilgiler dersi zaman kayıdır.” İfadesine 1 kişi katılmış, 26 kişi kararsız kalmış, 3 kişi katılmamıştır.

“Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.” İfadesine 1 kişi katılmış, 24 kişi kararsız kalmış, 5 kişi katılmamıştır.

Araştırma kapsamında öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutumları uygulanan farklı öğretim metodlarına bağlı olarak çeşitli hipotezlerle test edilmiştir.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-1.124$; $sd=3$; $p=0.357>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-0.162$; $sd=2$; $p=0.851>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları babalarının meslek durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-1.854$; $sd=6$; $p=0.133>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları annelerinin meslek durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-0.522$; $sd=3$; $p=0.671>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.25).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.036$; $sd=1$; $p=0.851>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.27).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları ailenin gelir düzeyine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-2.088$; $sd=2$; $p=0.143>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.29).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik öğrenme isteği tutumları öğrencinin çalışma odası var mı? durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=-0.082$; $sd=1$; $p=0.776>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.31).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanmaya Tutumları

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin baba mesleği durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.422$; $sd=6$; $p=0.856>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.33).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencinin anne mesleği durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=2.377$; $sd=3$; $p=0.093>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.35).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.067$; $sd=3$; $p=0.977>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.37).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.086$; $sd=2$; $p=0.918>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır(Çizelge 4.39).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=1.215$; $sd=2$; $p=0.312>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır (Çizelge 4.41).

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=2.132$; $sd=1$; $p=0.155>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumları öğrencilerin çalışma odası var mı? Durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=7.391$; $sd=1$; $p=0.011>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumlar

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.295$; $sd=1$; $p=0.591>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin baba mesleğine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=1.610$; $sd=6$; $p=0.922>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin anne mesleğine göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.993$; $sd=3$; $p=0.412>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.323$; $sd=3$; $p=0.809>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=0.010$; $sd=2$; $p=0.990>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi ($F=1.029$; $sd=2$; $p=0.371>0.05$) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenden kaynaklanan tutumları öğrencilerin çalışma odaları var mı? Durumuna göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=4.292; sd=1; p=0.048<0.05) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumları

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.377; sd=3; p=0.093>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin baba meslek durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=1.308; sd=6; p=0.293>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin anne meslek durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.522; sd=3; p=0.080>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin ailelerin gelir düzeyi durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=0.047; sd=2; p=0.954>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik Sosyal Bilgiler dersi sevgisi tutumlarının öğrencilerin çalışma odaları var mı? durumlarına göre bir farklılık gösterdiğini iddia eden h_1 hipotezi (F=2.111; sd=1; p=0.157>0.05) istatistiki açıdan doğrulanamamıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritası tekniğinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son testleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark vardır. Öğrenci başarılarını artırmada kavram haritasına dayalı öğrenmenin etkili olduğu saptanmıştır. Çünkü Kavram haritaları ile işlenen ders somut hale getirildiği ve öğrenciler derste aktif oldukları için öğrenme zevkli hale gelmiş ve başarı yüksek olmuştur.

Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritası tekniğinin uygulandığı deney grubunun derse ilişkin tutumları açısından ön ve son test arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark oluşmuştur. Elde edilen bu sonuç, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin derse yönelik tutumunu arttırmada, kavram haritası tekniğinin başarılı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde, kavram haritası tekniğinin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında *son test ve kalıcılık testi karşılaştırıldığında* istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark vardır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenilen bilgilerin kalıcılığını arttırmada, kavram haritası tekniğinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır.(son test ve kalıcılık testi analiz sona erme aşamasındadır ve anlamlı fark bulunmuştur)

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlar, kavram haritası tekniği ilkelerine göre işlenen dersin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ne ilişkin akademik başarıları ve öğrenilenleri hatırlama düzeylerini arttırdığını göstermiştir.

Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenilmesi gereken çok sayıda coğrafi kavram vardır. Öğrenciler bu kavramları öğrenmek yerine ezberleme yoluna gitmektedir. Bundan dolayı da kavramlar sadece sınav kazanmak veya sınıf geçmek için ezberlenmekte ve Sosyal Bilgiler dersi de bir ezber dersi olarak görülmektedir. Oysa öğrencilere, kavramlar arasındaki farkları ve ilgili kavramlar arasındaki ilişkileri görerek öğrenmelerini sağlayan ortamlar yaratılırsa anlamlı öğrenme sağlanmış olur ve bu tür sınıf ortamlarında öğrenciler ön bilgileriyle yeni öğrendiklerini ilişkilendirerek öğrendiklerinden hem kavramların kazanılmışlık düzeyleri daha kalıcı ve uzun süreli olabilir hem de kavram yanlışlarının önüne geçilmiş olur. Ayrıca kavramların ezber yoluyla öğrenilmesi sonucu öğrenciler, kavramlar arasındaki ilişkiyi kuramayacaklarından kavram yanlışlığı ya da kavram kargaşası yaşayabilirler. Yanlış öğrenilen kavramların düzeltilmesi oldukça zordur ve öğrencinin yaşadığı bir kavram yanlışlığı veya kargaşası onun diğer öğrenmelerini de etkileyecek ön öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında mantıklı ilişkiyi kuramayacağından öğrenme yavaşlayacaktır. Öğrencilerin gözünden Sosyal Bilgiler dersinin ezber dersi olduğu yönündeki imajı silmek ve kavram öğretiminde ezber yerine anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmek için kullanılacak öğretim tekniklerinden biri kavram haritalarıdır. Kavram haritaları, kavramların ve kavramlarla ilgili bilgilerin zihinde somut ve görsel olarak tasarlanmasını sağlayarak kavramlar arası ilişkilendirmeye de yardımcı

olur. Çalışmada örnek olarak verilen kavram haritalarından da görüldüğü üzere özellikle kavramların sınıflandırılmasına ve kavramlar arası bağ oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu sayede de anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlanacaktır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma tutumlarında bir değişiklik olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($t=-19.278$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Yapılan etkinlik sonrası ve öncesi öğrencilerin öğretmenden kaynaklı olumsuz tutumlarına yönelik bir değişiklik olduğunu iddia eden h_1 hipotezi ($t=-13.502$; $sd=29$; $p=0.000<0.05$) istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Öğrencilerin coğrafi kavramlar bakımından hazır bulunuşluk düzeyleri ne yöndedir?

Coğrafi kavramlar bakımından hazır bulunuşluk düzeyleri yapılan kavram tanımlama ve gözlem sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Öğrencilere uygulama öncesinde Ülkemizin kaynakları ünitesi il ilgili 17 kavram verilmiştir. Ön uygulamada öğrencilerin büyük kısmı verilen kavramları tanımlayamamıştır. Kavram haritaları tekniği ile ünitenin kazanımlarına ulaşıldıktan sonra tekrar kavram tanımlama formu verilmiş son uygulamada kavramları öğrencilerin çoğu tanımlayabilmiş ve örneklendirmeler yapmıştır. Yapılan öğrenci gözlemleri ile uygulama öncesi derse hazırlık ve katılımında öğrencilerin çoğunluğunun pasif oldukları, kavram haritaları oluşturma ve bu haritaları okuma konusunda yetersiz oldukları saptanmıştır. Uygulama sonunda yapılan gözlemde ise öğrencilerde; ön bilgilerle ilişki kurma, derse katılım, kavramların önemini farkına varma, kavramlar arasında ilişki kurma, çeşitli tabloları oluşturma ve okuma konularında olumlu gelişmeler kaydedilmiştir.

Çalışmanın genel anlamda sonuçlarına bakıldığında problemin çözümü doğrultusunda uygulamanın gerçekleştirildiği deney grubunun öncelikle ön test akademik başarı testi uygulamasından aldıkları puanlar incelenmiştir. İlk problem için analizler sonucunda gruptaki öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiş ve gruptaki öğrenciler görece olarak denk kabul edilmiştir. Uygulama sonrasında ise akademik başarı testi deney grubuna son test olarak uygulanmış ve gerçekleştirilen analizler sonucunda deney grubunun ön ve son test akademik başarı toplam puanları eş örneklemlili t testi ile analiz edilerek aralarında anlamlı

bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu doğrultusunda kavram haritası tekniğine dayalı etkinliğin, Sosyal Bilgiler 6. sınıf Ülkemizin Kaynakları konusuyla ilgili yürütülen etkinliklere göre öğrencilerin akademik başarılarında anlamlı bir farklılığa neden olduğu söylenebilir. Yani yapılan çalışma ile geleneksel öğretimdeki başarıdan daha fazla bir başarı sağlandığı söylenebilir. Bu bağlamda kavram haritası etkinliğinin uygulandığı diğer çalışmaların sonuçlarıyla tutarlı olmuştur. Bu çalışmaların sonuçlarına değinmek gerekirse:

Alim ve arkadaşları (2007) nicel araştırma yöntemleri kullandıkları 5.sınıf öğrencilerinin bazı coğrafya kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları çalışmasında, belirlenen kavramların öğrenci tarafından algılanma durumunu araştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin genel olarak belirlenen kavramları yeterince anlayamadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin bu kavramları birbiriyle karıştırdığı ve kavramlar hakkında bilimsel doğrulara uymayan birçok yanılgıya sahip oldukları görülmüştür.

Yazıcı ve Samancı (2003) çalışmalarında, İlköğretim 5. sınıf ders konularıyla ilgili bazı kavramlar hakkında, öğrencilerin anlama düzeylerini tespit etmeye çalışmışlardır. İlköğretim 5. sınıfta okuyan 44 öğrenci arasında yaptıkları bir araştırma sonucu öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal bilgiler dersinde geçen kavramlar hakkında, kavram yanılgısına sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Sever ve arkadaşları (2009), Coğrafya eğitiminde kavram haritalarının faydaları ve önemini tespit edilmeye çalışmışlardır. Çalışmada, Türkçe literatürdeki araştırmalara yer vermiş, bu araştırmalar doğrultusunda sadece coğrafya eğitiminde kavram ve kavram haritalarının önemini belirtmekle sınırlı tutulduğunu belirtmişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda coğrafya derslerinde, kavram haritası kullanılarak öğrenmenin kolaylaşacağı, görsel sunum ön plana çıktığı için ezber yerine anlamlı öğrenme sağlayacağı, kavramlar çizgilerle birbirine bağlanarak, öğrencinin kavramlar arasındaki ilişkileri öğrenmesine yardımcı olacağı tespitinde bulunmuşlardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, işlediği konu doğrultusunda öğrencilere uygulanan “ön test” ve “son test” sonuçları arasında fark istatistiki açıdan doğrulanmıştır.

Alim ve arkadaşları (2008), Araştırmada, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin coğrafya konularındaki güncel bazı kavramları (iklim, doğal afet, erozyon, heyelan, deprem, fay hattı, bölge, ova, plato ve yanardağ) anlama düzeyleri ve bu kavramlarla ilgili yanlışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel olarak öğrencilerin söz konusu kavramları yeterince anlayamadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin bu kavramları birbiriyle karıştırdığı ve kavramlar hakkında bilimsel doğrulara uymayan birçok yanlışla sahip oldukları görülmüştür. Bu yanlışları önlemek ve kalıcı bilgiyi sağlamak amacıyla kavram öğretiminde ders kitabı ve sözlü anlatım dışında yöntemler kullanmanın başarıyı arttırdığı çalışmamızda tespit edilmiştir.

Daşdemir (2013), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi konulu yüksek lisans tezinde deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesi ve sonrası başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakmak için başarı testi uygulanmış, başarı ön testinde; deney ve kontrol grubunun sorulara verdikleri doğru cevapların ortalaması, birbirine yakındır. Aralarında akademik olarak anlamlı bir farkın olmadığı hesaplanmıştır. Ancak, son test sonuçlarında deney grubunun cevaplarının ortalamasının, kontrol grubuna göre daha yüksek olması deney ve kontrol gruplarının başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bulgular yapmış olduğumuz çalışma ile örtüşmektedir.

Köse (2011), Sosyal Bilgiler öğretiminde istatistik ve grafik kullanım tekniklerinin öğrencilerin grafik okuma becerisine etkisi konulu yüksek lisans tezinde öğrencilerin “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi başarı testi puanlarında deney öncesine göre daha fazla artış gözlenen, grafik okuma ve anlama becerisini kazandırmaya yönelik tekniklerin ve etkinliklerin kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşımın; grafiği okuma ve anlama becerisini kazandırmaya yönelik teknik ve etkinliklerin uygulanmadığı, materyalin kullanılmadığı, ders kitabına bağlı kalınarak yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı, yapılandırmacı yaklaşıma göre, öğrencilerin “Ülkemizin Kaynakları” ünitesine ait başarılarını artırmada daha etkili olduğu görülmektedir.

Bizim çalışmamızla paralellik gösteren başka bir çalışma da Malatyalı ve Yılmaz (2010)’ın çalışmalarıdır. Bu çalışmada kavramlar ve kavram öğretimi ile ilgili yapılan araştırmaları incelemişler ve şu çıkarımlara ulaşmışlardır: Kavramlar

bireylerin bilişsel yapılarının temel çekirdeklerini oluştururlar ve bu sebepten bireyin entelektüel gelişiminde büyük bir rol oynarlar. Kavramlar, yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim ve öğrenim yapılmasında da önemli bir role sahiptirler. Günümüzde birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi ülkemizde de örgün eğitim kurumlarında yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı olarak öğretim ve öğrenim yapılmaktadır. Ülkemizde ilk ve orta dereceli tüm okullarda müfredat programları yapılandırmacı öğrenme kuramı esas alınarak hazırlanmıştır ve bu kuramın ilkelerinin öğretimin planlanması ve uygulanmasından değerlendirilmesine kadar, eğitim ve öğretim sürecinin her safhasında hayata geçirilmesi beklenmektedir. Bu yaklaşımda öğrencilerin okul yaşantısı dışında edindikleri bilgilerin ve önceki deneyimlerinin göz önüne alınması derste öğretilecek kavramların öğrenciler tarafından bilimsel tanımına uygun doğru olarak anlaşılması için gereklidir. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerin, derslerin dayandığı disiplinlerin temel kavramlarını bilmeleri beklenmektedir.

Yılmaz ve Çolak (2011), etkili ve kalıcı bir öğrenmede etkin bir rol oynayabilmek için öğretmenler, öğrenmenin niceliğinden çok niteliği üzerine yoğunlaşmalı, öğrenme çıktılarının yanında öğrenme sürecinin değerlendirilmesine de önem vermelidirler. Kavram haritaları bu amaçları gerçekleştirmede kullanılacak en etkili öğretim ve yöntem tekniklerden birisidir çünkü kavram haritaları öğretimin her aşamasında kullanılabilme potansiyeline sahiptir, soyut kavramları ve kavramlar arasındaki ilişkileri öğrencilerin kolay anlamaları için görsel olarak somutlaştırmakta ve kompakt bir tarzda sunmaktadır. Kavram haritalarının bu özellikleri, müfredatta öğretilmesi gereken bilgilerin öğrencilerin bilişsel yapılarına organizeli bir şekilde yerleştirilmesine yardım etmektedir.

Turan (2002), Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar konulu çalışmasında Orta Dereceli okullarda coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi, öğrencilerin yeni bilgiler öğrenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kavram ve terim öğretiminde kullanılacak örnekler ve örnek materyaller çocuğun gelişim ve öğrenebilirlik seviyesine uygun olmalıdır. Çalışmamızın istatistiki verileri ışığında bu yaklaşımın bizim çalışmamızla tutarlılık gösterdiğini söylemek mümkündür.

Sosyal Bilgiler dersine olan tutum öğrenme istekliliği, Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanma durumları, öğretmenlerden kaynaklanan tutum ve Sosyal Bilgiler

dersi ne olan sevgi alt başlıkları ile ölçülmüştür. Buna göre deney sonrası elde edilen ortalama puanların deney öncesi elde edilen verilenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kavram haritaları öğrenci merkezli tekniklerdendir. Dolayısıyla öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğrenci etkileşiminde kolaylıklar sağlar (Yılmaz ve Çolak, 2011; Kaptan, 1998; Kaya, 2003; Kılınç, 2007).

Akengin ve Süer (2011), coğrafi kavramlar bakımından öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve bu kavramların geliştirilmesi üzerine deneysel bir araştırma konulu çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi, uygulanan kavram öğretim teknikleri ile öğrencilerin coğrafya konularına yönelik tutumları ve kavramları öğrenme düzeyinde artış olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma süreci içinde toplanan veriler değerlendirildiğinde çalışmanın önemli ölçüde amacına ulaştığı, kavram öğretimine yönelik etkinliklerin hem başarıyı artırma ve hem de coğrafya konularına yönelik tutumu olumlu yönde geliştirdiği görülmüştür. Uygulama öncesi sınıf atmosferinin tekdüze ve pasif öğrenci davranışları ile sınırlı olduğu gözlenmiştir. Uygulama süreci ile sınıfa hâkim olan bu pasif ve tekdüze hava, yerini daha aktif ve öğrenci merkezli bir ortama bırakmıştır. Yapılan etkinlikler öğrenciler tarafından beğenilmiş ve derse karşı daha olumlu bir tutum geliştirilmiştir. Bu veriler yaptığımız çalışmayla paralellik göstermektedir.

Birden çok kavram ve bilgi içeren, kavramların ve bilgilerin birbiriyle ilişkilendirilmesinin gerektiği derslerde Kavram Haritası tekniğinin kullanılması öğrencilerin anlamalarına kolaylaştırmaktadır. Kavram haritaları bu yönüyle işlevsel bir tekniktir. Öğrencilerin dersin başında var olan bilişsel şemalarının ortaya çıkarılmasında, konu anlatımında mevcut bilgilerle gerekli bağlantıların kurulmasında ve ders sonunda oluşan yanlış anlamaların belirlenmesinde kullanılabilir. Bu durumda birey başarılı ve özgüveni de artar.

Gerçekleştirilen bu araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ışığında şu öneriler getirilmiştir:

- Kavram haritası tekniğinin “Ülkemizin Kaynakları ” ünitesi çalışmalarındaki etkisi araştırılmıştır. Bu tekniğin daha uzun süreli ve derinliğine yapılacak çalışmalardaki etkisi araştırılabilir.

- Bu çalışma sadece “ilköğretim 6. sınıf öğrencileri” üzerinde yapılmıştır. Farklı yaş düzeylerinde olan diğer öğrencilerle de Kavram Haritası tekniği uygulanmalı ve sonuçları değerlendirilmelidir
- Kavram haritaları hitap edeceği sınıf seviyesine uygun olarak gerektiğinde renklendirerek veya resimlendirerek yapılmalı.
- Sosyal Bilgiler derslerinde ezberciliğin önüne geçmek için ders kitapları yeni kavram öğretim modellerine dönük olarak hazırlanmalıdır. İlköğretimde sosyal bilgiler, lise ve üniversitede coğrafya ders kitaplarında kavram öğretimi için ayrı sayfalar oluşturulmalıdır. Kavramları öğretmek için çizilecek şekiller arasında kavram haritalarına yer verilmeli ve bu teknik göz önüne alınarak ders kitapları hazırlanmalıdır.
- Öğrenilen kavramların zaman üzerinde pekiştirici ve hatırlatıcı bilgilerle desteklenmediği sürece unutulması söz konusu olduğu göz önüne alınmalı, öğrencilerin kavramları ezberleme yerine gerçek öğrenmelerini sağlamaları için kendilerine özgü kavram öğrenme stratejileri geliştirmeleri için çaba sarf edilmelidir
- Birbirine karıştırılan kavramlar arasındaki farkların öğrencilere açık bir şekilde kavratılması gerekmektedir.
- Eğitim Fakültesi öğrencileri kavram haritaları konusunda donanımlı yetiştirilmeli.
- Görev başındaki öğretmenlere öğrencilerin Sosyal Bilgilere karşı başarı, tutum ve kalıcılığı artırmak için kavram haritası tekniğini daha etkili bir şekilde uygulamaları adına çeşitli seminerler verilebilir.
- Kavram haritası tekniğinin uygulamalarının nasıl yapıldığını anlatan örnek etkinlik kitapları, cd vb. materyaller hazırlanmalı ve bunlardan öğretmenlerin yararlanması sağlanabilir.
- Öğretmenler dersin konusuna göre kavram haritaları ile ilgili etkinlikleri planlayarak uygulamalıdır.

- Hazırlanacak olan kavram haritaları uzmanların tavsiye ettiği şekilde hazırlanmalı.
- Kavram haritası yönteminin Sosyal Bilgiler dersinin farklı konularında ve diğer derslerde de kullanılması ile ilgili araştırmalar yapılmalı ve sonuçlar karşılaştırılmalıdır.
- Kavram haritası tekniğini öğrenen öğrencilerden kavram öğrenimi için materyal derlemeleri ve geliştirmeleri sağlanmalıdır. Bu tekniği kavrayan öğrenci bunu diğer derslerde de uygulayarak hem öğrenmeden zevk alır, hem de diğer derslere yönelik başarı, tutum ve kalıcılığını artırabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi Yeryüzünde Yaşam Ünitesindeki Kavram Yanılgıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akengin, H., Süer, S., (2011). Coğrafi Kavramlar Bakımından Öğrencilerin Hazır bulunuşluk Düzeyleri ve Bu Kavramların Geliştirilmesi Üzerine Deneysel Bir Araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 24, 26-48.
- Aktaş. S. (2010), *İlköğretim II: Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kilis Yedi Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alım, M., Özdemir, M., Yılar, B., (2008). 5. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Coğrafya Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgılar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1):151-162.
- Altun, A. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-I*. (Ed. Turan, R, Sünbül, A. M., Akdal, H), Ankara: Pegem Akademi.
- Ayas, A, (2005). *Kavram Öğrenimi*. (Ed. Çepni, S.), Fen ve Teknoloji Öğretimi (s.66 –91). Ankara: Pegama Yayıncılık.
- Barth, J. L., Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası, Milli Eğitim Geliştirme Projesi.
- Beydoğan, Ö. (2007). *Derinliğine ve Yüzeysel Öğrenmede Kavram Haritaları ve Şemaların İşlevi*, No: 173, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Christensen, L. B. (2004). *Experimental Methodology*. Boston: MA: Pearson Allyn and Bacon.
- Çakır, S.Ö., Yürük, N. (1999). *Oksijenli ve Oksijensiz Solunum Konusunda Kavram Yanılgıları Teşhis Testinin Geliştirilmesi ve Uygulanması*. III. Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu. M.E.B. ÖYGM.
- Çeliköz, N., (1998). Kavram öğrenme ve Öğretme İlkeleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2): 69-71.
- Çeviker, T. (1986). *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü, Tanzimat ve İstibdat Dönemi (1867-1878 / 1878-1908)*, İstanbul: Adam Yayınları.

- Daşdemir, İ., (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, S. B., Akengin H. (2010). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *E-İnternational Journal Of Educational Research*, 1(1), 26-40.
- Doğanay, A. (2002). *Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erden, M.(1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Ertürk, S. (1984). *Program Geliştirme*, No: 4, Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Gencer, P. B. (2006). *İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Coğrafya Konularında Kavram Haritalarının Öğrenci Başarısına Etkisi (Erzurum İli Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim Okulun Örneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kabapınar, F., (2003). Kavram Yanılgılarının Ölçülmesinde Kullanılabilecek Bir Ölçeğin Bilgi-Kavrama Düzeyini Ölçmeyi Amaçlayan Ölçekten Farklılıkları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı: 35, 398-417.
- Kabapınar, Y., (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğrenimi*, Maya Akademi: Ankara.
- Kâğıtçıbaşı, Ç. (1983). *İnsan ve İnsanlar*, İstanbul: Beta Yayım Dağıtım.
- Kalyıcı, N., Çakmak, M., (2000). Kavram Haritalarının Öğretim Sürecinde Kullanılması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı 24.
- Kaptan, F. (1998). Fen Öğretiminde Kavram Haritası Yöntemini Kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, 95-99.
- Kaptan, F. (1999). *Fen Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, N. O. (2003). Fen Eğitiminde Kavram Haritaları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, 70-79.
- Kaymakçı, S., (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Bulmaca Kullanıyorum, *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 2(2), 86-99.

- Kıldan, A.O, Ünver, N.,(2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ed. Doğanay, A). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2011). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Kavramsal Değişim Metinlerinin Kavram Yanılgılarının Giderme Üzerine Etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılınç, A. (2007). Bir Öğretim Stratejisi Olarak Kavram Haritalarının Kullanımı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 21-48.
- Köse, M. A. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Grafik Okuma Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Köstüklü, N. (2003). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Güney Ofset.
- Malatyalı, E., Yılmaz, K., (2010). Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinde Kavramlar Ve Önemi: Kavramların Pedagojik Açından İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14) .
- MEB, (2005). *6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özbay, Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Trabzon: Akademi Kitapevi.
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim Programları ve Öğretim*, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. (1998). Her Yönüyle Öğretmenlik Mesleği (1. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, C., Dilek, D. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özyürek, M., (1983). Kavram Öğrenme ve Öğretme, A.Ü. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 2, 347-366.
- Safran, M. (2008). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. Tay, B., Ocal, A.). Ankara: Pegem Akademi.
- Senemoğlu, N., (1998). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Özsen Matbaa.

- Sever, R., Budak, F. M., Yalçınkaya, E., (2009). Coğrafya Eğitiminde Kavram Haritalarının Önemi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2): 19-32.
- Sönmez, V., (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi*, No:1034, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, T. (1994). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi'nde Akademik Benlik Kavramının Ders İçi Öğrenme ve Ders Dışı Çalışma Yolları ile Başarı İlişkisi. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10.
- Tanrıöğen, A.(2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. Tanrıöğen, A.). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taşlı, İ., (2005). *4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Üniteleri İle İlgili Kavram Bulmacaları Örnekleri*, 21.07.2014. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/166/index3-tasli.htm.
- Turan İ., (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 2002-2, Cilt 22, Ankara.
- Turan, İ., 2002. Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Turanlı, N., Keçeli, V., Türker, N. K., (2007). Ortaöğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Karmaşık Sayılara Yönelik Tutumları İle Karmaşık Sayılar Konusundaki Kavram Yanılgıları ve Ortak Hataları, *BAÜ FBE Dergisi*, 9(2), 135-149.
- Ubuz, B. (1999). 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinin Temel Geometri Konularındaki Hataları ve Kavram Yanılgıları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (17) 95-104.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünlü, M., (2001). İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitim ve Öğretimi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 31-48.
- w3.gazi.edu.tr/~burak/U4.pSf, 23.08.2014.

- Yazıcı, H., Samancı, O., (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 158.
- Yel, S. (2006). Kavram Geliştirme ve Öğretimi Der: Öztürk, C. (Der.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz,K., Çolak, R., (2011). Kavramlara Genel Bir Bakış: Kavramların ve Kavram Haritalarının Pedagojik Açından İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1): 185-204.
- Yiğit, N., Özmen, H., Akyıldız, S. (2005). *İki-Üç Boyutlu Araç-Gereçleri Hazırlama ve Uygulamalar*. N. Yiğit (Ed.), Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Trabzon: Derya Kitabevi.

EKLER

Ek 1. Kavram Tanımlama Formu

Adı- Soyadı :

Sınıfı :

Numarası :

1. Üretim

8. Hayvancılık

2. Tüketim

9. Sanayi

3. Yatırım

10. Turizm

4. Rezerve

11. Yer altı kaynakları

5. Hammadde

12. Tabii kaynaklar

6. Enerji

13. İklim

7. Tarım

14. Bitki örtüsü

15. Vergi

16. Meslek

17. Güneydoğu Anadolu
Projesi

Ek 2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi

ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

1.) Ülkemizdeki kereste fabrikalarının çoğunun Karadeniz Bölgesi'nde kurulmuş olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Enerji kaynaklarının bol olması.
B) Ulaşımın kolay olması.
C) Denize kıyısı olması.
D) Hammaddenin bol olması.

2.) Aşağıda verilen yerlerden hangisinde kağıt fabrikası yoktur?

- A) Çaycuma (Zonguldak) B) Sarayönü (Konya)
C) Taşköprü (Kastamonu) D) Aksu (Giresun)

3.) Bazı sanayi kolları bazı yörelerde yaygındır. Aşağıda bazı yöreler ile bu yörelerde yaygın olan ekonomik faaliyet eşlemlerinden hangisi yanlıştır?

- A) Trakya-Ayçiçekyağı
B) Edremit-Gemlik-Zeytinyağı
C) Adana-Çay
D) Erzurum-Kars-Büyükbaş hayvancılık

4.) Ülkemizde aşağıda verilen tarım ürünlerinden hangisinin tamamı Akdeniz Bölgesi'nden elde edilir?

- A) Fındık B) Muz C) Pamuk D) Çay

5.) Zeytin yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olan Akdeniz iklimine uyum sağlamış bir bitkidir. Buna göre zeytin aşağıda verilen bölgelerimizin hangisinde yetiştirilemez?

- A) Akdeniz B) Ege C) İç Anadolu
D) Marmara

6.) Ülkemizde çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilebilmesini sağlayan temel etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yüzölçümünün büyük olması
B) Tarım alanlarının geniş olması
C) Akarsu bakımından zengin olması
D) Çeşitli iklim tiplerinin etkili olması

7.) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin tabii kaynaklarından değildir?

- A) Madenler B) Tarihi eserler
C) Ormanlar D) Akarsular

8.) Bir iş adamı pamuk tarımını yaptığı bir yörede pamuklu dokuma fabrikası açmak isterse aşağıda verilen yerlerden

hangisi bu fabrika için seçilebilecek bir merkezdir?

- A) Giresun B) Sivas C) Erzurum D) Adana

9.) Turizm alanında yatırım yapmak isteyen

bir iş adamı aşağıda verilen yerlerden

hangisinde yatırım yapmayı düşünmemelidir?

- A) Alanya B) Marmaris C) Gaziantep
D) Fethiye

10.) Aşağıdaki illerde yetiştirilen karakteristik tarım ürünleri hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

Konya Rize Mersin

- A) Muz İncir Tütün
B) Buğday Çay Muz
C) Çay Mısır Buğday
D) Buğday Çay Ayçiçeği

11.) Sosyal bilgiler öğretmeni Ali Bey öğrencilerine Türkiye'de tarımı destekleyen kurumların neler olduğunu sormuştur. Aşağıdakilerden hangisi Ali öğretmenin sorusuna öğrenciler tarafından yanlış cevap olarak verilmiştir?

- A) Toprak Mahsulleri Ofisi B) İş Bankası
C) Ziraat Bankası D) Devlet Su İşleri

12.) Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Balıkçılık en fazla Karadeniz Bölgesi'nde yapılır.

B) Küçükbaş hayvancılık bozkır bitki örtüsünün görüldüğü bölgelerde yaygın olarak yapılır.

C) Büyükbaş hayvancılık uzun çayırların yaygın olduğu alanlarda yapılır.

D) Arıcılık bitki örtüsünün fakir olduğu yerlerde yapılır.

13.) Yurdumuzda petrol en çok hangi bölgemizde çıkarılır?

- A) Doğu Anadolu B) İç Anadolu
C) Ege D) Güneydoğu Anadolu

14.) Halkımızın temel besin maddesi olmasından dolayı aşağıdaki ürünlerden hangisinin üretimini öncelikle artırmak gerekir?

- A) Turunçgiller B) Buğday C) Çay D) Pirinç

15.) Dünya rezervinin yarısından fazlası Türkiye’de bulunur. Balıkesir, Eskişehir, Kütahya dolaylarında çıkartılır. Özellikle jet ve roket yakıtında, teknolojik ürünlerde, cam, kâğıt, sabun, deterjan vb. birçok alanda kullanılır.

Yukarıda özelliklerinden bahsedilen bu maden aşağıdakilerden hangisidir?

A)Demir B)Bakır C)Bor D)Krom

16.) Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde turizmi geliştirmek için yapılabilecek çalışmalardan birisi değildir?

- A) Doğal güzelliklerimizi ve tarihi değerlerimizi korumak.
B) Ülke tanıtımına büyük önem vermek.
C) Yeni tarihi eserler yapmak.
D)Ülkemize gelen her turiste misafirperver, dürüst ve yardımsever olmak.

17.) Aşağıdakilerden hangisi sanayinin kurulması için en az etkilidir?

A) Ham madde B) Enerji C) Sermaye D) İklim

18.) Bir işadamı üç ayrı merkezde üç ayrı fabrika kurmayı planlıyor. Ürünün fabrikaya yakın olması ulaşım masrafının azaltacaktır. Buna göre girişimcinin seçeceği il ve ürün aşağıdakilerden hangisinde vanlıs verilmiştir?

<u>il</u>	<u>ürün</u>
A) Konya	irmik ve bisküvi
B) Adana	pamuk
C) Bolu	zeytinyağı
D) Tekirdağ	ayçiçeği yağı

19.) Ülkemizde tahıl üretimi en fazla hangi bölgemizde yapılmaktadır?

- A) Akdeniz B) İç Anadolu
C) Ege D) Güney doğu Anadolu

20.) Yaz turizmi denildiğinde akla ilk gelen güneş ve deniz iken, kış turizminde kar ve kayaktır.

Aşağıda verilen dört turistik yerden hangisine yapılacak olan turizm yatırımı diğerlerinden farklı olmalıdır?

A)Alanya B)Uludağ C)Kuşadası D)Ayvalık

21.)Güney Doğu Anadolu projesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A)Tarımsal üretim artmıştır.
B)Tarıma dayalı sanayi kolları ve ticari faaliyetler gelişmiştir.
C)İşsizlik azalmıştır.
D)Bölgeden göç artmıştır.

22.)Mehmet Bey’in yaptığı alışveriş sonrasında fiş veya fatura almaması aşağıdaki sonuçlardan hangisine neden olmaz?

- A)Aldığı ürün için ödediği vergi devlete ulaşmaz, satıcıda kalır.
B)Vatandaşlık sorumluluklarından birinin yerine getirilmemesine neden olur.
C)Devletin vergi gelirleri azalacağından hizmetlerde aksamalar meydana gelir.
D)Yapılan alışveriş kayıt altına alınmayarak devlet korunmuş olur.

23.) - Bursa çevresinde ipekböcekçiliği geliştiği için tekstil sanayisi de gelişmiştir.

- Adana çevresinde pamuk üretimi fazla olduğundan dokuma sanayisi gelişmiştir.

- Trakya’da ayçiçeği üretimi fazla olduğundan yağ sanayisi gelişmiştir.

Buna göre Türkiye’de sadece yukarıdaki bilgilere bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Türkiye’de her bölgenin ekonomik etkinlikleri farklıdır
B) Bursa çevresinde tekstil ipekböcekçiliğine bağlıdır.
C) Türkiye’deki bölgelerin sanayisi sadece tarıma dayalıdır.
D) Adana’da Tekstilin hammaddesi pamuktur.

24.) Doğu Anadolu Bölgesi Erzurum-Kars bölümünde aşağıdaki hayvancılık türlerinden hangisi daha çok yapılmaktadır?

- A)Küçükbaş hayvancılık
B)Büyükbaş hayvancılık
C)Kümes hayvancılığı
D)Balıkçılık

25.)Devletin vatandaşa daha kaliteli hizmet sunmak amacıyla aldığı aşağıdaki vergilerden hangisi satın aldığımız ürünlerle dolaylı olarak verdiğimiz vergi çeşitlerinden biridir?

- A)Emlak Vergisi
B)Taşıt Vergisi
C)Katma Değer Vergisi
D)Gümrük Vergisi

26.)İlgi, istek ve yeteneği doğrultusunda iyi eğitim almış insan nitelikli bir insandır. Buna göre nitelikli insan ile ilgili olarak aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşamaz?

- A)İşini en iyi şekilde yapar.
- B)Zamandan, enerjiden, malzemenen ve emekten tasarruf eder.
- C)Yeniliklere ve gelişmelere karşıdır.
- D)Ülke ekonomisine katkı sağlar.

27.)Aşağıdakilerden hangisi meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken unsurlardan biri değildir?

- A)İlgi ve yeteneğe uygun olması
- B)Hayatımızı devam ettirebilecek bir gelire sahip olması
- C)Baba mesleği olması
- D)Mutlu olacağı bir seçim yapması.

28.)

Yukarıdaki şemada soru işareti olan kutuya aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Bütün mesleklerde başarılı olur.
- B) Ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar.
- C) Çalışma verimliliği artar.
- D) Kendine güven duyar.

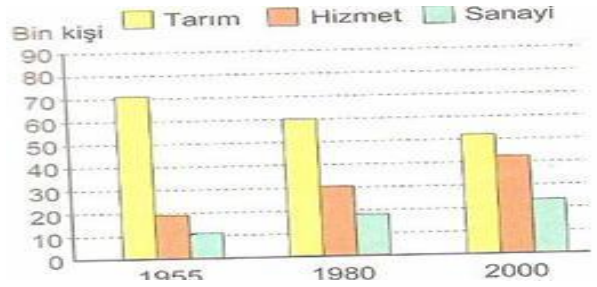
29.) Funda: insanlar ile çok iyi iletişim kurabiliyorum.

Ayşe: bende iletişim konusunda benim gibiyim.

Buna göre Funda ve Ayşe'nin seçeceği aşağıdaki meslek dallarından hangisi ilgi ve yeteneklerine uygun değildir?

- A)Öğretmen
- B)Psikolojik Danışman
- C)Halkla İlişkiler Uzmanı
- D)Muhasebeci

30.)

Grafikte 1955, 1980 ve 2000 yıllarında çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımı verilmiştir. Grafikle ilgili olarak, aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Tarımda çalışan nüfus oranı sürekli azalmıştır.
- B) Ülkemiz ürettiği sanayi ürünlerini ihraç etmektedir.
- C) Sanayi sektöründe çalışan nüfus, tüm yıllarda diğer sektörlerle göre azdır.
- D) Sanayi ve hizmet sektöründe çalışan nüfus oranı sürekli artmıştır.

31.)

Yukarıdaki haritada işaretli alanda yetiştirilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Şekerpancarı
- B) Pamuk
- C)Tütün
- D)Çay

32.)Aşağıdakilerden hangisi ormanın faydalarından değildir?

- A)Hayvanlara doğal ortam sağlar.
- B)Hava kirliliği ve gürültüyü önler.
- C)İlaç yapımında ormanlardan yararlanılır.
- D)İnsanlara barınma ortamı sağlar.

EK 3. Sosyal Bilgiler Tutum Anketi

	Maddeler	Tamamen	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen	Katılmıyorum
		Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen	Katılmıyorum
1. BOYUT	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.						
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*						
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*						
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*						
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...						
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*						
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*						
2. BOYUT	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.						
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.						
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.						
	11-Sosyal Bilgiler dersini iple çekiyorum.						
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.						
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.						
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.						
	15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.						
3. BOYUT	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Soysal Bilgiler dersinden soğuttu.*						
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Soysal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*						
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*						
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*						

	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdi.					
	21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*					
4. BOYUT	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.*					
	26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*					

* Olumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir

EK 4. Aile Bilgi Formu

Öğrencinin adı-soyadı:

Sınıf-numarası:

Cinsiyeti:

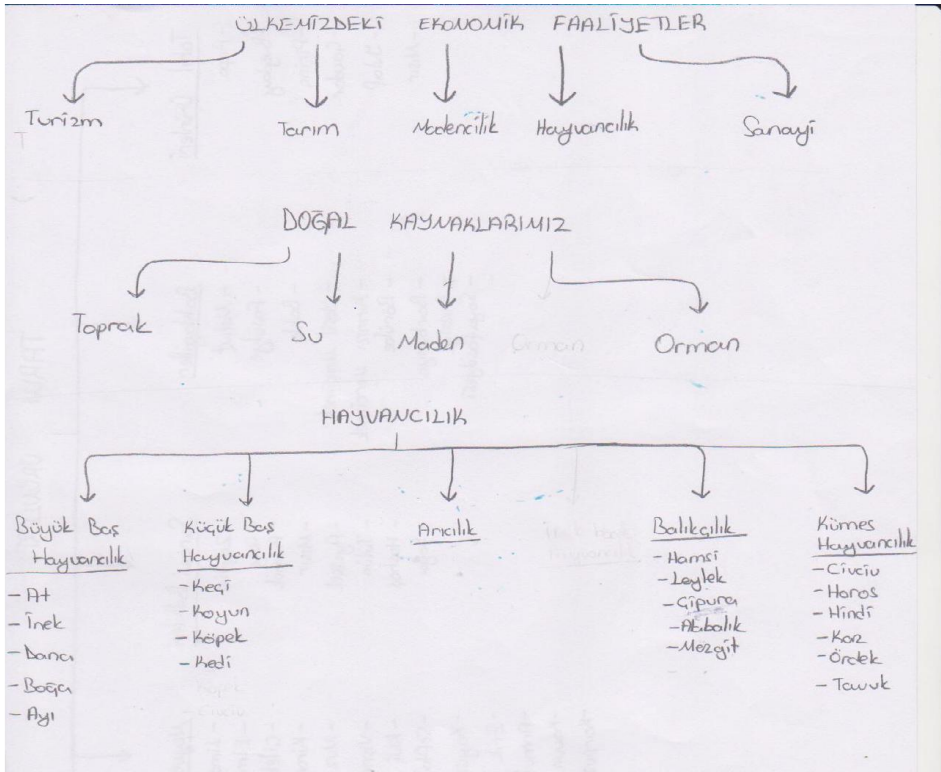
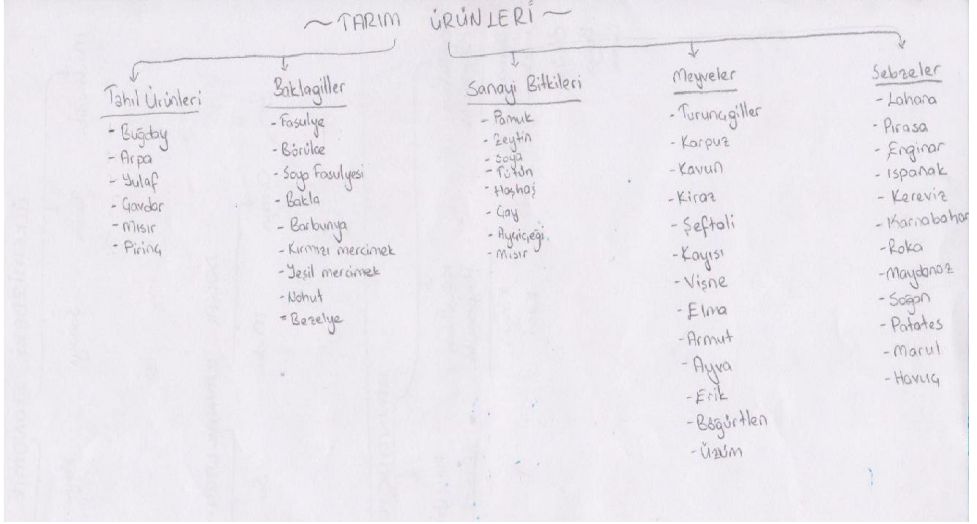
Annenin ve babanın mesleği:

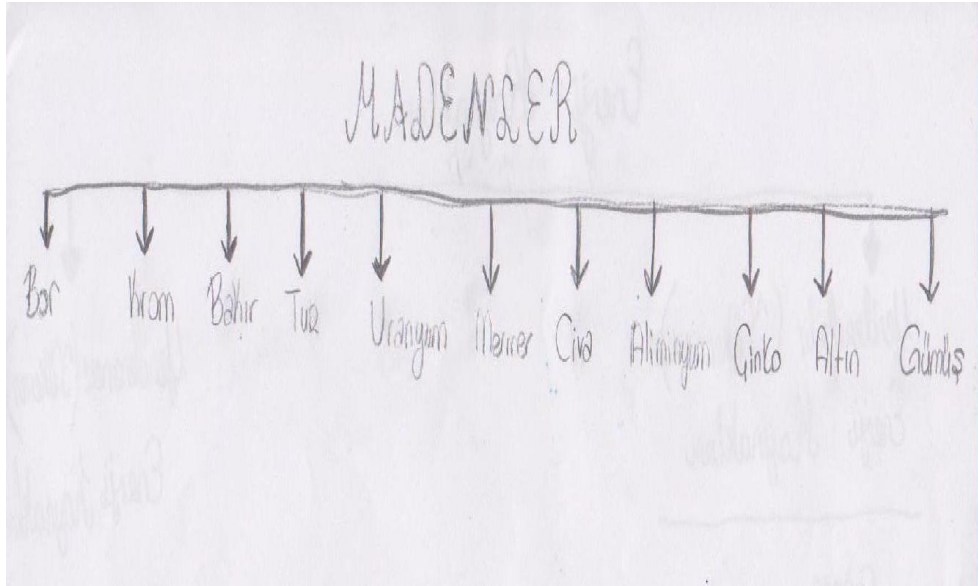
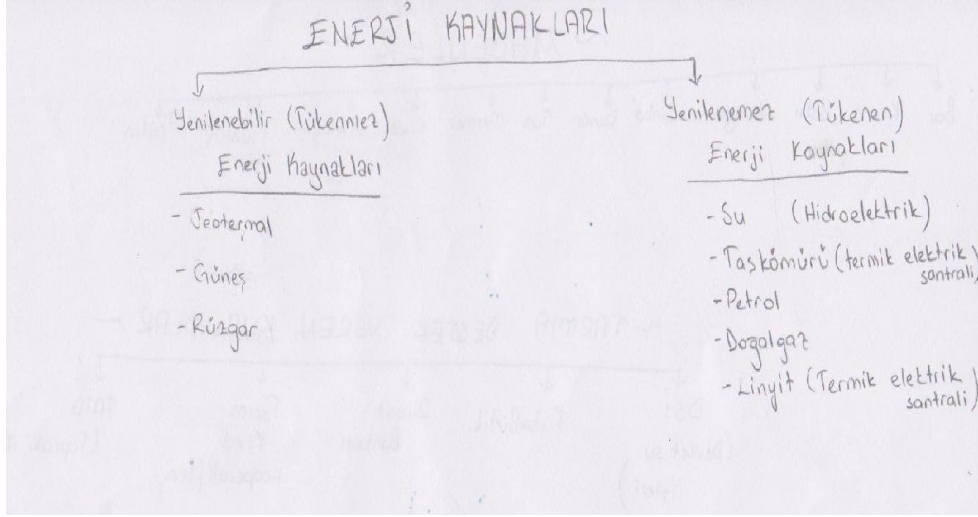
Annenin ve babanın eğitim durumu:

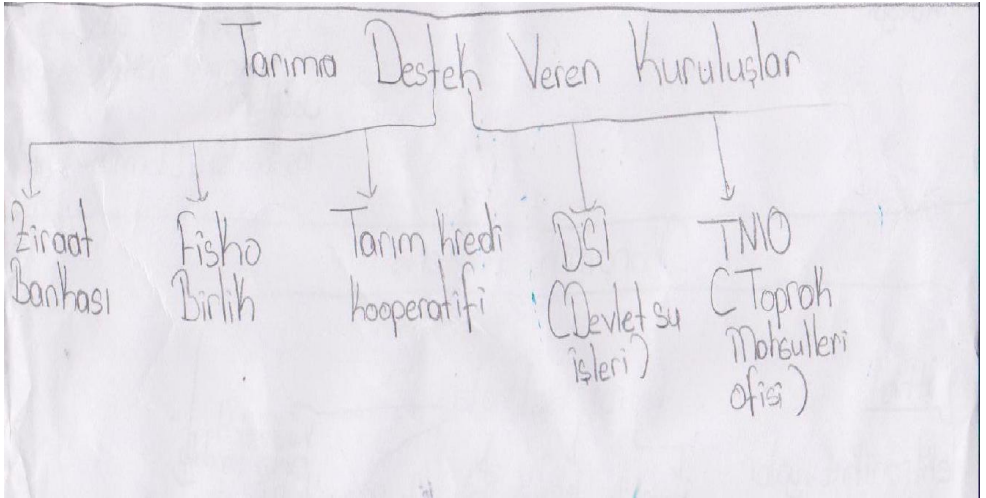
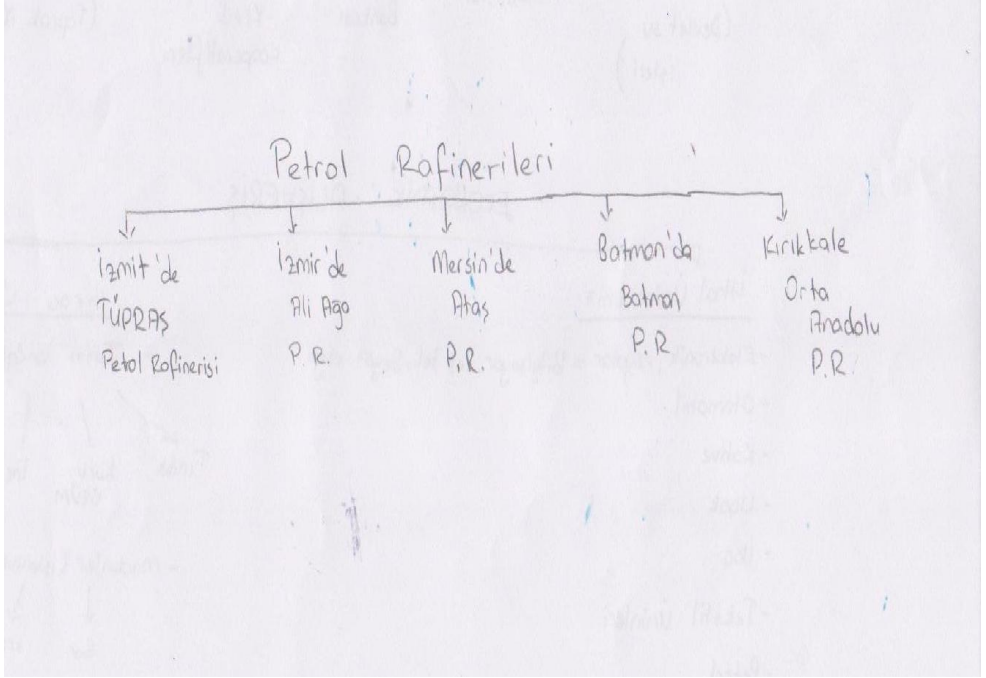
Ailenin gelir düzeyleri:

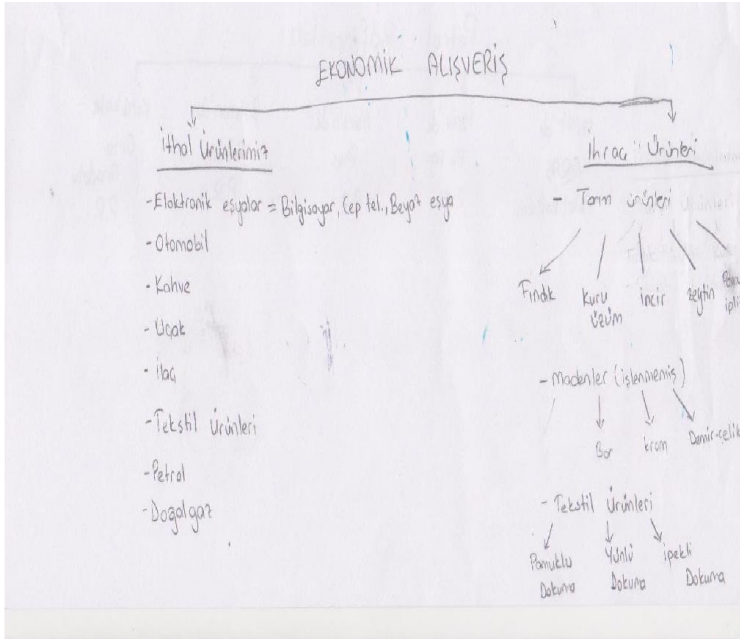
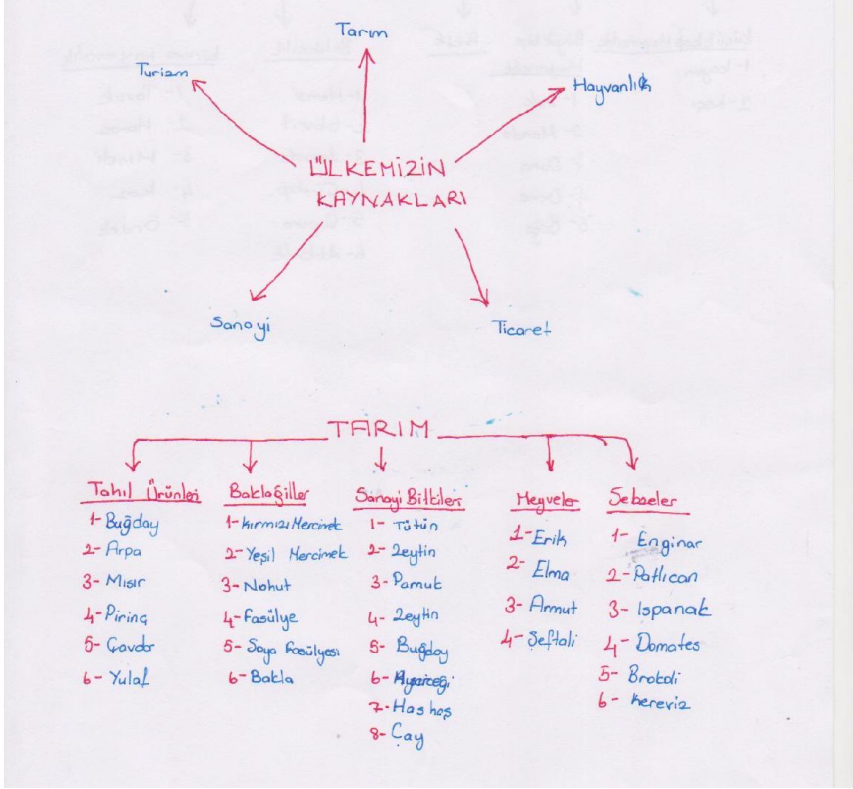
Öğrencilerin çalışma çalışma odası var mı:

Ek 5. Çalışmada öğrencilerin yaptığı kavram haritası örnekleri

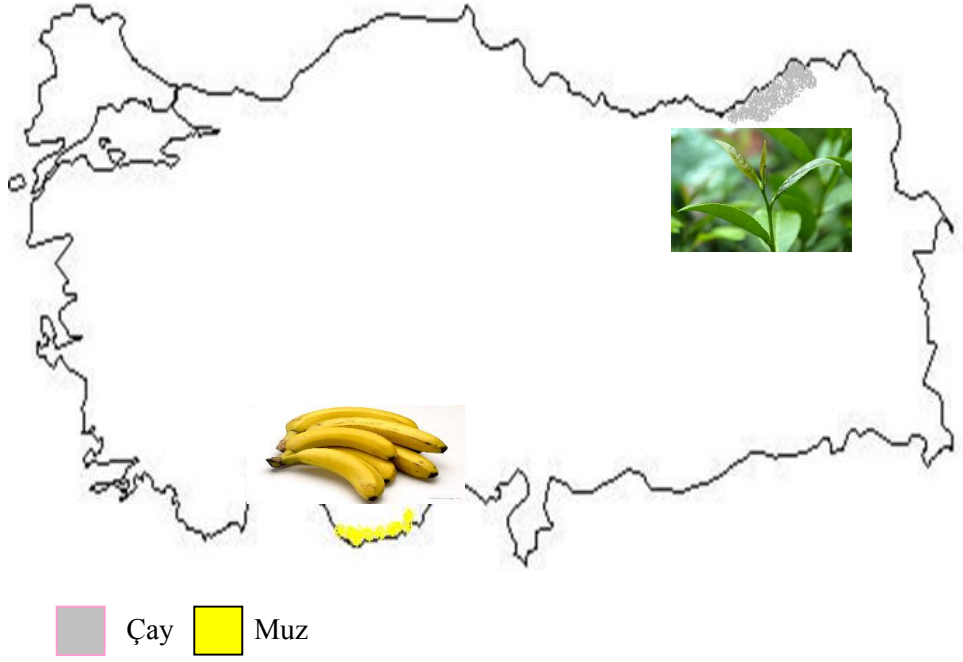

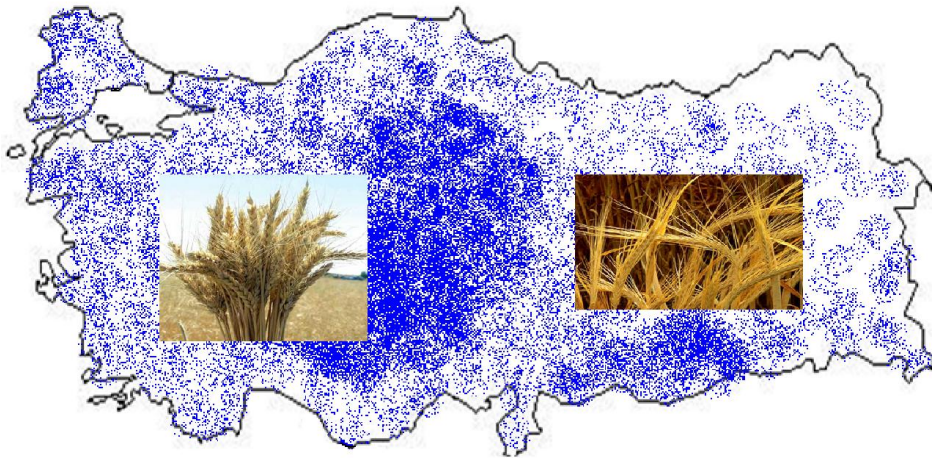

Ek 6. Etkinlikler

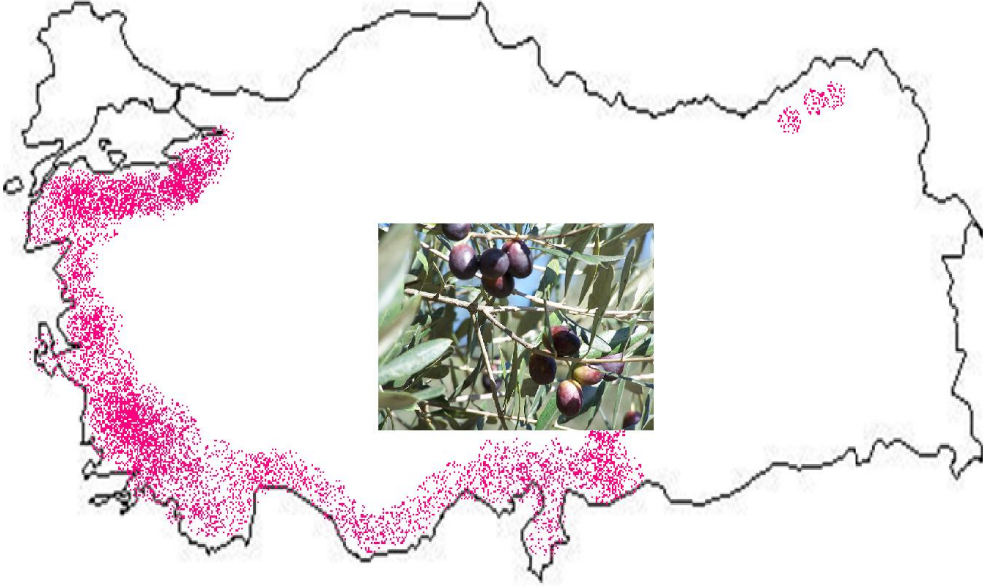
1. Türkiye’de çay ve muz ekim alanları

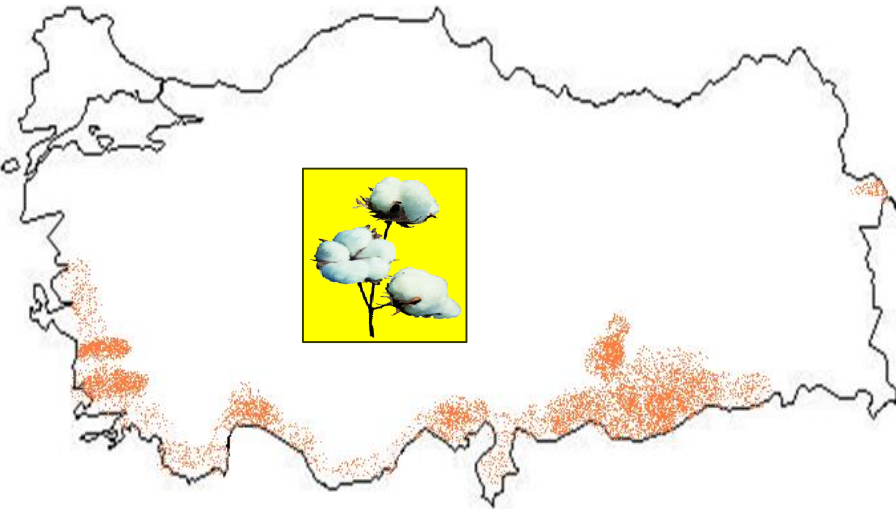
2. Türkiye’de buğday ve arpa ekim alanları

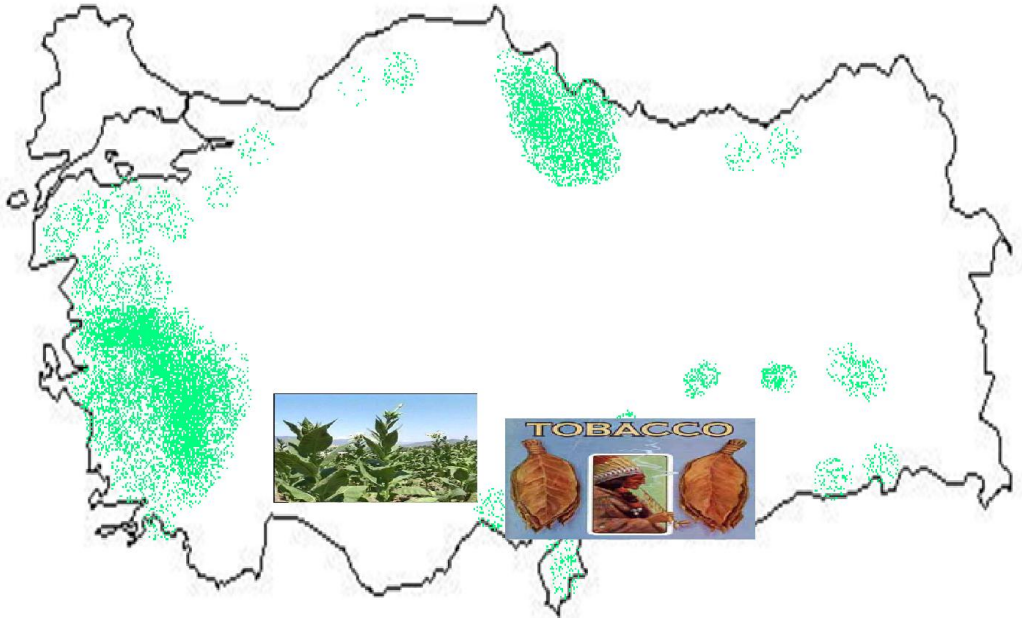
3. Türkiye’de zeytin üretim alanları

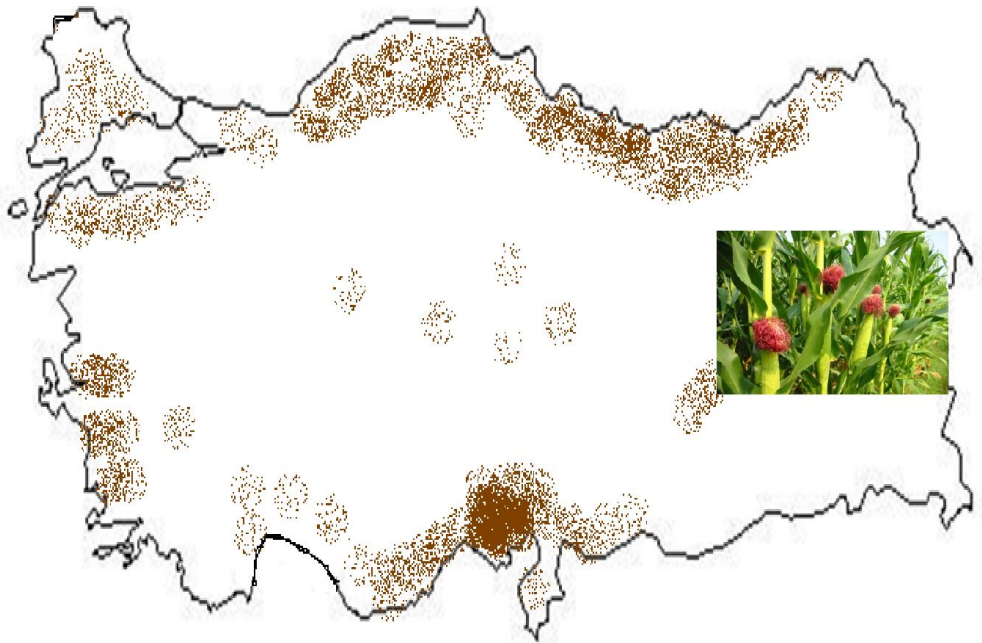
4. Türkiye’de pamuk ekim alanları

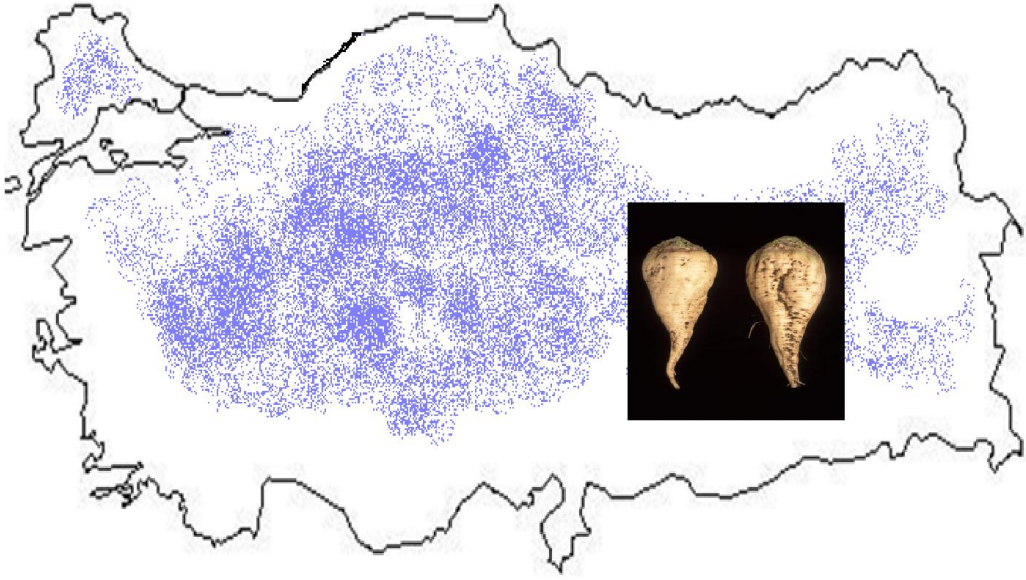
5. Türkiye’de tütün ekim alanları

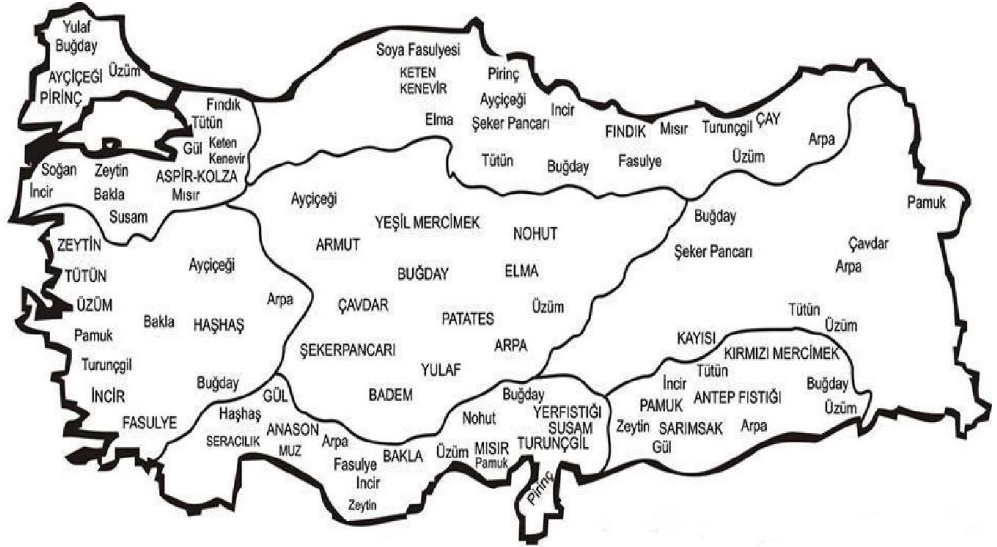
6. Türkiye’de mısır ekim alanları

7.Türkiye’de şekerpancarı ekim alanları

8. Türkiye’de tarım ürünleri kavram haritası

TARIM ÜRÜNLERİ

1-TAHILLAR (%64)

- Buğday (İç Anadolu)
- Arpa (İç Anadolu)
- Çavdar (İç Anadolu)
- Yulaf (İç Anadolu)
- Mısır (Akdeniz)
- Pirinç (Marmara)

2-SANAYİ BİTKİLERİ (%10)

- Pamuk (G.A.D)
- Tütün (Ege)
- Ş.pancar (İç Anadolu)
- Haşhaş (Ege)
- Çay (D.Karadeniz)
- Keten (B.Karadeniz)
- Kenevir (B.Karadeniz)

3-BAKLAGİL (%12)

- Mercimek
- *K.Mercimek(G.D.A)
- *Y.Mercimek (İç Anadolu)
- Nohut (İç Anadolu)
- Fesulye (Ege)
- Bakla (Akdeniz)

4-YAĞ BİTKİLERİ (%9)

- Ayçiçeği (Marmara)
- Zeytin (Ege)
- Susam (Akdeniz)
- Yerfıstığı (Akdeniz)
- Soyafasulyesi (Akdeniz)
- Aspir-Kolza (Marmara)

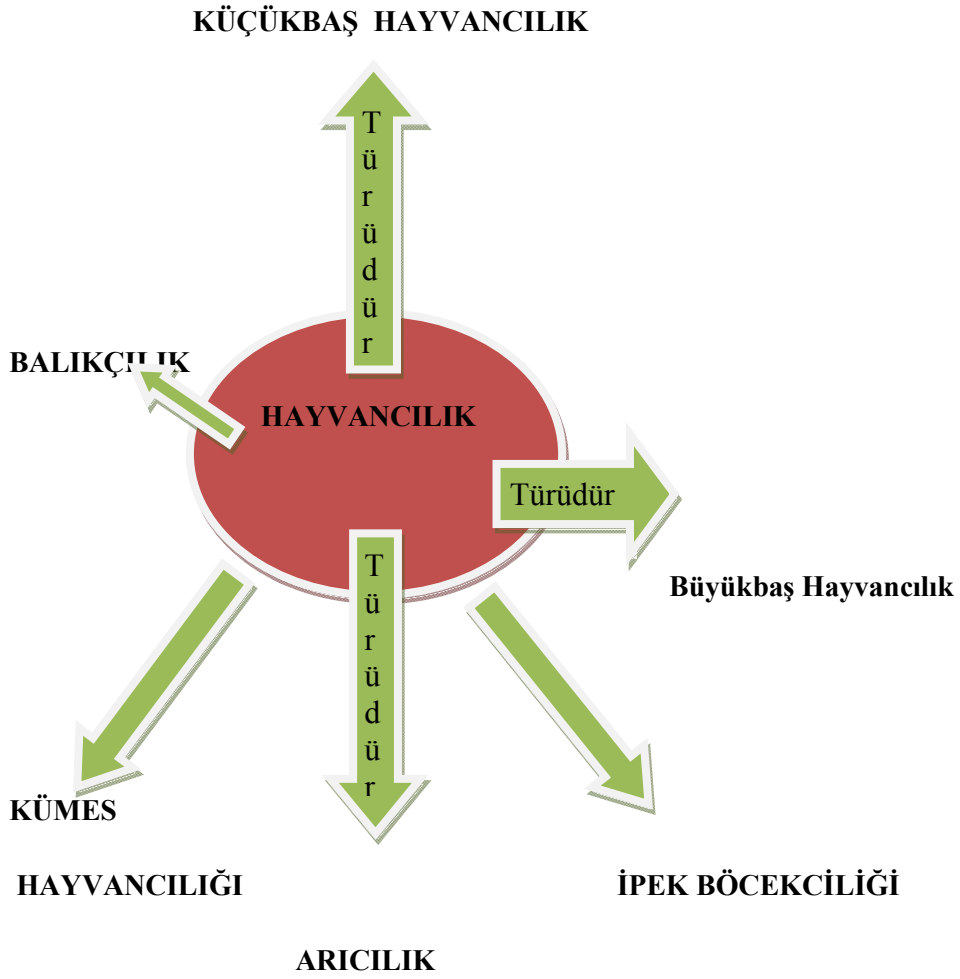
5-MEYVECİLİK

- Fındık (Karadeniz)
- İncir (Ege)
- Turunçgil (Akdeniz)
- Üzüm (Ege)
- Elma (İç Anadolu)
- Kayısı (D.Anadolu)
- Antep Fıstığı (G.D.A)
- Armut (İç Anadolu)
- Muz (Akdeniz)
- Badem (İç Anadolu)

6-YUMRULU BİTKİLER

- Patates (İç Anadolu)
- Sarımsak (G.D.A)
- Soğan (Marmara)

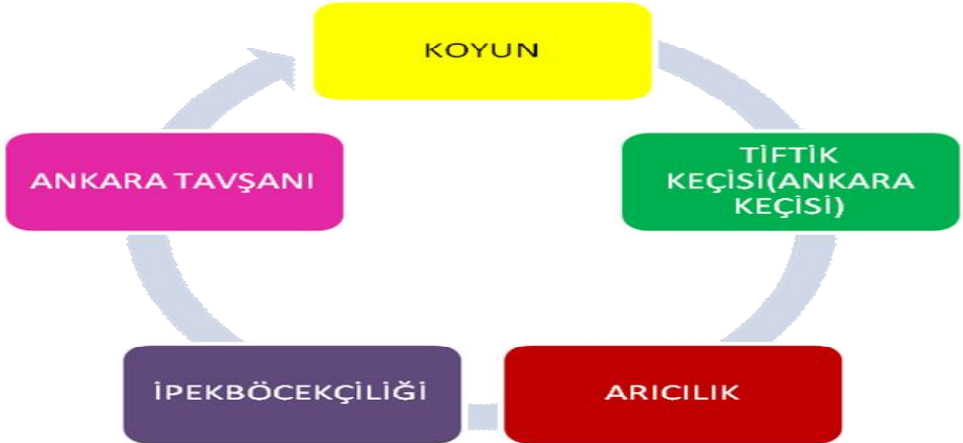
9.Hayvancılık kavram haritası

10. Balıkçılık kavram haritası

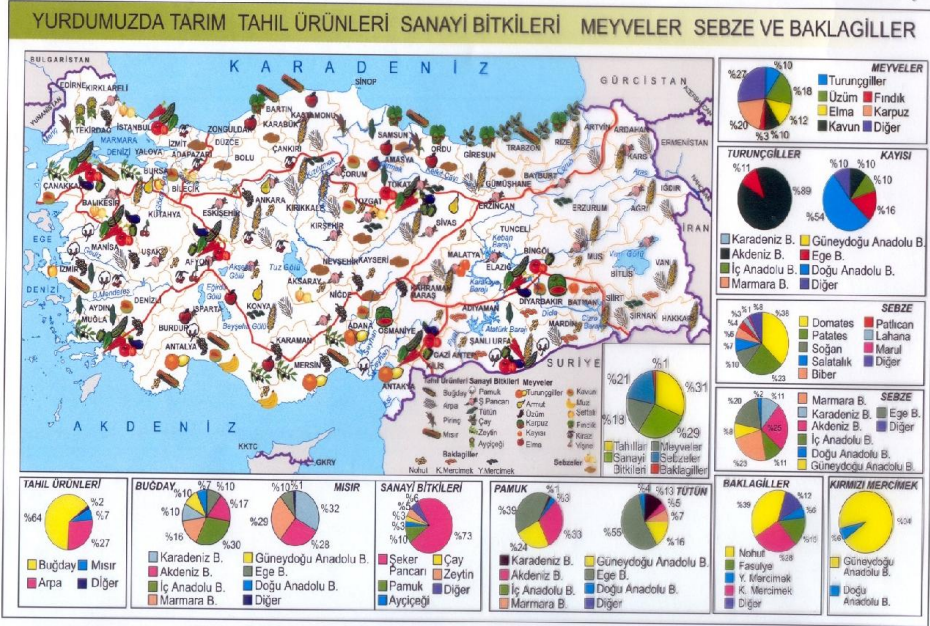
11. Hayvancılık İç Anadolu Bölgesi Örneği

12.Yurdumuzun Tarım Ürünleri Haritası

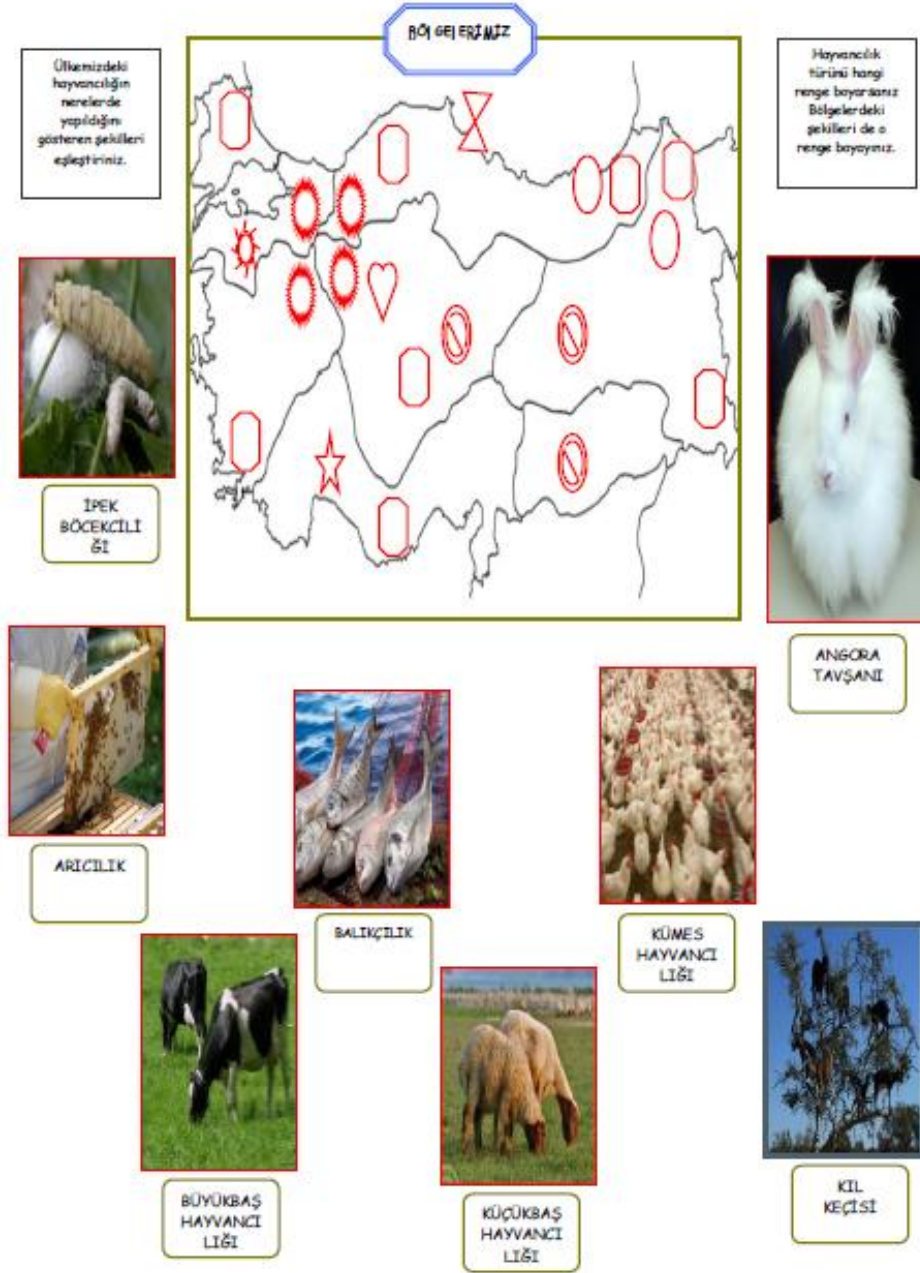
TÜRKİYEMİZ Yurdumuzda Ekonomik Hayat

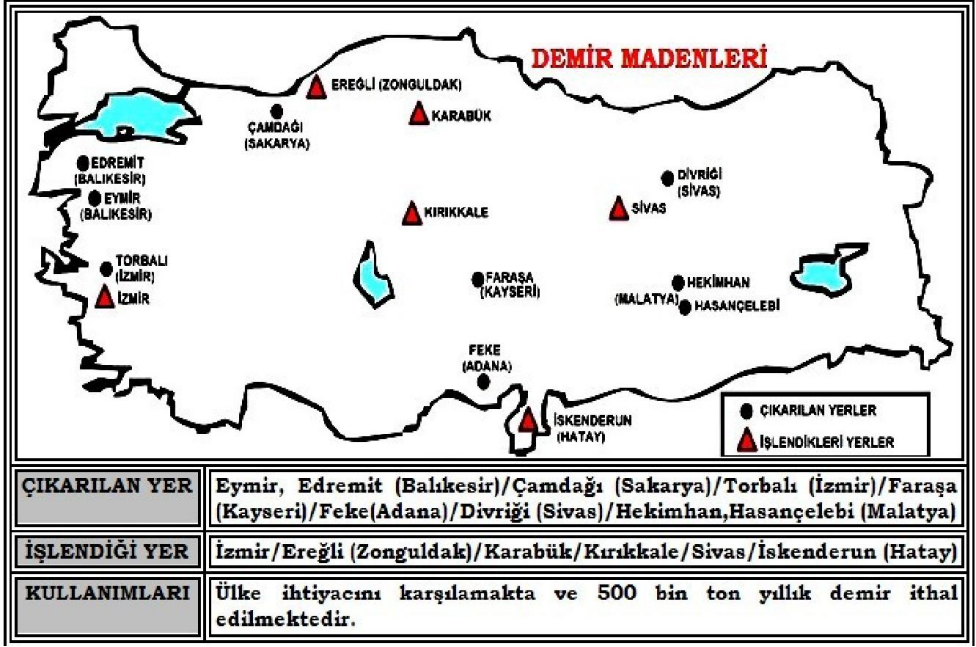
13.Yurdumuzda Hayvancılık Haritası

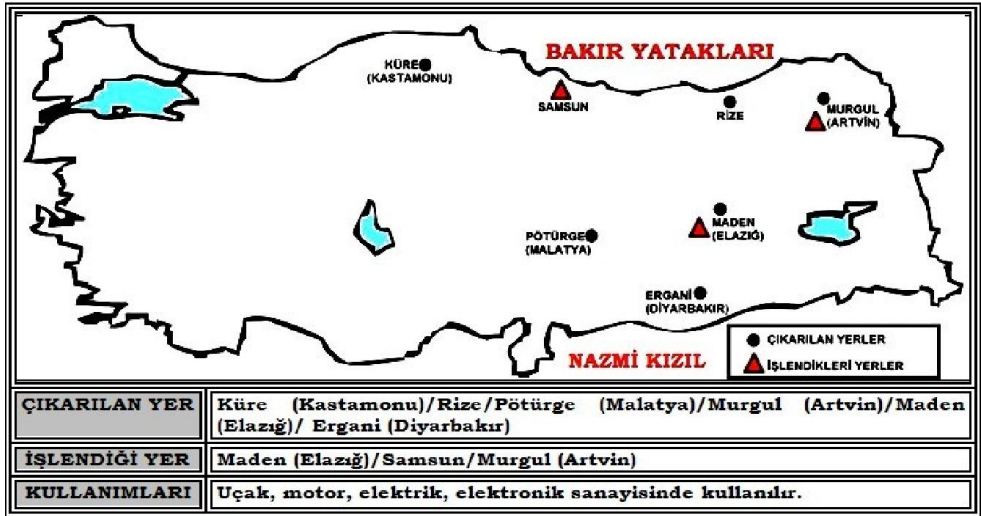
16.Bölgelerimiz Hayvancılık Haritası

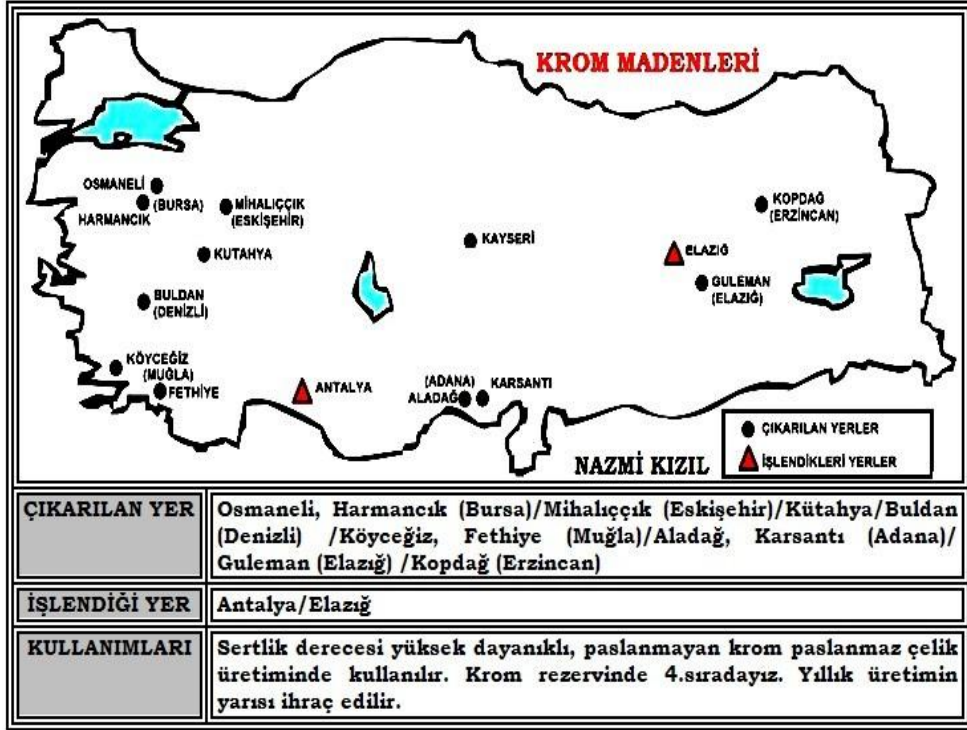
17.Ülkemizdeki Bakır Madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

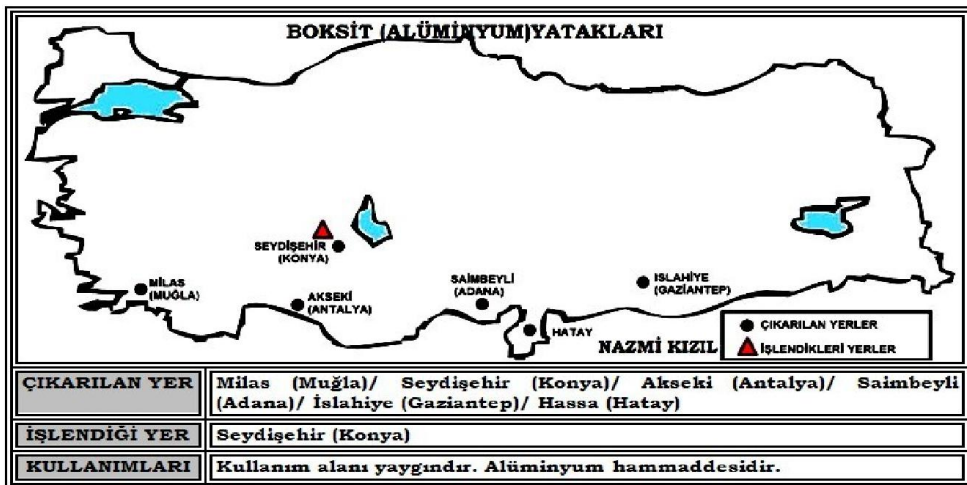
18.Ülkemizdeki Bakır Madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

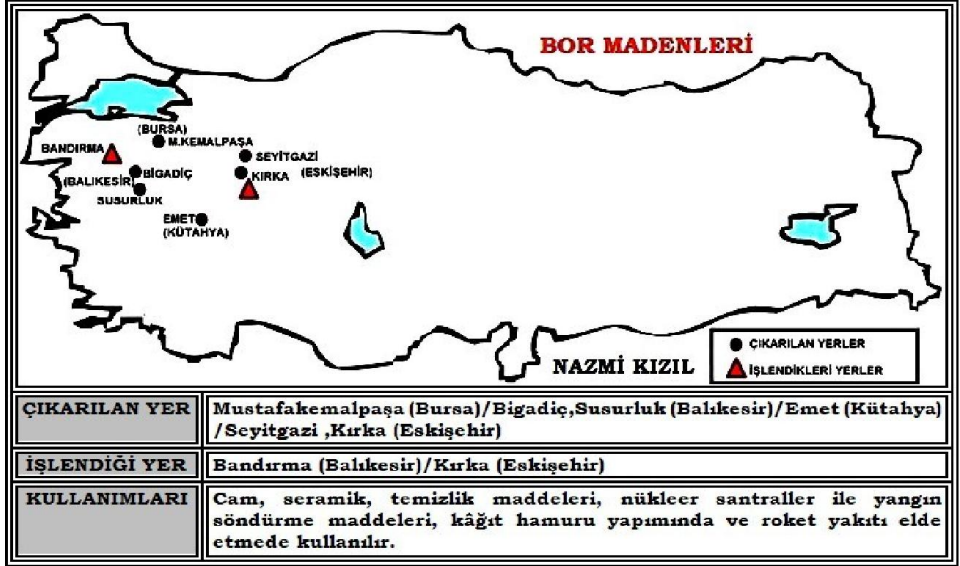
19. Ülkemizdeki krom madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

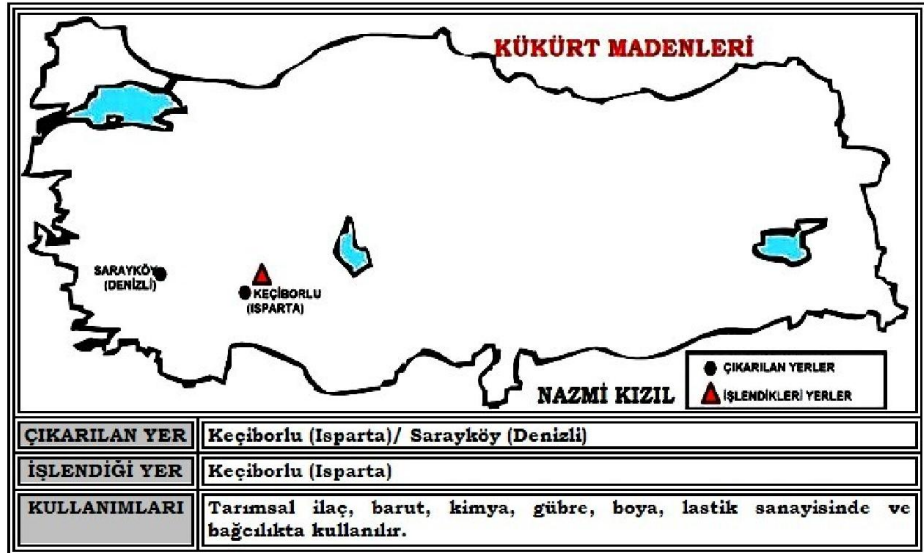
20. Ülkemizdeki boksit madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

21. Ülkemizdeki bor madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

22. Ülkemizdeki kükürt madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

23. Ülkemizdeki zımpara taşı madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

24. Ülkemizdeki tuz madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

25.Ülkemizdeki mermer madeninin çıkarıldığı ve işlendiği yerler haritası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Doğum tarihi : 04.06.1981

Doğum yeri : İzmit

Medeni Durumu: Evli

Eğitim :

İlkokul 1987-1991 Seka Çocuk Dostları İlkokulu

Ortaokul 1992-1994 Tüpraş 5.Yıl Lisesi

Lise 1995-1997 Tüpraş 50. Yıl Lisesi

Lisans 1999-2000 Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fak.
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Çalıştığı Kurumlar :

2004-2005 Sınav Dershanesi (Bursa / Mudanya)

2005-2006 Özel Mavi Dünya Koleji (Bursa / Mudanya)

2006-2008 Bil Dershanesi (Kocaeli / Körfez)

2008-2009 Özgün Dershanesi (Aydın / Nazilli)

2011-2012 Özel Pusula Dershanesi (Aydın / Merkez)

2012-2013 Kozluca Bartın Ortaokulu (Van / Erciş)

2013- 2014 Şehit Şenol Akar Ortaokulu (Aydın / Karpuzlu)

2013- 2014 Şehit Cafer Ortaokulu (Aydın / Germencik)

2014- 2015 Baltaköy Hacı İbrahim Akdemir Ortaokulu (Aydın / Efeler)

Seminer ve Sertifikalar :

- 2002-2003 Halk oyunları usta öğreticiliği belgesi
- 2002-2003 Üniversiteler arası koro yarışması Türkiye birinciliği
- 2004-2005 Ergenlik dönemi eğitim semineri
- 2004-2005 Yaratıcılık ve yeni düşünme teknikleri
- 2004-2005 Hiperaktivite ve dikkat eksikliği
- 2005-2006 Okul başarısını ve meslek seçimini etkileyen faktörler
- 2005-2006 Bursa'nın tarihi ve kültürel değerlerini yaşatma projesi mansiyon ödülü
- 2006-2007 Meslek becerisi ve sınıf yönetimi
- 2006-2007 5. Uluslararası kalite sempozyumu
- 2010-2010 Türk Kızılay'ı toplum liderlerini teşkilatlandırma eğitim. Projesi
- 2010-2011 Okul öncesi öğretmenliği eğitim semineri katılım belgesi
- 2011-2012 Türkiye eğitim derneği eğitim semineri (Ankara)
- 2011-2012 Halk eğitim merkezi bilgisayar eğitimi sertifikası
- 2012-2013 Mahalli afet gönüllüleri sertifikası usta öğreticiliği

İlgi Alanları:

Eğitsel Projeler, tiyatro, müzik, doğa yürüyüşü, sporsal faaliyetler, kitap okumak, dil öğrenimi.